

ALAIN DE BOTTON

Știrile

Manualul utilizatorului

Alain de Botton s-a născut în anul 1969, la Zürich. Familia, de ascendență sefardă, provine din micul oraș castilian Botton, pe care îl părăsește în 1492. Tatăl său s-a născut la Alexandria, în Egipt. Alain de Botton își petrece primii opt ani de viață la Zürich, iar următorii zece la Oxford, ca intern, și își continuă studiile la Cambridge. Cei zece ani de internat sunt cea mai urâtă amintire a vieții sale.

Romancier, eseist și jurnalist, Botton predă și filozofie la Universitatea din Londra. Pe lângă limba în care scrie, engleza, vorbește perfect franceza și germana. Cărțile sale, în care puritatea trăirii este dublată de inteligență narativă și de inteligență pur și simplu, au succes în toată lumea.

Scrieri: *Essays in Love* (1993, *Eseuri de îndrăgostit*, Humanitas, 2003, Humanitas Fiction, 2013), *The Romantic Movement* (1994, *Sex, shopping și un roman*, Humanitas, 2005), *Kiss & Tell* (1995), *How Proust Can Change Your Life* (1997), *The Consolation of Philosophy* (2000), *The Art of Travel* (2002), *Status Anxiety* (2004), *On Seeing and Noticing* (2005, *Despre farmecul lucrurilor plictisitoare*, Humanitas, 2006), *The Architecture of Happiness* (2006), *The Pleasures and Sorrows of Work* (2009), *A Week at the Airport* (2009), *Religion for Atheists* (2011), *How to Think More About Sex* (2012), *Art as Therapy* (2013), *The News: A User's Manual* (2014).

Alain de Botton

The News: A User's Manual

Copyright © 2014 by Alain de Botton

All rights reserved.

Lines from „Asphodel, That Greeny Flower“ by William Carlos Williams, from *The Collected Poems: Volume II, 1939–1962*, copyright © 1944 by William Carlos Williams. Reprinted by permission of Carcanet Press Limited and New Directions Publishing Corp.

Copyright © Humanitas, 2015, pentru prezenta versiune românească

ISBN: 978-973-50-5094-8 (epub)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București,
România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382;
0723.684.194

Alain de Botton

ȘTIRILE

Manualul utilizatorului

Traducere din engleză de
RADU PARASCHIVESCU

Cuprins

ȘTIRILE

I. Prefață

II. Politică

Plictiseală & derută

Un strop de speranță

Teamă & mânie

Ticăloși & rele

Idei primite de-a gata

III. Știri din lumea întreagă

Informație / Imaginație

Amănuntele

Fotografia

IV. Economie

M2 și Utopie

Știri despre investitori

V. Celebritate

Admirație

Invidia

Dorința de faimă

Rănil faimei

VI. Dezastru

Tragedie

Accident

Natură

Știri din sănătate

VII. Consum

Alimentație, _____ călătorii,
tehnologie...

Cultură

VIII. Concluzie

Personalizare

Știri din interior

Credite fotografice

Pentru mama

I

Prefață

1.

N-ARE NICI UN FEL DE INSTRUCȚIUNI, fiindcă se presupune că este activitatea cea mai firească, ușoară, evidentă și neremarcabilă din lume, la fel ca respiratul și clipitul.

După un timp, de obicei nu mai mult de-o noapte (și adeseori considerabil mai repede; dacă suntem din cale-afară de neliniștiți, s-ar putea să rezistăm doar zece sau cincisprezece minute), ne întrerupem din ceea ce facem ca să vedem *ce mai e la știri*. Ne suspendăm viețile și așteptăm să mai primim o doză de informații esențiale despre cele mai semnificative realizări, catastrofe, infracțiuni, epidemii și complicații romanțioase care s-au revărsat asupra omenirii, oriunde pe planetă, de la data ultimei verificări.

Ceea ce urmează este o încercare de-a face ca acest obicei ubicuu și familiar să pară mult mai straniu și chiar mai periculos decât este în prezent.

2.

ȘTIRILE SE ANGAJEAZĂ să ne pună în fața ochilor tot ceea ce se presupune că este mai neobișnuit și mai important în lume: o ninsoare la tropice, copilul din flori al unui președinte, o pereche de gemeni siamezi. Însă oricât ar fi de hotărâte să ia urma anomaliilor, lucrurile asupra cărora evită cu dibăcie să-și fixeze privirile sunt știrile însele și poziția predominantă pe care au dobândit-o în viețile noastre. „Jumătate din populația globului trăiește zilnic în robia știrilor“ este un titlu pe care n-o să-l vedem niciodată din partea unor organizații altminteri dedicate lucrurilor remarcabile și demne de consemnat, corupte și șocante.

Societățile devin moderne, a sugerat Hegel, când știrile înlocuiesc religia ca principal element

de călăuzire și nucleu de autoritate. În economiile dezvoltate, știrile ocupă acum o poziție de putere cel puțin egală cu poziția pe care-o aveau înainte credințele. Fluxurile de știri corespund cu o precizie deconcertantă orelor de slujbă: utrenia s-a preschimbat în știrile dimineții, vecernia a fost înlocuită de știrile serii. Însă știrile nu se limitează la respectarea unui orar cvasireligios. Ele cer de asemenea să le abordăm cam cu aceleași așteptări respectuoase pe care le-am fi nutrit odinioară cu privire la credințe. Asta fiindcă și aici ne așteptăm să trăim revelații, să aflăm cine e bun sau rău, să îndurăm suferințe și să descifrăm logica în curs de desfășurare a existenței. Iar dacă refuzăm să luăm parte la ritualuri, ni se poate reproșa și aici că suntem eretici.

Știrile se pricep să facă din propriile mecanisme structuri aproape invizibile și, prin urmare, greu de contestat. Ele ni se adresează pe o voce naturală și lipsită de inflexiuni, fără să facă trimitere la perspectiva lor marcată de prezumții. Și nu reușesc să dezvăluie că nu se mulțumesc să *semnaleze* lucruri despre lume, ci se străduiesc să creeze permanent în mințile noastre o planetă nouă, conformă propriilor priorități adeseori extrem de distincte.

3.

ÎNCĂ DE LA O VÂRSTĂ FRAGEDĂ, suntem educați în așa fel încât să apreciem puterea imaginilor și a cuvintelor. Suntem duși la muzee și informați solemn că s-ar putea ca anumite tablouri ale unor pictori morți de mult să ne transforme perspectivele. Facem cunoștință cu poezii și povestiri care ar putea să ne schimbe viețile.

Și totuși, în mod ciudat, rare sunt cazurile când oamenii ne educă în legătură cu imaginile și cuvintele pe care ni le trimit oră de oră știrile. Se consideră că e mai important să putem desluși

intriga din *Othello* decât să decodificăm prima pagină din *New York Post*. E mai mare probabilitatea să aflăm despre semnificația felului cum folosește Matisse culorile decât să ne familiarizăm cu efectele secțiunii de fotografii ale celebrităților din *Daily Mail*. Nu suntem încurajați să ne gândim la ce-ar putea să li se întâmple concepțiilor noastre după ce ne-am cufunda în citirea revistelor *Bild* sau *OK!* sau a publicațiilor *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Hokkaido Shimbun*, *Tehran Times* sau *Sun*. Nu suntem niciodată expuși sistematic capacității extraordinare a noilor canale de-a ne influența simțul realității și de-a modela conturul a ceea ce-am putea la fel de bine să numim – fără urmă de asociere supranaturală – sufletele noastre.

Oricât ar vorbi despre educație, societățile moderne neglijează examinarea a ceea ce este de departe cel mai important mijloc de educare a propriilor populații. Indiferent ce se întâmplă în sălile de clasă, tipul cel mai puternic și continuu de educație are loc pe calea undelor și pe ecrane. Înfășurați în coconul clasei doar pe durata primilor optsprezece ani de viață, ne petrecem efectiv restul vieților sub tutela noilor entități care exercită asupra noastră o influență infinit mai mare decât a oricărei instituții. Odată ce ni s-a încheiat educația oficială, știrile preiau rolul profesorului. Ele sunt forța individuală cea mai semnificativă, care fixează tonul vieții publice și modelează percepția asupra comunității, care se întinde dincolo de zidurile propriei case. Sunt creatorul prim al realității politice și sociale. După cum o știu prea bine revoluționarii, dacă vrei să schimbi mentalitatea unei țări, nu te îndrepti spre galeria de artă, spre Ministerul Educației sau spre locuințele romancierilor celebri; îți îndrepti tancurile direct spre centrul nervos al organismului politic, spre cartierul general al știrilor.

4.

DE CE VREM NOI, publicul, să vedem ce mai e la știri? Groaza joacă un rol important aici. După o perioadă oricât de scurtă de debransare de la știri, temerile noastre au obiceiul să se acumuleze. Știm cât de multe pot s-o ia razna și cât de repede: e posibil ca un Airbus A380 căruia i se deteriorează instalația de alimentare cu combustibil să se prăbușească în golf pradă flăcărilor, e posibil ca un virus purtat de un liliac african să forțeze bariera speciilor și să se infiltreze în sistemul de ventilare al unui tren japonez de navetiști foarte aglomerat, e posibil ca investitorii să provoace o retragere masivă de numerar din bănci, după cum e posibil ca un al nu se știe câtelea tată aparent obișnuit să curme cu violență viața celor doi copii frumoși pe care-i are.

Se prea poate ca în imediata apropiere să existe stabilitate și pace. Se prea poate ca în grădină un vânt ușor să miște ramurile prunului, iar în sufragerie praful să se strângă încet pe rafturile bibliotecii. Însă ne dăm seama că o asemenea seninătate nedreptățește esența haotică și violentă a existenței, astfel încât, după o vreme, seninătatea aceea are obiceiul să devină neliniștită în felul ei caracteristic. Conștiința difuză a posibilității de producere a unei catastrofe explică micul impuls de teamă pe care e posibil să-l manifestăm când ne îndreptăm telefoanele în direcția antenei de satelit celei mai apropiate și așteptăm să apară principalele titluri ale zilei. E o versiune a fricii pe care mai mult ca sigur c-au avut-o strămoșii noștri îndepărtați în clipele reci dinaintea zorilor, pe când se întrebau dacă soarele avea să-și regăsească drumul înapoi pe firmament.

Și totuși, aici intră în joc și un tip aparte de plăcere. Indiferent cât sunt de neplăcute, ba poate mai cu seamă când sunt la apogeul urâteniei, știrile pot să ne ușureze de povara claustrofobică de-a trăi

cu noi înșine, de-a încerca în permanență să ne onorăm potențialul și de-a lupta să convingem câțiva oameni din imediata noastră apropiere să ne ia în serios ideile și nevoile. A vedea ce mai e la știri înseamnă a duce cochilia la ureche și a fi copleșit de urlatul omenirii. Poate fi o formă de-a scăpa de preocuparea noastră de-a localiza chestiuni care sunt mult mai grave și mai urgente decât cele care ne-au fost atribuite exclusiv, și de-a permite acestor preocupări mai mari să sufocă temerile și dubiile pe care le nutrim față de noi înșine. O foamete, un oraș sub ape, un criminal în serie care se plimbă liber, demisia unui guvern, previziunile unui economist referitoare la cozile la pâine care vor apărea până la începutul anului viitor; aceste tulburări exterioare sunt exact lucrurile de care s-ar putea să avem nevoie pentru inducerea sentimentului de liniște interioară.

Astăzi știrile ne informează despre un bărbat care a adormit la volan după ce-a stat treaz până noaptea târziu și-a comis un adulter pe Internet – după care a zburat cu tot cu mașină de pe un pod, ucigând o familie de cinci oameni aflați în rulota de dedesubt. O altă știre se referă la o studentă frumoasă și promițătoare, care a fost dată dispărută după o petrecere și a fost găsită făcută bucăți în portbagajul unei furgonete după cinci zile. A treia știre reia amănuntele aventurii pe care-o are un antrenor de tenis cu eleva lui în vârstă de treisprezece ani. Aceste întâmplări, evident nebunești, ne fac să ne simțim sănătoși și binecuvântați prin comparație. Putem să le întoarcem spatele și să trăim un nou sentiment de ușurare legat de viața noastră previzibilă, de felul autoritar cum ne-am ținut sub control dorințele mai neobișnuite și de stăpânirea de sine manifestată prin faptul că încă nu ne-am otrăvit nici un coleg și nu ne-am îngropat nici o fostă amantă sub pavelele din curtea interioară.

5.

CE EFECT AU TOATE ACESTE ȘTIRI asupra noastră în timp? Ce rămâne din lunile sau chiar din anii pe care-i petrecem în compania lor? Încotro se îndreaptă acele numeroase emoții și temeri: despre copilul dispărut, reducerile bugetare și generalul necredincios? Cât de mult au contribuit toate aceste știri la nivelul general de înțelepciune, dincolo de câteva concluzii deloc surprinzătoare – că, de pildă, China e în creștere, că Africa Centrală e coruptă și că educația trebuie reformată?

E un semn al generozității noastre mentale faptul că, în general, nu insistăm asupra acestor chestiuni. Ne închipuim că n-am face bine dacă ne-am decupla pur și simplu. E greu să renunți la obiceiul deprins încă din primii ani (pe când stăteam turcește alături de toți elevii școlii) de-a asculta politicos diverși oameni cu autoritate povestindu-ne lucruri pe care le consideră esențiale.

Să întrebi de ce contează știrile nu înseamnă să presupui că nu contează, ci doar să sugerezi foloasele unei abordări mai implicate a recoltei de știri. Această carte este o consemnare – o fenomenologie – a unui set de întâlniri cu știrile. Ea este ordonată în jurul mai multor fragmente de știri culese dintr-o diversitate de surse care au fost supuse unei analize cu bună știință mai elaborată decât avuseseră de gând creatorii lor, pornind de la ideea că ar fi posibil ca știrile respective să fie la fel de vrednice de atenție ca versurile unei poezii sau un text filozofic.

Definiția știrilor a fost lăsată intenționat să plutească în vag. Deși există diferențe evidente între agențiile care se ocupă de știri, există în același timp destule asemănări ca să se poată vorbi de o categorie generică în care se contopesc fiefurile tradiționale ale știrilor – radio, TV, mediul online și suportul pe hârtie – și ideologiile

contrastante de dreapta și de stânga, intelectualii și neciopliții.

Acest proiect are și o dimensiune utopică. El nu se mulțumește să întrebe ce înseamnă știrile la ora actuală; în același timp, încearcă să-și imagineze ce-ar putea să însemne într-o bună zi. A visa la o agenție ideală de știri nu trebuie să sugereze indiferența față de realitățile economice și sociale din media de astăzi; la drept vorbind, o asemenea agenție ar trebui să se nască din dorința de-a ne sustrage unei serii de presupuneri pesimiste în fața cărora e posibil să ne fi resemnat prea ușor.

6.

SOCIETĂȚILE MODERNE sunt încă în faza în care de-abia încep să priceapă tipul de știri de care au nevoie ca să înflorească. În cea mai mare parte a istoriei, știrile au fost atât de greu de adunat, iar livrarea lor a fost atât de costisitoare, încât influența lor asupra vieții noastre lăuntrice a fost inevitabil limitată. Acum aproape că nu există loc pe planetă unde să poți scăpa de ele. Ne așteaptă la primele ore, după ce ne trezim dintr-un somn agitat; ne urmăresc la bordul avioanelor care zboară de pe un continent pe altul; așteaptă să ne deturneze atenția când vine ora de culcare a copiilor.

Muzica murmurată a știrilor ne-a pătruns în străfundurile ființei. Ce realizare e acum un moment de calm, ce miracol mărunț puterea de-a adormi sau de-a sta de vorbă cu un prieten fără să-ți fie distrasă atenția – și de ce disciplină monahală am avea nevoie ca să ne smulgem din vârtejul știrilor și să nu mai ascultăm nimic altceva preț de o zi decât ploaia și propriile gânduri.

S-ar putea să avem nevoie de ajutor pentru ce ne fac știrile: pentru invidie și teroare, pentru emoție și frustrare; pentru toate lucrurile care ni s-au spus

și despre care bănuim totuși uneori că ne-au făcut mai mult rău decât bine.

De aici, ideea unui mic manual care încearcă succint să complice un obicei care, la ora actuală, a ajuns să pară puțin prea normal și inofensiv pentru binele nostru.

II Politică

Plictiseală & derută

ARIERATELE PENTRU CHIRII CRESC
VERTIGINOS ÎN PROIECTUL-PILOT

EȘEC ÎN SCHIMBAREA LEGII AVORTULUI
ÎN CADRUL ADUNĂRII

EFORTURI AMESTECATE PENTRU A
REECHILIBRA ECONOMIA

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR
OMULUI VA ANALIZA POLITICA DE
IMIGRARE

CHELTUIELILE PRIMĂRIEI SUNT „LIPSITE
DE CLARITATE“

COMISIILE PERMANENTIZEAZĂ REGIMUL
ARMELOR

GRUPUL ANTI-IMPOZITE CONDUCE
ATACUL CONSERVATORILOR

NUMIRILE ÎN TIMPUL VACANȚEI
SENATORIALE AJUNG LA CURTEA DE APEL

UN BĂRBAT DIN SYDNEY ESTE ACUZAT DE
CANIBALISM ȘI INCEST

BBC

1.

E DIS-DE-DIMINEAȚĂ și, încă în pat, te întinzi după smartphone sau tabletă și cauți știrile. În curând o să trebuiască să faci duș și să dai zor ca de obicei, ca să pleci de acasă la timp, dar tot îți rămân câteva clipe ca să te plimbi pe canalele de știri.

Din păcate, nimic din ce se-ntâmplă azi nu pare foarte ispititor. Prima știre, relativ nedumeritoare – „Arieratele pentru chirii cresc vertiginos în proiectul-pilot“ –, primește oricum un click în speranța că dincolo de titlu se află ceva mai palpitant:

Arieratele pentru chirii din cadrul unui proiect-pilot al guvernului prin care banii se plătesc direct chiriașilor au înregistrat o creștere importantă, spun cifrele. Într-una dintre zone se preconizează o pierdere de 14 milioane de lire sterline dacă noul sistem va fi aplicat pentru toți chiriașii. Plata chiriilor direct la beneficiari, și nu la proprietari, va constitui o parte importantă a noului Credit Universal. Conform unei declarații a Departamentului pentru Muncă și Pensii, experimentul a demonstrat că proiectul-pilot va putea fi aplicat în mod eficient la nivelul întregii țări.

Ești cam tot pe-acolo. O decizie de modificare a felului cum subvenționează guvernul plata chiriilor pentru salariații cu veniturile cele mai mici este evident importantă; o agenție de știri generoasă a investit timp și bani aducând aceste amănunte ale proiectului-pilot în atenția opiniei publice. Și totuși, nu e ușor să-ți pese.

Nu-i ceva neobișnuit. Ni se întâmplă des să nimerim peste titluri aparent importante, care, în sinea noastră, nu ne fac să vibrăm. Plictiseala și deruta pot fi două dintre emoțiile cele mai banale, dar în același timp cele mai rușinoase (și, prin urmare, mai ascunse), provocate de așa-zisele subiecte politice „serioase” pe care le prezintă agențiile de știri din democrațiile moderne.

Cu toate acestea, în josul listei de titluri se află povestea unui canibal incestuos din Australia, pentru care nu e nevoie de nici un efort.

Poate că, în adâncul inimii, suntem într-adevăr niște cetățeni superficiali și iresponsabili.

2.

ÎNSĂ ÎNAINTE SĂ NE PEDEPSIM prea aspru, să ne imaginăm ce-ar fi fost dacă, în împrejurări asemănătoare, ni s-ar fi arătat pur și simplu titlul „Un bărbat rus consultă un avocat”, sub care s-ar fi aflat următoarea relatare:

Trei doamne: o femeie în vârstă, o tânără și o soție de negustor; și trei domni: primul, un bancher neamț cu inel pe deget, al doilea, un negustor cu barbă, și al treilea, un funcționar supărat, cu o decorație atârându-i la gât – așteptau, din câte se vedea, de multă vreme. Doi conțopiști ședeau la mese și scriau de li se auzeau tocurile pe hârtie. Obiectele de pe pupitru (la care Karenin se pricepea de minune) erau neobișnuit de bune, așa cum îi fu cu neputință să nu observe. Unul dintre conțopiști, fără să se ridice de pe scaun, își miji ochii și i se adresă fără chef lui:

— Ce doriți?

— Vreau să văd un avocat într-o chestiune.¹

¹. L.N. Tolstoi, *Anna Karenina*, vol. I, trad. de Ștefana Velisar Teodoreanu, Mihail Sevastos și Ion Popovici, E.S.P.L.A. – Cartea Rusă, București, 1959, pp. 474–475 (n. ed.).

Închipuiți-vă că în acest moment povestea s-ar sfârși brusc și s-ar aștepta de la noi să exprimăm fascinația profundă și dorința de-a ști mai mult, deși nu prea e clar când anume o să ni se livreze „mai mult”-ul, ba chiar s-ar putea să mai treacă săptămâni bune înainte să ni se pună la dispoziție alte zece rânduri din povestea asta plicticoasă.

Ar fi neplauzibil să presupunem că am putea să manifestăm un interes sincer pentru *Anna Karenina* în acest fel, însă obiceiul de a-i cufunda la întâmplare pe cititori pentru scurt timp într-o povestire lungă, iar apoi de a-i scoate repede la suprafață, fără să li se explice nimic din contextul mai larg în care se desfășoară evenimentele, este exact fenomenul care se petrece în nararea multora dintre poveștile cele mai importante din societățile noastre, indiferent dacă e vorba de alegeri, de negocierea unui buget, de o inițiativă din sfera politicii externe sau de o schimbare din zona subvențiilor de la stat. Nu-i de mirare că ne plictisim.

3.

STĂM MULT PREA APROAPE. Ca să facem o altă analogie cu arta, e ca și cum ni s-ar cere să deschidem ochii la un milimetru sau doi deasupra unei suprafețe imperfecte, albastri-roșiatice, marcată de dungi negre trasate la întâmplare și tivite cu alb. Dat fiind locul de unde privim, am putea la fel de bine să ne uităm la un peisaj de pe Jupiter, la suprafața unei vânătași sau la amprente fosilizate ale unei creaturi preistorice – nici una dintre ele nefiind o opțiune din cale-afară de atrăgătoare. Și totuși, în realitate s-ar putea să ne uităm la un detaliu al unuia dintre portretele cu cea mai mare încărcătură psihologică din arta occidentală, *Portretul lui Gerolamo Barbarigo* de Tițian, doar că nu o facem de la distanța cuvenită – asta fiindcă e vorba de o capodoperă care-i cere privitorului să stea la cel puțin un metru depărtare înainte de-a începe să i se dezvăluie în tot ce are ea mai interesant.

4.

PLICTISEALA ESTE O PROVOCARE și o răspundere nouă. În cea mai mare parte a istoriei speciei umane, pur și simplu n-au existat știri de care să fii plictisit. Informațiile, atâtea câte erau, se găseau în mâinile unei clase conducătoare aristocratice, mici și secretoase. Ele ajungeau la urechile câtorva: regele, cancelarul, comandantul armatei și proprietarii companiilor comerciale.

Acum știrile sunt pentru toți și totuși roțile curiozității noastre riscă mult prea des să se împotmolească în mocirla moale a datelor. E ca și cum, în fiecare zi, înainte de micul dejun, un funcționar public sever și alarmat ar da fuga să ne vadă cu o servietă doldora de subiecte perplexante și în cele din urmă obositoare: „Cinci spitale și-ar putea depăși limita de creditare până la sfârșitul lunii“, „Banca centrală e îngrijorată de posibilitatea acumulării de capital de pe piața

obligațiunilor“, „O navă de război chineză a părăsit uscatul cu destinația Vietnam“, „Prim-ministrul canadian va lua masa aici mâine“.

Ce s-ar cuveni să credem? În ce cotloane ale minților noastre ar trebui să ajungă toate astea?

Cui îi pasă?

Titian, *Portretul lui Gerolamo Barbarigo*, cca 1510.

5.

AGENȚIILE DE ȘTIRI SE SFIESC să admită că lucrurile pe care ni le livrează în fiecare zi sunt fragmente minuscule de povești a căror formă și logică reală pot fi percepute doar din perspectiva mai multor luni sau ani – și că, prin urmare, adeseori ar fi mai înțelept să auzim povestea pe capitole, nu pe fraze smulse din context. Ca instituții, ele sunt obligate să dea de înțeles că e (inevitabil) mai bine să ai o înțelegere parțială și neclară a unui subiect în această clipă decât să aștepti cine știe cât pentru o înțelegere mai sigură și mai cuprinzătoare.

Date fiind pericolele de confuzie rezultate de-aici, lucrurile de care avem nevoie în primul rând sunt niște indicatoare bune. Sub un titlu de genul „Un bărbat rus consultă un avocat“, un fragment

de roman – chiar și unul de forță *Annei Karenina* – va părea enervant. Și totuși, dacă ni s-ar spune că parcurgem un fragment mic și vag monoton, care face parte dintr-un roman extraordinar de o mie de pagini ce explorează dimensiunea tragică a căsniciei, îndeosebi tensiunea dintre dorința de aventură și rigorile vieții conjugale și ale conformismului social, am putea aștepta proximalul fragment cu o emoție ceva mai mare.

Avem nevoie de agențiile de știri ca să ne stimuleze curiozitatea semnalând felul în care se încadrează poveștile lor în temele mai mari de care depinde capacitatea veritabilă de-a stârni interes. Ca să ajungă să ne intereseze o știre, trebuie să știm unde s-o „punem“, adică s-o legăm cumva de o chestiune despre care știm deja cum să ne pese. O secțiune în creierul uman ar putea fi prezentată sub forma unei biblioteci unde informațiile sunt grupate în anumite categorii fundamentale. Majoritatea lucrurilor pe care le auzim zi de zi semnalează cu ușurință unde anume ar trebui să ajungă, așa că sunt arhivate imediat și inconștient: știrile despre o aventură sunt plasate pe raftul deja împovărat pe care stă scris Cum Funcționează Relațiile, povestea concedierii neașteptate a unui director general ține de felul în care începem să înțelegem Activitatea și Statutul Profesional.

Dar cu cât devin mai ciudate sau mai mici poveștile, cu atât se complică procesul de arhivare. Ceea ce numim în limbaj colocvial „a te plictisi“ este doar mintea care, acționând pe baza reflexului de autoconservare, respinge informațiile pe care s-a săturat să tot încerce, fără succes, să le plaseze la locul potrivit. Am putea, de exemplu, să ne străduim să aflăm ce putem face cu informația că un grup de oficiali chinezi efectuează o vizită în Afganistan ca să discute despre siguranța frontierei din provincia Badakșan, sau cu aceea că un grup de reflecție stângist a militat pentru reducerea taxelor din industria farmaceutică. S-ar putea să

avem nevoie de ajutor ca să transportăm aceste informații orfane în locurile unde rostul lor ar fi elucidat cum se cuvine.

Agenciile de știri sunt cele care trebuie să preia o parte din munca bibliotecarului. Ele sunt cele care trebuie să ne arate categoriile mai mari în care intră incidentele mărunte. O știre despre o manifestare de vandalism petrecută sâmbătă seara într-un oraș de provincie („O stație de autobuz umplută cu graffiti de câțiva tineri vandali din Bedford“) s-ar putea trezi la viață dac-ar fi privită ca un moment minuscul dintr-o dramă mai mare, cu titlul „Greutățile pe care le au societățile liberale seculare în încercarea de-a inculca un comportament moral fără ajutorul religiei“. La fel, o știre indigestă despre un nou caz de corupție guvernamentală din Republica Democratică Congo („Acuzații de mită în RDC“) ar putea fi pusă în valoare de un titlu care să trimită la subiectul mai amplu: „Ciocnirea dintre înțelegerea occidentală a statului și noțiunea africană de clan“.

Semnalată corespunzător, până și relatarea nesărată a schimbării sistemului de acordare a subvențiilor pentru locuințe ar avea o șansă. În realitate, articolul are la fel de puțin de-a face cu ceea ce scrie în titlu – „Arieratele pentru chirii cresc vertiginos în proiectul-pilot“ – cum are *Anna Karenina* cu un bărbat rus care consultă un avocat. Este vorba despre felul cum încearcă mereu statul modern să vadă în ce fel poate să-i ajute mai bine pe membrii lui cei mai săraci; măsura face parte dintr-o dezbatere de o sută de ani pe tema asistenței sociale, despre care încă nu se știe dacă le conferă demnitate și sprijin beneficiarilor sau îi umilește subtil prin inducerea dependenței. Este doar un episod dintr-o poveste cu multe capitole, care ar putea să se intituleze „Cum afectează subvențiile caracterul“, „Psihologia ajutorării“ sau – mai sonor și abstract – „Răspunderea pentru sărăcie“.

6.

DIN PĂCATE pentru nivelurile noastre de implicare, există o prejudecată care circulă liber prin multe agenții de știri, și anume că aspectul cel mai prestigios al jurnalismului constă în prezentarea rece și neutră a „faptelor”. Sloganul CNN, de pildă, este „Vă aducem faptele”; *NRC Handelsblad* din Olanda se mândrește cu abilitatea de-a „livra fapte, nu păreri”; BBC se laudă că este „cea mai demnă de încredere sursă de fapte din lume”.

Problema faptelor este că, în ziua de azi, există sub forma a numeroase exemple sănătoase. Chestiunea nu e că ne-ar trebui și mai multe, ci că nu știm ce să facem cu cele pe care le avem. În fiecare zi se declanșează un nou potop: aflăm că Standard & Poor’s analizează ratingul de țară, că a fost aprobată rectificarea bugetului, că circumscripțiile electorale au fost supuse atenției unei comisii și că au început să fie întocmite planuri pentru o conductă de gaze naturale. Dar ce înseamnă de fapt lucrurile astea? Cum se leagă ele de problemele centrale ale vieții politice? Ce ne pot ajuta să înțelegem?

Opusul faptelor este *părtinirea*. În segmentele jurnalistice serioase, părtinirea are o reputație foarte proastă. Ea e sinonimă cu agendele relei-credințe, cu minciunile și cu tentativele autoritariste de-a refuza publicului libertatea de-a lua singur decizii.

Și totuși, poate c-ar trebui să fim ceva mai generoși cu părtinirea. În forma ei pură, părtinirea indică pur și simplu o metodă de evaluare a evenimentelor care e ghidată de o teză coerentă și nevăzută cu privire la funcționarea și înflorirea oamenilor. Ea este o pereche de lentile care alunecă pe deasupra realității și își propun s-o redea mai clar. Părtinirea se străduiește să explice sensul evenimentelor și introduce o scară de valori

prin care judecă ideile și evenimentele. Pare excesiv să încerci să te debarasezi de părtinire ca atare; sarcina este mai degrabă să găsești modalități de-a te opri asupra exemplelor ei mai demne de încredere și mai rodnice.

Deși anumite varietăți iritante de extremă dreapta și stânga marchează felul cum înțelegem termenul de părtinire, există în ultimă instanță tot atâtea părtiniri câte viziuni despre viață. Sunt nenumărate lentilele de calitate pe care putem să le așezăm între noi și lume. Am putea, de exemplu, să interpretăm știrile în funcție de perspectivele distincte și părtinitoare ale lui Walt Whitman sau Jane Austen, ale lui Charles Dickens sau Buddha. Ne putem imagina un centru de știri cu părtinire psihanalitică axată pe chestiunea vinovăției și a invidiei de ambele părți ale conflictului arabo-israelian, sensibilă la ideea proiectării în dezbaterile politice și profund sceptică față de convingerea că „depresia“ se răspândise în toată țara din cauză că economia se contractase cu 0,1% sau că fericirea era inevitabilă fiindcă urma să se extindă cu 1,3%.

Ceea ce ar trebui să fie lăudabil într-o agenție de știri nu este simpla capacitate de-a strânge fapte, ci îndemânarea – gresată de părtinirea inteligentă – de-a le descifra relevanța.

7.

ÎN CENTRUL POLITICII MODERNE se află ideea impunătoare și frumoasă că fiecare cetățean este – într-un fel limitat, dar extrem de semnificativ – conducătorul propriei națiuni. Știrile joacă un rol vital în îndeplinirea acestei asigurări, fiindcă reprezintă canalul prin care ne cunoaștem liderii, apreciem cât sunt de potriviți să conducă statul și ne elaborăm punctele de vedere despre cele mai importante provocări economice și sociale ale

zilei. Departe de-a fi trăsături întâmplătoare ale democrației, agențiile de știri o garantează.

Și totuși, știrile, așa cum se prezintă ele, sunt întristător de scurte sub aspectul coordonării, distilării și sortării. Suntem în pericol să ne lăsăm atât de mult distrași de agenda lor schimbătoare, încât sfârșim prin a nu mai reuși să articulăm nici un punct de vedere politic. E posibil să nu mai știm care dintre numeroasele nelegiuiri contează mai mult pentru noi și despre ce am simțit că ne pasă cu adevărat cu doar câteva ore mai devreme. Chiar în clipa când societățile noastre au ajuns într-o fază de complexitate fără precedent, am devenit nerăbdători și am început să așteptăm ca toate chestiunile substanțiale să fie în stare să se comprime spectaculos. Pusă în fața gamei de probleme pe care le scot în evidență știrile, inițiativa individuală poate începe să pară contraintuitivă și siropoasă. În locul impresiei unei posibilități politice, o întâlnire cu știrile ne poate da măsura propriei noastre neînsemnătăți într-un univers imposibil de îmbunătățit și esențialmente haotic.

8.

ARGUMENTUL LUI HEGEL, după care știrile ocupă acum aceeași poziție de prestigiu în societate pe care-o ocupa cândva religia, a omis o diferență importantă între cele două domenii ale cunoașterii: în mod tradițional, religiile au fost deosebit de sensibile la cât de puțin reușim să ne concentrăm pe ceva. La fel ca știrile, ele vor să ne transmită lucruri importante în fiecare zi. Dar, spre deosebire de știri, religiile știu că dacă ne spun prea mult, dintr-un foc și o singură dată, atunci nu ne vom aminti – și nu vom face – *nimic*.

Prin urmare, religiile au grijă să ne servească doar câte puțin din ce au în stoc în fiecare zi, ajutându-ne să deslușim câteva chestiuni și

revenind mereu asupra lor. Repetiția și reluarea sunt elemente-cheie din metodologia pedagogică a principalelor credințe. Ele știu că n-are rost să ne informeze cu privire la o cauză vitală în grabă sau pe un ton foarte emotiv. Ne invită să ne așezăm într-un loc solemn, ne potolesc mințile și apoi nu ne vorbesc panicat, ci pe tonul unei urgențe demne, înțelegând că va trebui să ne întoarcem la ideile lor zile sau săptămâni întregi dacă vrem să avem șansa de-a fi influențați în felul cum gândim și ne comportăm.

9.

AR FI UȘOR DE PRESUPUS că adevăratul inamic al politicii democratice trebuie să fie cenzurarea activă a știrilor – și, prin urmare, că libertatea de-a spune sau de-a publica orice ar fi aliatul firesc al civilizației.

Însă lumea modernă ne învață că există o dinamică mult mai insidioasă și mai cinică decât cenzura cu privire la felul cum se secătuieste voința politică a oamenilor; această dinamică implică *derutarea*, *plictisirea* și *distragerea* majorității de la politică prin prezentarea evenimentelor într-un mod atât de dezorganizat, fracturat și intermitent, încât cea mai mare parte a publicului e incapabilă să meargă, fie și puțin, pe firul celor mai importante chestiuni.

Un dictator contemporan dornic să-și consolideze puterea n-ar trebui să facă un lucru flagrant sinistru cum ar fi interzicerea știrilor: ar trebui doar să aibă grijă ca agențiile de știri să difuzeze un flux de buletine fără legătură între ele, în număr mare, dar fără punere în context, în cadrul unei agende aflate mereu în schimbare, fără să se insiste pe relevanța unei chestiuni care părăsise presantă până nu demult – totul presărat cu informații de ultimă oră despre trăsnaile pline de culoare ale criminalilor și ale vedetelor de cinema.

Ar fi absolut suficient ca să subminezi nu doar capacitatea celor mai mulți oameni de-a înțelege realitatea politică, ci și orice urmă de hotărâre pe care ar fi putut s-o mobilizeze pentru schimbarea ei. Statu-quo-ul ar putea să se mențină fără probleme mai degrabă prin bombardarea cu știri decât prin interzicerea lor.

Percepția populară conform căreia știrile politice sunt plictisitoare nu e o chestiune minoră; căci atunci când știrile nu reușesc să atragă curiozitatea și atenția unui public larg prin tehnicile de prezentare, societatea devine primejdios de incapabilă să-și exploreze dilemele și, în consecință, să îndrume voința publică spre schimbare și îmbunătățire.

Dar soluția nu e să timorezi pur și simplu publicul ca să-l faci să consume știri mai „serioase“, ci să stimulezi așa-numitele centre de știri serioase să învețe să prezinte informațiile importante în moduri care pot atrage publicul. E facil să susținem că lucrurile serioase trebuie – și aproape că-și permit – să fie un pic plicticoase. Provocarea este să transcenzi dihotomia actuală dintre centrele care oferă o instrucție de calitate, dar impotentă pe de o parte și cele care livrează senzaționalism degrevat de răspundere pe de alta.

În agențiile de știri ideale ale viitorului, sarcinile ambițioase de contextualizare și popularizare ar trebui să fie tratate cu atâta seriozitate, încât relatările despre subvențiile de la guvern să devină (aproape) la fel de palpitate ca acelea despre canibalii incestuoși de la antipozi.

Un strop de speranță

Centrul orașului Manchester a fost devastat de mai mulți vandali, dintre care cel mai tânăr avea nouă ani, în cele mai grave tulburări care s-au produs în oraș în ultimele trei decenii. Sute de tineri și copii „dezlănțuiți” au făcut prăpăd pe străzi, spărgând geamuri și furând articole de îmbrăcăminte, telefoane mobile și bijuterii. Ei au dat foc magazinelor și pubelelor, în timp ce poliția încerca să facă față bandelor de vandali într-un joc de-a șoarecele și pisica prin oraș. Ieri, șefii poliției au recunoscut că au fost „copleșiți” de amploarea tulburărilor și că s-au văzut nevoiți să apeleze la ajutor din partea altor forțe de ordine.

Daily Mail

1.

ÎN CE FEL DE ȚARĂ TRĂIM? Cum arată omul de rând din această țară? Ar trebui să ne simțim speriați, sau liniștiți; mândri, sau rușinați?

Primul lucru care trebuie recunoscut este că nu putem răspunde acestor întrebări doar pe baza propriei noastre experiențe. E foarte greu să ajungi să cunoști o națiune. Până și țările cele mai mici au atâția locuitori, încât nici un individ nu poate spera să cunoască mai mult de o parte infimă din ei, și asta în condițiile unei vieți sociale extrem de bogate. Mai mult, nu există destule spații publice de mare întindere, unde cetățenii să se poată cunoaște în mod direct. Nu ni se întâmplă foarte des să ne facem prieteni noi la mall și nu ajungem să ne înțelegem mai bine concitadinii la film. Poate că înainte era mai ușor. În Atena antică, de pildă, grație vremii frumoase, unui centru urban mic și coeziv și unei culturi a convivialității

democratice (măcar pentru unii), mai mult ca sigur că existaseră prilejuri regulate de-a lua pulsul societății la prima mână. Noi însă nu suntem atât de binecuvântați. Orașele noastre sunt prea mari, tiparele meteorologice prea imprevizibile, sistemele democratice prea indirecte, iar locuințele prea risipite.

Prin urmare, suntem lăsați să ne formăm impresii despre propriile noastre comunități în modalități indirecte, mai degrabă în imaginație decât în realitate, și o facem îndeosebi cu ajutorul a două instrumente.

2.

PRIMUL DINTRE ELE este arhitectura. Prin felul cum se prezintă, străzile, casele, birourile și parcurile unei țări se combină pentru a furniza un portret psihologic al celor care le-au proiectat și le locuiesc.

Viziuni contrastante ale felului cum ar putea să arate „alte popoare“.

Docurile din Amsterdam (sus), docurile din Londra (jos).

Dacă-ți încerca să înțelegi caracterul Olandei moderne și v-ai plimba prin docurile din estul Amsterdamului, ai putea conchide, doar pe baza arhitecturii, că olandezii sunt un popor care privește spre viitor, vesel, pașnic și familist, pe care v-ai dori să-l cunoașteți mai bine și a cărui existență pare o sursă de speranță și de liniște.

Puneți acest mesaj în contrast cu cele care emană dinspre un alt proiect de redevoltare urbană situat pe marginea unei ape: cel intitulat Pier Parade și aflat în North Woolwich, Londra. Aici clădirile igrasioase și scorjite, dintr-un beton deja crăpat, sugerează că sentimentul predominant e deznădejdea și că metoda cea mai bună de rezolvare a unei dispute ar fi „să rai sau să tragi”. Râsul și inocența nu se simt bine-venite.

Bineînțeles, nu trebuie să ținem cont întotdeauna de aceste indicii arhitecturale. E posibil să fim furioși și mohorâți în zona docurilor din Amsterdam, dar viguroși și debordând de energie în Pier Parade. Atâta doar că e ceva mai greu de crezut.

3.

AL DOILEA INSTRUMENT prin care ajungem să cunoaștem caracterul celorlalți îl constituie, firește, știrile. Ele sunt cele care ne arată un număr mult mai mare de oameni decât am putea cunoaște în persoană, iar cu timpul, prin subiectele pe care le prezintă și prin felul cum le comentează, tot ele ne ajută să ne facem o idee despre tipul de țară în care trăim.

Așa se face că, în fiecare zi în care urmărim știrile, putem fi siguri că vom afla câteva adevăruri extrem de tenebroase despre oamenii din jurul nostru:

O mamă a fost acuzată că și-a ucis fiul de patru ani prin înfometare.

Membrii unei rețele de trafic de carne vie au amenințat-o pe una dintre victime că o taie pe față și că-i decapitează bebelușul după ce aceasta a încercat să ia legătura cu poliția.

Un bărbat și-a ținut soția în lanțuri în pivniță și a bătut-o cu lanțul câinelui.

O femeie evlavioasă de 51 de ani a folosit antigel ca să-și ucidă soțul, pe care-l ura, și pe fiul insuportabil, înainte de a-și otrăvi fata care nu voia să-și caute de lucru.

Un muncitor a agresat sexual două fete de 13 ani la cules de fructe.

Un pilot și-a ucis soția bogată cu un ciomag fiindcă s-a simțit umilit.

Un copil de doi ani a murit ca urmare a pierderii de sânge din cauza lipsei „catastrofale“ de comunicare între medici.

Un bărbat a încercat să-i taie mâinile fostei iubite cu un satâr.

Daily Mail

4.

ACESTE SUBIECTE au asupra noastră un impact mult mai mare decât am fi tentați să credem. Ele sunt mai interesante decât majoritatea romanelor și decât o parte din prietenii noștri. Fără voia noastră, aceste subiecte ni se strecoară în minte și colorează părerile pe care le avem despre străini. După citirea unor asemenea povești, multe lucruri devin mai grele.

E mai greu să speri:

Anglia e în fața unei triple calamități economice.

E mai riscant să comanzi un taxi:

Nici o femeie nu mai e sigură într-un maxitaxi, avertizează un judecător specializat în violuri.

Sau să te urci în tren:

Un bărbat fără adăpost a fost găsit vinovat de uciderea unei femei de 84 de ani, pe care a împins-o de pe peron sub tren.

Îți faci griji să nu te îmbolnăvești:
Noua gripă, „mai mortală decât toate“, a ucis o treime dintre victime.

Dar îți faci griji și mai mari pentru mersul la spital:

Un pacient de 39 de ani a murit după ce-a așteptat opt ore fără apă și din cauza unei „extraordinare lipse de îngrijiri“.

Ai vrea să fii din nou tânăr:
Miley Cyrus a purtat un șort alb mulat și cizme negre înalte într-o apariție senzuală la matinalul TV.

Dar îți pierzi încrederea în inocență:
O profesoară i-a dat marijuana unui elev de 16 ani și a făcut sex cu el de peste opt ori.

Îți faci griji pentru felul cum îți întreții corpul:
Chloë Sevigny își arată picioarele apărând într-un șort cu imprimeu la premiera filmului *Portocaliul este noul negru*.

Și știi cum o să ne judece oamenii după ce-o să înaintăm în vârstă:
Ce s-a întâmplat cu fața lui Meg Ryan?

Îți faci griji pentru păsări:
Clienții au fost îngroziți la descoperirea unei păsări moarte în punga cu salată în timp ce luau masa.

Îți faci griji și pentru insecte:
O femeie a găsit cinci lăcuste egiptene uriașe în punga cu zarzavaturi.

Îi urăști pe politicieni:
Liderii UE au dat pe gât sticle de vin de 120 de lire în timpul unui prânz, insistând în același timp că nu se puteau opera reduceri asupra bugetului de la Bruxelles.

Dar nu aștepți mare lucru nici de la oamenii obișnuiți:

Un consilier pentru drepturi egale, de 59 de ani și în scaun cu roțile, a fost închis pentru că a aranjat să facă sex cu o fată de 5 ani și cu mama ei la un motel.

Te temi de bărbați:

Un tată și-a ucis fiul de unsprezece luni zgâlțâindu-l violent și dând cu el de pământ după ce s-a certat cu prietena.

Dar te temi la fel de mult și de femei:

O mamă de 43 de ani a fost arestată pentru că a avut o aventură cu prietenul fiicei ei, în vârstă de 14 ani.

Îți dai seama ce viață provincială ai:

Kate Moss și Naomi Campbell au petrecut cu Grace Jones până la cinci dimineața după o serată la care au participat numeroase vedete.

Și cât de golită de pasiune a devenit relația pe care-o ai:

Ca într-o eternă lună de miere: Keira Knightley nu s-a putut abține să-și mângâie soțul.

Par să existe foarte puține motive ca să nu te exaspereze specia umană:

La șapte ani, Suri Cruise se pregătește să se lanseze în modă.

Daily Mail

5.

DACĂ ÎNTREBI DE CE-A FOST NEVOIE să ni se spună toate astea și de ce rezultatul este că începem s-o luăm razna, știrile vor răspunde cu deplină seriozitate că nu au încotro. Ele au pur și simplu datoria să ne spună „adevărul“. Ceea ce se întâmplă într-o țară nu este un lucru asupra căruia decide țara. Subiectele nu sunt inventate: un tată chiar și-a omorât copilul de unsprezece luni. Un consilier pentru drepturi egale în scaun cu roțile

chiar a aranjat să facă sex cu o fată de cinci ani și cu mama ei într-o cameră de motel. Ar fi o trădare a îndatoririlor jurnalistice să i se ascundă publicului aceste fenomene grave, dar fundamentale: jurnaliștii trebuie să aducă la cunoștință adevărul despre națiune cu aceeași franchețe și lipsă de sensibilitate cu care medicii oferă diagnostice de natură să ne pună la încercare.

6.

ȘI TOTUȘI, NU E CHIAR AȘA. În orice națiune și în orice punct există o multitudine de dovezi contradictorii cu privire la ce se întâmplă în teritoriu. Vor exista câțiva ucigași pedofili în acțiune, dar vor exista, de asemenea, zeci de milioane de oameni care nu-și batjocoresc copiii și nu-i omoară în bătaie. Unii oameni se vor simți tentați să-și lichideze partenerii infideli cu satârul, dar cei mai mulți își vor vedea de viață, înlăcrimați și furioși. Vor exista locuitori pe care greutățile economice îi vor îngenunchea, dar mulți alții își vor reveni, în ciuda sortilor potrivnici. Unii oameni vor face scandal și vor vomita pe străzi, vor sparge vitrinele magazinelor și vor fugi cu sticle de băutură furate, dar cei mai mulți vor ține și mai mult să-și îngrijească florile din grădină și să facă ordine în bucătărie. Câțiva oameni se vor duce mereu la petreceri de fițe, dar mult mai mulți vor accepta cu grație plăcerile, demnitatea și libertatea unei vieți obișnuite. E ușor să te necăjești din cauza felului cum îți îmbătrânește corpul, dar există și alte modalități prin care să excelezi și să faci impresie, în afara picioarelor.

În mod ciudat, știrile nu prind niciodată fața mai luminoasă a medaliei. Există o pletoră de titluri care ar fi deopotrivă adevărate și imposibil de difuzat:

O bunică de 87 de ani a fost ajutată să urce trei etaje la gară de un tânăr de 15 ani pe care nu-l

cunoștea.

Un profesor și-a controlat emoțiile nutrite pentru o studentă.

Un bărbat a renunțat la ideea nesăbuită de a-și ucide soția după ce s-a gândit mai bine.

65 de milioane de oameni se duc la culcare în fiecare noapte fără să omoare sau să lovească pe nimeni.

Există atât de multe versiuni diferite ale „realității”, încât e imposibil să vorbim despre națiune ca despre un obiect individual, care ar putea fi immortalizat zilnic de cele mai hotărâte agenții de știri. E posibil ca știrile să se autoprezinte sub forma unui portretist cu autoritate al realității. Ele pot susține că au răspunsul la întrebarea imposibilă referitoare la ce se întâmplă cu adevărat, însă nu dețin vreo competență atotcuprinzătoare de transcriere a realității. Știrile se mulțumesc să *modeleze* selectiv realitatea prin alegerile făcute cu privire la subiectele pe care le aduc sub lumina reflectoarelor și la cele pe care le lasă pe dinafară.

Pe acest fapt se sprijină o putere enormă și în mare măsură neînțeleasă: puterea de-a compune imaginea pe care cetățenii o au în cele din urmă unul despre celălalt; puterea de-a dicta cum va arăta ideea noastră despre „alți oameni”; puterea de-a inventa o națiune în imaginația noastră.

Această putere este atât de semnificativă fiindcă subiectele pe care le dezvoltă știrile sfârșesc prin a avea un mare efect de autodeterminare. Dacă ni se va spune în mod regulat că mulți compatrioți sunt isterici și violenți, ne va năpădi frica și ne vom uita în jur de fiecare dată când vom ieși din casă. Dacă vom primi mesaje subtile potrivit cărora banii și statutul contează mai presus de orice, ne vom simți umiliți dacă vom avea o existență obișnuită. Dacă se va sugera că toți politicienii mint, ne vom abandona în tăcere idealismul și inocența, și ne

vom bate joc de fiecare dată când vor prezenta un plan sau vor deschide gura. Iar dacă ni se va spune că economia este cel mai important indicator al împlinirii și că va fi dezastruoasă cel puțin un deceniu de-acum încolo, vom fi incapabili să mai luăm vreodată viața în piept cu toată încrederea.

7.

ÎNAINTE SĂ NE EXASPEREZE calamitățile care par să ne înconjoare din toate părțile, ar trebui să ne amintim că, în ultimă instanță, știrile sunt doar un set de relatări despre ce se întâmplă în lume – nimic mai mult și nimic mai puțin.

Națiunea noastră nu este doar o mână retezată, o bunică mutilată, trei fete moarte într-o pivniță, jena simțită pentru un preot, datorii în valoare de trilioane de lire, o dublă sinucidere la gară și un accident auto cu cinci morți undeva pe coastă.

Tot națiune este și norul care plutește chiar acum în voia lui peste turla bisericii, și gândul bun din mintea medicului care se apropie cu seringă de brațul gol al pacientului, și șoarecii de câmp de lângă gardul viu, și copilul care sparge coaja oului proaspăt fiert, pe când mama lui îl privește cu dragoste, și submarinul nuclear care patrulează în zonele de graniță cu eficiență și curaj, și întreprinderea care produce prototipurile unui nou motor, și soțul care, în ciuda provocărilor extraordinare și a vorbelor grele, își descoperă noi resurse de răbdare și indulgență.

Și aceasta este tot realitate. Știrile pe care le primim despre națiune nu sunt totuna cu națiunea.

8.

DE CE SE CONCENTREAZĂ agențiile de știri atât de mult pe întuneric? De ce atât de multă mohoreală și atât de puțină speranță? Poate că agențiile se gândesc că publicul lor este, de la natură, puțin prea inocent, la adăpost și mulțumit de sine, având

ca atare mare nevoie să i se arate o parte din aspectele negative ale realității – ca să-și recalibreze așteptările pe care le are de la ceilalți și să ia măsuri de siguranță acolo unde e cu putință. Presupunerea este că, fără realismul întunecat al știrilor, națiunea ar putea să se abandoneze din nou tendinței periculoase de a-și camufla problemele și de-a avea sentimentul prostesc al automulțumirii.

Punând deocamdată între paranteze logica acestei teorii, trebuie spus că măcar ea oferă o sugestie despre felul cum ar trebui să se comporte agențiile de știri în ceea ce privește colectarea și sortarea conținutului. Având în față o infinitate de subiecte potențiale, ele ar trebui să le aleagă pe cele care răspund *nevoii* naționale considerată predominantă. Lucrul pe care națiunea are nevoie să-l audă la un moment dat – ca să-și compenseze astfel slăbiciunile – s-ar cuveni să determine procesul de selecție din spatele înșiruirii de subiecte.

Această logică nu le e străină agențiilor de știri de astăzi. Problematic este doar felul cum apreciază ele care e adevărata nevoie națională. Departe de-a avea o concepție prea optimistă despre condiția în care se află, departe de-a fi prea încrezătoare și de-a nutri speranțe prostești, majoritatea țărilor procedează exact pe dos. Ele se găsesc într-o situație de risc din alte motive decât cele pe care le diagnostichează implicit media la ora actuală. Își torpilează șansele prin mâhnire, anxietate și frică excesivă. Sunt mult prea familiarizate cu propriile liste de probleme, și totuși par să se simtă șubrezitor de mărunte, lipsite de ambiție și slabe în fața lor. Nu pot să vadă dincolo de declin, relații distruse, adolescenți scăpați de sub control, anxietate de statut, vulnerabilitate fizică și ruină economică.

În acest punct, știrile au o sarcină: nu doar să ne reamintească zilnic cele mai mari defecte ale societății, ci și – uneori – să-i instruiască și să-i

canalizeze resursele de mândrie, suplețe și speranță. Declinul național poate fi grăbit nu numai (sau în principal) de optimismul sentimental, ci și de o versiune a depresiei clinice induse de media.

9.

ARHITECTURA POATE OFERI UN EXEMPLU util despre felul cum expunerea ocazională a ceea ce e pozitiv are scopuri legitime. Membrii echipei însărcinate cu proiectarea velodromului pentru Jocurile Olimpice de la Londra din 2012 (aflat la un kilometru și ceva de North Woolwich) erau pe deplin conștienți de numeroasele provocări pe care le avea de înfruntat Anglia – împărțirea în clase și inegalitatea economică, eșecurile educaționale și criza locativă, numărul mare de familii dezorganizate, moravurile și morala în curs de degradare – însă au decis, de data asta, să nu țină cont de ele.

În schimb, au preferat să creeze o structură care avea să se prezinte ca o expresie elocventă a politeții, modernității, armoniei de clasă și reconcilierii cu natura, cu speranța că aceste calități vor putea deveni mai prezente în întreaga țară prin articularea lor într-un spațiu dedicat ciclismului și construit din sticlă, oțel și lemn de cedru roșu. Velodromul a fost un eseu despre măgulire. El a dat de înțeles că acele calități dezirabile existau deja din abundență în această țară, chiar dacă în realitate ele abia se înfiripau sau se făceau simțite cu intermitențe.

Ne-am deprins să privim măgulirea ca pe un lucru sentimental și periculos, ca pe o abandonare a realității, dar asta înseamnă că subestimăm felul cum poate fi modelată realitatea. Fetița care e lăudată pentru primele încercări modeste de bunătate (când își împarte jucăriile cu băiatul vecinului) și căreia i se spune că e minunată este

de fapt ajutată să se dezvolte dincolo de ceea ce se întâmplă să fie în clipa de față. Ideea este că se va transforma cu timpul în persoana al cărei portret măgulitor a fost făcut încă de pe-acum.

La fel cum e în arhitectură e și cu știrile. Alături de accentul obișnuit pe catastrofă și rău, știrile ar trebui să îndeplinească funcția decisivă de-a distila și de-a concentra uneori o mică parte din speranța de care are nevoie o țară ca să facă față greutăților. Deși ajută societatea dându-i în vileag faptele urâte și sunt oneste în ceea ce privește eforturile societății, știrile n-ar trebui să negligeze sarcina la fel de importantă de-a construi o comunitate imaginară care să pară suficient de bună, de iertătoare și de sănătoasă încât să vrem și noi să contribuim la reușita ei.

Iată poate un (nou) fel în care ar putea fi „alți oameni“ într-o bună zi în Anglia: o sugestie din partea Velodromului Olimpic, Londra, 2012.

Teamă & mânie

PANICĂ PROVOCATĂ DE UN METEORIT
CARE A RĂNIT CÂTEVA SUTE DE OAMENI.

NBC

SEMNE CĂ PNEUMONIA ATIPICĂ SE VA
RĂSPÂNDI.

Sydney Morning Herald

SCAUNELE DE BIROU AR PUTEA FI FATALE.

Business Week

EBOOK-URILE DĂUNEAZĂ COPIILOR.

The Guardian

VIITORUL POLITIC, FĂCUT ȚÂNDĂRI.

CNN

GAFE INACCEPTABILE ÎN PARLAMENT.

Daily Telegraph

1.

CELE DOUĂ EMOȚII cu care ne familiarizăm din ce în ce mai bine, pe măsura timpului petrecut în compania știrilor, sunt teama și mânia.

Știrile ne spun fără echivoc că există pe lume o mulțime de lucruri de care ar trebui să ne speriem îngrozitor: obiecte extraterestre, viruși mutanți, mobilier de birou, tehnologie... În raport cu acestea și cu multe alte rele, știrile ne fac să adoptăm o atitudine distinctă: de timiditate, panică și fragilitate. Șansele noastre de-a supraviețui greutăților pe care le are de înfruntat omenirea sunt considerate foarte mici – deși în ușoară creștere, dacă e să dăm crezare ultimelor titluri.

2.

ÎN FELUL CUM FAC să ne crească temerile, știrile exploatează controlul precar pe care-l avem asupra

perspectivei.

În artele vizuale, să ai perspectivă înseamnă să deții capacitatea de-a vedea diverse lucruri în adevăratele lor relații spațiale: ce e departe se vede la distanță și mai mic, ce e aproape se vede mai clar și mai mare. A fost surprinzător de greu pentru artiști să descopere cum să obțină perspectiva pe pânză – ceea ce dă de înțeles că s-ar putea ca această manevră să fie la fel de solicitantă și în alte zone ale vieților noastre.

Referitor la știri, a avea perspectivă implică abilitatea de-a compara un eveniment aparent traumatizant din prezent cu experiențele omenirii în întreaga ei istorie – asta ca să ne dăm seama care e nivelul optim de atenție și de teamă pe care ar putea să-l solicite.

Un sat a fost evacuat din cauza inundațiilor puternice care s-au abătut asupra unor porțiuni din Anglia

Localitatea Wallington din Hampshire a fost una dintre numeroasele părți din Anglia care au fost inundate, astfel încât conducătorii auto au rămas blocați pe drumuri, mașinile au fost acoperite de ape, iar într-un loc o rulotă a fost luată de viitură.

Daily Telegraph

Având în minte perspectiva, înțelegem repede că – spre deosebire de ceea ce ne sugerează știrile – nimic nu este în întregime nou, puține lucruri sunt cu adevărat uimitoare și rareori se întâmplă să avem de-a face cu ceva absolut îngrozitor.

Revoluția nu va însemna sfârșitul istoriei; ea nu va face decât să schimbe o mulțime de lucruri în numeroase modalități mărunte și complicate. Indicatorii economici sunt jalnici, dar am trecut prin căderi asemănătoare de multe ori în decursul

ultimului secol, și chiar și cele mai sumbre scenarii prezic doar că ne vom întoarce la nivelul de trai pe care-l aveam cu câteva decenii în urmă, când viața era încă posibilă. Nu-i exclus ca o gripă aviară severă să afecteze călătoriile în străinătate și pentru un timp să fie mai puternică decât medicamentele cunoscute, dar în cele din urmă laboratoarele de cercetare îi vor da de capăt și-o vor ține sub control. Inundațiile par spectaculoase, însă, la drept vorbind, vor afecta doar o mică parte a populației, iar apele se vor retrage în scurtă vreme. Cancerele și atacurile de cord au cauze multiple, pe care s-ar putea să nu le înțelegem niciodată pe deplin, însă chestiunea vieții veșnice n-a figurat nicicând pe ordinea de zi. Roma a căzut, dar după șase sute de ani lucrurile aproape că au revenit la normal.

Capacitatea noastră de-a fi calmi depinde în ultimă instanță de nivelurile noastre de așteptare: dacă presupunem că majoritatea lucrurilor se dovedesc de obicei vag dezamăgitoare (dar că asta nu-i un lucru rău); că schimbarea se produce lent (dar că viața e lungă); că majoritatea oamenilor nu sunt nici nemaipomeniți, nici oribili (și că asta ne include și pe noi); că omenirea a avut de înfruntat criză după criză (dar tot și-a văzut de-ale ei) – dacă suntem în stare să ne păstrăm în minte gândurile acestea absolut evidente, și totuși extrem de fugare, atunci nu mai cedăm atât de ușor seducției pe care-o exercită panica.

Însă n-ar trebui să ne mire dacă acest tip de stoicism nu prezintă nici un interes pentru știri, care au stimulente comerciale solide ca să ne considere mai vulnerabili decât e cazul. Firește că știrile au mare nevoie ca publicul lor să se simtă agitat, înfricoșat și tulburat o mare parte din timp – cu toate acestea, ne incumbă răspunderea și mai mare de-a încerca să ne revenim.

3.

CÂND NU NE ÎNSPĂIMÂNTĂ, știrile se străduiesc de multe ori să ne înfurie. Posibilitatea cititorilor de-a posta comentarii la sfârșitul subiectelor prezentate online a scos la iveală un nivel de furie a populației inimaginabil până acum. Dacă te iei după comentarii, ai impresia că cei mai mulți dintre noi sunt din cale-afară de furioși în cea mai mare parte a timpului:

UE face eforturi să ajungă la un acord bugetar

COMENTARII

Cetățean preocupat ACUM 2 ORE

Când, când oare vom reuși să scăpăm de roata asta pentru ocași!!!!!!!!!!!!!!

Cintezoi ACUM 2 ORE

Avem de-a face cu o criză, dar problema e că politicienii nu știu s-o rezolve. De ce? Fiindcă principiul elementar de constituire a Uniunii Europene e greșit – iar lucrurile n-au cum să funcționeze în formula asta. Avem nevoie de un sistem de salarizare diferențiată. De ce n-au rezolvat mai întâi problema asta, și abia pe urmă să se ocupe de realizarea unui buget realist?

Muishkin ACUM 4 MINUTE

Comentariu șters fiindcă moderatorii au constatat încălcări ale regulilor de bază ale exprimării cuviincioase.

BBC

Dincolo de furie, se simte convingerea înduioșătoare că problemele omenirii sunt în general rezolvabile, dar că nu sunt abordate suficient de operativ și de eficient pentru simplul motiv, în sprijinul căruia fiecare zi aduce noi și noi dovezi, că *suntem conduși de escroci și de idioți*. Informațiile relevante există, dar au încăput pe mâna cui nu trebuie. Aici se află unul dintre paradoxurile centrale ale știrilor: ele ne oferă instrumentele prin care dezvoltăm puncte de vedere despre deciziile serioase, dar și secundare,

care au un impact direct asupra vieților noastre. Ne invită la masa de conferințe și în parlament, ne fac cunoștință cu principalii actanți, pentru ca după aceea să nu ne prezinte decât amânări inexplicabile, compromisuri stranii și derobări înnebunitoare. Avem într-un fel sentimentul că suntem invitați să ne uităm neputincioși, zi de zi, la un prieten apropiat care se îneacă dincolo de un geam incasabil.

De obicei, știrile ne momesc cu promisiunea unor îmbunătățiri și schimbări spectaculoase. Ele consacră anumiți politicieni în postura vizionarului și își exprimă încrederea că aceștia pot să transforme fundamental națiunea pe durata câtorva luni de mandat. Așteaptă cu sufletul la gură sosirea noului șef al băncii centrale, care ar putea să descătușeze energiile somnolente ale capitalismului. Ne duc la conferințe și ne încurajează să credem că ar fi posibil ca, pe durata a trei zile de negocieri, delegații să rezolve o parte din problemele majore ale globului în ceea ce privește economia, sărăcia din Africa sau încălzirea atmosferei.

Pe urmă totul se duce de râpă. Politicianul se dovedește a fi un nătărău și e demis pe motiv de superficialitate și suficiență, guvernatorul băncii centrale consideră că piața obligațiunilor este principala cauză pentru care se impun noi precauții, conferințele se blochează în certuri mărunte, iar despre unul sau doi delegați se descoperă că și-au măsluit factura de la hotel.

Dacă ne vine să lăsăm comentarii într-un limbaj imposibil de reprodus în josul acestor subiecte, s-ar putea să fie din cauză că știrile nu găsesc de cuviință să ne pună la dispoziție un număr suficient de mare de elemente care definesc problemele. Soluțiile cele mai logice dau de obicei impresia că au fost nesocotite *din pură prostie*. Întrebăm nerăbdători și în cele din urmă furioși: „Dar de ce nu s-au gândit să...?” Fără să mergem

prea mult în direcția fatalismului și a obedienței încrezătoare, această întrebare îndreptățită s-ar cuveni să ne facă imediat bănuitori. Ea ar trebui să declanșeze o serie de răspunsuri serioase, în loc să rămână o simplă interogație retorică. Lucrul pe care știrile catadicsesc foarte rar să-l amintească este *de ce* nu se schimbă lucrurile foarte mult; *de ce* marile puteri și resurse nu pot să ne rezolve dificultățile pe loc. Știrile nu ne conduc cu vreun dram de subtilitate spre motivele reale pentru care o decizie e considerată „grea“. În schimb, ele ne lasă să presupunem, cu o furie din ce în ce mai mare, că fiecare problemă permanentă nu poate fi cauzată decât de o răutate, o prostie sau o lene intensă – și că ea ar putea fi rezolvată în câțiva pași simpli și decisivi de către cineva inteligent și ingenios (poate chiar ziarista în cauză).

Furia ni s-ar potoli într-o mare măsură dacă ni s-ar atrage atenția asupra sumedeniei de complicații oarecum de culise pe care n-a încercat să ni le semnaleze nici una dintre părțile implicate; dacă ni s-ar aminti că așa-numita rezolvare ar putea să declanșeze un al doilea val de probleme; dacă am fi făcuți să simțim presiunile din jurul mesei de negocieri și opțiunile supărător de dure de pe ordinea de zi, precum și (în unele cazuri) buna-credință funciară a multor participanți; dacă ni s-ar explica în amănunt de ce hotărârile dificile *chiar sunt* dificile.

4.

DEȘI MÂNIA PARE O REACȚIE pesimistă în fața unei situații, la bază ea este un simptom al speranței: speranța că lumea poate fi mai bună decât este. Bărbatul care țipă de fiecare dată când își rătăcește cheile casei trădează convingerea frumoasă, dar violentă, că există un univers în care cheile nu se rătăcesc niciodată. Femeia care se înfurie de fiecare dată când un politician își încalcă

promisiunile din campanie dezvăluie convingerea de un utopism precar că alegerile nu presupun păcăleli.

Știrile n-ar trebui să elimine reacțiile mândre; în schimb, ar trebui să ne ajute să ne mândrim pentru motivele cuvenite, la intensitatea cuvenită, pentru perioada cuvenită – și ca parte a unui proiect constructiv.

Și ori de câte ori acest lucru n-ar fi posibil, știrile s-ar cuveni să ne ajute să jelim firea complicată a omului și să ne împace cu dificultatea de a ne imagina perfecțiunea fără să reușim s-o obținem – dintr-o serie de motive stupide, dar inflexibile.

În prezent, știrile se abțin să ne ofere cea mai liniștitoare reacție pe care ar putea s-o aibă față de anumite probleme: dovada că sunt normale și că aparțin unei specii care este intrinsec (și nu în mod excepțional) imperfectă. Îndatorate senzațiilor tari și avantajelor comerciale ale furiei, știrile ignoră cu cruzime proiectul consolării.

Cel mai important fapt al vieții politice, pe care aproape nici o agenție de știri nu va îndrăzni să-l recunoască – fiindcă asta ar exclude dintr-un condei jumătate dintre speculațiile și dezamăgirile ei –, este că, în anumite zone-cheie ale politicii, *nimic nu poate fi realizat foarte rapid de un singur om sau partid*; ar fi imposibil pentru *oricine* – nu doar pentru prostul acesta sau pentru grupul acela de cretini – să schimbe lucrurile într-un ritm care ar satisface așteptările nutrite față de ciclul știrilor; și că în cazul anumitor probleme, singurele așa-zise „soluții” vor trebui să aștepte o sută de ani sau mai mulți de schimbări progresive, în locul unui lider mesianic, al unei conferințe internaționale sau al unui război rapid.

5.

ÎN OPTIMISMUL LOR zădărnicit, știrile sunt progenitura deziluzionată a Iluminismului. Refuzând să respecte tiparul naturii umane, ele permit speranțelor noastre să se înfunde de fiecare dată în același banc de nisip; ne întâmpină zi de zi cu o inocență falsă și bucălată, doar ca să genereze furie și deziluzie față de condiția noastră la lăsarea nopții. Sugerează existența potențială a unei lumi perfecte, pe care aproape că o putem atinge mereu, dar care ne scapă printre degete la fiecare pas al procesului politic. Nu ne fac hatârul să accepte că, din multe puncte de vedere, suntem o specie esențialmente – nu fortuit – incorigibilă și că am face bine, în momentele-cheie, să renunțăm la enervarea isterică în favoarea melancoliei profunde și tăcute.

Ticăloși & rele

Parlamentarul Eric Illsley riscă închisoarea după ce-a pledat vinovat în legătură cu însușirea necinstită a peste 14.000 de lire pentru decontarea unor cheltuieli. Acestea au reprezentat taxe municipale, folosirea serviciilor de telefonie, operațiuni de întreținere, precum și asigurări și reparații la al doilea domiciliu al său din Renfrew Road, Kennington, în sudul Londrei.

Daily Telegraph

1.

CÂTEVA DINTRE MARILE TRIUMFURI ale jurnaliștilor s-au legat de expunerea unor figuri importante și au declanșat, în destule situații, prăbușirea și chiar încarcerarea acelor personaje.

Ideea că imaginile și cuvintele pot să provoace o demisie sau o sentință privativă de libertate e amețitoare pentru ziariști, dintre care mulți continuă să privească ancheta din afacerea Watergate ca pe sursa centrală de inspirație a muncii lor.

Când li se cere să-și enunțe contribuția cea mai importantă la bunul mers al societății, jurnaliștii au tendința să pună accentul pe o singură funcție în detrimentul celorlalte: ei vor spune că e de datoria lor „să ceară socoteală puterii“.

2.

JURNALIȘTII SUSȚIN că oamenilor care au putere trebuie să li se ceară socoteală fiindcă manifestă tendințe puternice de-a încălca legile locului și de-a se considera imuni în fața procurorilor. Acești oameni fură bani, ascund venituri pentru care nu plătesc impozite, fentează legislația cu ajutorul

mitei, contravin regulilor de angajare și de mediu, îi timorează și-i hărțuiesc sexual pe neputincioși.

Jurnalismul este, prin prisma acestui argument, în principal o ramură a forțelor de poliție, precum și un împuternicit al secțiilor financiare și al diverselor grupuri de consumatori. El descoperă și apoi ajută la acționarea în instanță a cazurilor de încălcare a legii și a infracțiunilor care altminteri s-ar fi sustras atenției, iar prin asta protejează interesele cetățenilor obișnuiți, ale căror voci nu se aud.

O lume devenită mai sigură: politicianul englez Eric Illsley se îndreaptă spre închisoare după o anchetă jurnalistică legată de decontarea anumitor cheltuieli. Aceasta este paradigma Watergate în acțiune.

3.

momentul de apogeu în care un om puternic este arestat la domiciliu după o investigație a jurnaliștilor poate fi un spectacol captivant. Poliția, care acționează coordonându-și mișcările cu agențiile de știri, apare dimineața la prima oră; se fac fotografii ale răufăcătorului în pijama, în timp ce mănâncă pâine prăjită sau cereale. Uneori se vede soția sau un copil care plânge undeva în planul doi.

Șansa de-a fi martor delegat al unei asemenea întâmplări poate să atenueze o gamă întreagă de emoții, inclusiv nedreptatea, umilirea și sentimentul primar că de-acum încolo lumea nu va mai trebui lăsată pe mâinile incompetenților și escrocilor.

Arătându-ni-l pe infractorul care e pe punctul să fie urcat pe bancheta din spate a unei mașini de poliție, știrile ne oferă speranța că sursa unuia dintre numeroasele rele – ale noastre și ale societății – a fost identificată și neutralizată cu succes.

4.

DEȘI MULȚI OAMENI PUTERNICI sunt divulgați cu ajutorul știrilor, o mare parte din greutățile cele mai însemnate ale națiunilor dezvoltate nu izvorăsc atât de clar din acțiunile răufăcătorilor. O analiză onestă a celor mai mari provocări care stau în fața acestor națiuni dezvăluie dileme și conjuncturi care includ – și totodată depășesc cu mult – fraudă penală sau contractuală la vârf.

De exemplu, adeseori e extrem de greu să găsești o zonă potrivit de atrăgătoare și în care să-ți permiți să trăiești, dar asta nu pare să fie „din vina” cuiva care ar putea fi trimis la închisoare. Un număr mult prea mare de oameni au salarii prea mici, nu prezintă interes, nu au un statut social și sunt neglijați de manageri sau de șefi antipatici, însă este greu de văzut cum se pot transpune aceste probleme în limbajul unui scandal de presă. Multe produse comerciale par inutile, tipătoare, consumatoare de resurse și prezentate insultător – însă chiar și aici răufăcătorii sunt greu de reperat și de pus sub acuzare.

Arestarea unui infractor poate să dea naștere unei perioade de satisfacție profundă, însă e foarte posibil ca speranța pe care o inspiră să fie înșelătoare. Chiar și dacă ar fi închiși toți plutocrații putrezi și toți miniștrii puternici, națiunile ar avea în continuare un număr deconcertant de mare de probleme pe care să le abordeze. Se prea poate să trecem pe lângă multe chestiuni importante dacă vom continua să căutăm doar răufăcători de genul celor pe care știe să-i

identifice jurnalismul de tip Watergate. Nu vom reuși să ne ocupăm de multe tipuri de rău mai sistematic și impersonal, dar la fel de otrăvitor, care au același raport cu încălcarea legilor pe care îl are agresivitatea pasivă cu violența în familie: comportamente și valori care deteriorează viața și-i descurajează pe oameni, dar nu lasă urme vizibile și găsesc porțițe juridice pe care să se furișeze.

Așa cum sunt structurate în prezent, știrile nu-l „văd” pe dezvoltatorul imobiliar care condamnă mii de oameni să trăiască într-un mediu umilitor, dar care în același timp nu încalcă nici o lege și nu fură nici o lețcaie. Cel mai asiduu reporter care se ocupă de fraude nu va reuși să identifice nici un vinovat pentru mesajele comerciale care erodează subtil demnitatea și inteligența vieții publice, după cum nu va putea să aresteze pe nimeni pentru scăderea nivelului de politețe sau de respect între sexe.

Conceput cum se cuvine, jurnalismul de investigație ar trebui să înceapă cu un interes atotcuprinzător pentru toată gama de factori care sabotează existența individuală și de grup. Printre altele, s-ar cuveni să investigheze sănătatea mintală, arhitectura, timpul liber, structurile de familie, relațiile, stilurile de conducere a afacerilor, programa de învățământ și sistemul care generează statutul – fiindcă aceste zone au un impact la fel de mare asupra noastră ca evenimentele din legislatură.

Știrile ne pot încuraja să ne închipuim că problemele unei națiuni își au originea fundamentală în infraționalitatea la vârf, dar, deși e important să izolăm merele putrede din coș, o sarcină la fel de însemnată e să atragem atenția asupra eșecurilor instituționale lipsite de culoare, dar mult mai mari, care stau ascunse în aranjamentele noastre politice și sociale.

5.

CU TOATE ACESTE, pura dificultate intelectuală de identificare a neajunsurilor din societate, împreună cu un jind aproape artistic de-a găsi noi indivizi de ale căror nume să poată fi prinse relele societății, poate da naștere bine cunoscutei alternative jurnalistice la investigația autentică: jurnalismul de gafă.

O gafă jurnalistică este un lucru pe care o persoană puternică îl spune sau îl face într-o rătăcire de moment care (după cum știe toată lumea) nu reflectă câtuși de puțin punctele sale de vedere reale, dar pe care știrile îl prind și căruia nu-i mai dau drumul, insistând că de fapt gafa e, mai mult ca sigur, un indiciu al unui adevăr profund și rușinos.

În spatele jurnalismului de gafă se află furia impotentă a jurnaliștilor care știu că există multe lucruri în neregulă la ei în țară, dar cărorora le lipsește fie accesul la putere, fie răbdarea în fața birocrăției care le-ar da posibilitatea să depisteze, cu o acuratețe mai mare sau mai mică, adevăratele probleme.

Gafa este urmărită nu fiindcă ar crede cineva în mod sincer că dezvăluirea ei va duce la o politică mai bună sau la o guvernare mai eficientă. Ea oferă doar un prilej de răzbunare unor indivizi rătăciți, care nu au alte idei despre felul cum se poate obține o schimbare.

6.

CE-AR TREBUI SĂ FACĂ știrile cu infractorii? În prezent, ele îi servesc pe tavă poliției pe cei mai răi dintre ei. Însă în cele mai multe cazuri se folosesc de instrumentul specific al jurnalismului: umilirea. Știrile arată un nivel onorabil de entuziasm pentru poveștile sarcastice, interviurile din pragul ușii, fotografiile secrete și corespondența dată publicității. Tipurile defecte trebuie *transformate în* știri, iar apoi vor avea de înfruntat dezgustul

majorității cu criterii morale. Ideea subînțeleasă este că societatea se va reforma prin ruina reputației și prin oprobriul public.

Dar oare chiar este rușinea cel mai util instrument care poate fi folosit la reformarea omenirii? Devin oamenii mai buni prin umilire? Poate frica să educe?

Prea multe dintre poveștile despre fărădelegile oamenilor răi par frapant de dezinteresate de singurul scop care ar trebui, la drept vorbind, să stea în spatele tuturor cazurilor în care sunt semnalate nelegiuiri și înșelăciuni: *ambitia de-a ajuta națiunea să înflorească*. Aceste povești se învârt în cerc pe deasupra prăzii doborâte, fără urmă de preocupare pentru evoluția vieții publice: ele nu încearcă să amelioreze evidențele contabile, căsniciile, universitățile, politicile de imigrare sau sistemul de taxe și impozite. Se mulțumesc să ne invite la un tip aparte de distracție.

7.

JURNALISMUL A FOST PREA MODEST și prea meschin când și-a definit drept unic scop monitorizarea anumitor tipuri de putere; e o definiție care i-a limitat într-un mod dăunător autopercepția și rolul în societate. Jurnalismul nu este doar o ramură de facto a poliției sau a celor de la impozite; el este, sau ar trebui să fie, un guvern în exil care abordează toate chestiunile din viața unei națiuni, cu scopul de-a sugera modalități de edificare a unei țări mai bune.

Singurul scop onest al dezgropării și popularizării erorii este să-i atenueze efectul. În fața corupției, a idioțeniei și a mediocrității, în loc să rămână blocate la nivelul găsirii voioase de hibe prezentului, știrile ar trebui să-și propună să stimuleze o concurență mai puternică pe viitor. Oricât ar fi de satisfăcător și de important să-i dobori pe cei puternici, investigația jurnalistică s-

ar cuveni să pornească de la un scop ușor diferit și nu întotdeauna suprapus celui inițial: dorința de-a încerca să îmbunătățească lucrurile.

Idei primite de-a gata

Marșul implacabil al tipăririi tridimensionale continuă... [Procesul] folosește „cerneluri“ exotice bazate pe nanotubi de carbon și argint... Carbomorful, dată fiind componenta lui de poliester care se topește la încălzire, este o materie primă adecvată acestui proces. Ea e totodată utilă, întrucât printre proprietățile sale electrice se numără și piezorezistivitatea.

The Economist

1.

CEA MAI NOBILĂ PROMISIUNE a știrilor este că vor izbuti să diminueze ignoranța, să se impună în fața prejudecăților și să sporească inteligența indivizilor și a națiunilor.

2.

ÎNSĂ DIN ANUMITE ZONE s-a auzit din când în când la adresa lor o acuzație referitoare la o capacitate contrară, aceea de-a face din noi niște proști sadea. Una dintre cele mai directe versiuni ale acestei acuzații a fost formulată pe la jumătatea secolului al XIX-lea de Gustave Flaubert. Acesta aparținea unei generații care trăise la prima mână experiența apariției unor ziare cu tiraje de masă. Dacă în copilăria lui știrile se răspândeau la întâmplare în rândul populației prin intermediul zvonurilor și prin publicații de o singură pagină, și aceea prost tipărită, după ce Flaubert a trecut de treizeci de ani, inventarea tiparniței cu abur, dezvoltarea căilor ferate și relaxarea legilor cenzurii au făcut posibilă proliferarea unor ziare cu autoritate și bine susținute financiar, care erau citite, de-a lungul și de-a latul Franței, de milioane de cititori.

Flaubert a fost îngrozit de efectul pe care i se părea că-l aveau aceste ziare asupra inteligenței și curiozității compatrioților. El credea că ziarele răspândeau un nou tip de stupidenie – căreia i-a spus *la bêtise* – în fiecare colț al Franței, o idioțenie mult mai gravă decât simpla ignoranță pe care-o înlocuia, căci era alimentată activ, în loc să fie înlăturată pasiv, de cunoaștere. Într-atât de molipsitor era efectul presei în ochii lui Flaubert, încât doar francezii sută la sută analfabeți și needucați mai aveau acum șansa să gândească așa cum se cuvenea: „Țăranii sunt mai puțin idioți decât trei sferturi din clasa de mijloc a Franței, pe care-o apucă mereu năbădăile în legătură cu un lucru pe care l-a citit în ziare și care pe urmă se învârte ca o giruetă în funcție de ce scrie într-unul sau altul dintre ele“.

Cel mai detestabil personaj din *Doamna Bovary*, farmacistul Homais, este prezentat din capul locului drept un consumator avid de știri, care își alocă o oră anume în fiecare zi ca să studieze *le journal* (Flaubert scrie cuvântul în cursive de la un capăt la altul al cărții, spre a transmite sentimentul de venerație neoreligioasă care însoțește acest obiect). În fiecare seară, Homais se îndreaptă spre un han, Le Lion d’Or, unde se strâng burghezii de prin partea locului ca să flecărească despre ultimele evenimente: „După aceea stăteau de vorbă despre ce mai scria *la gazetă*. La ora aceea Homais o știa aproape pe dinafară; și o expunea în întregime, cu părerile ziaristului și cu toate amănuntele catastrofelor individuale din Franța și din străinătate.“²

². Gustave Flaubert, *Doamna Bovary*, trad. de Demostene Botez, în *Doamna Bovary. Salammbô*, Editura Univers, București, 1979, p. 152 (n. ed.).

3.

FLAUBERT URA ZIARELE din cauza convingerii că-i încurajau în mod perfid pe cititori să le paseze altora o sarcină pe care nici un om onest n-ar accepta vreodată s-o delege: gânditul. Presa dădea de înțeles că formarea părerilor complexe și inteligente despre chestiunile importante putea fi încredințată acum în deplină siguranță angajaților săi, că mintea cititorilor putea să-și abandoneze peregrinările, iscodirile și reflecțiile, predându-se cu totul concluziilor ambalate cu iscusință de editorialiștii de la *Le Figaro* și celelalte.

Nu-i deloc de mirare că un scriitor atât de sensibil la clișee și la spiritul de turmă se revolta în fața constrângerii cercetării independente pe care o reprezenta această dezvoltare în masă, în fața felului cum erau făcute să dispară culoarea locală și diferența individuală în favoarea unui set de presupuneri atotcuprinzătoare și monoculturale. Se ivea astfel pericolul unei forțe omogenizatoare care ar fi putut să niveleze toate particularitățile productive ale vieții lăuntrice și să transforme grădina de zarzavaturi bogată, idiosincronică și meșteșugită a minții într-un lan de grâu monoton, insipid și cultivat mecanic.

4.

ÎN ANII 1870, Flaubert a început să țină un jurnal al celor mai idioate tipare de gândire promovate de lumea modernă în general și de ziare în special. Publicate postum sub titlul *Dicționar de idei primite de-a gata*, această culegere de platitudini organizate tematic a fost descrisă de autor drept *une encyclopédie de la bêtise humaine* („o enciclopedie a prostiei omenești“). Iată un fragment al dicționarului, luat la întâmplare:

BUGET: Niciodată echilibrat.

CATOLICISM: A avut o influență foarte favorabilă asupra artei.

CREȘTINISM: I-a eliberat pe sclavi.

CRUCIADE: Au dus la înflorirea comerțului venețian.

DIAMANT: [...] Și când te gândești că nu-i decât un fel de cărbune.

Dacă am întâlni în cale un diamant în stare naturală, nici nu ne-am uita la el!

FOTOGRAFIE: Va înlocui pictura.

GIMNASTICĂ: Nu poate fi îndeajuns recomandată. Pe copii îi extenuază.³

3. Gustave Flaubert, *Bouvard și Pécuchet*. *Dicționar de idei primite de-a gata*, trad. de Irina Mavrodin, Editura Allfa, București, 1997 (vezi *Dicționar...*, pp. 323–376) (n. ed.).

Merită observat cât de multe dintre clișeele *Dicționarului* se referă la discipline sofisticate cum ar fi teologia, știința și politica, însă fără să se spună lucruri foarte inteligente despre ele: „ideile primite de-a gata“ sunt fapte neobișnuite sau complicate, puse în legătură cu o îngustime încăpățanată a minții. În trecut, dădea de înțeles Flaubert, idioții nu avuseseră habar de structura carbonică a diamantelor. Superficialitatea lor fusese cu totul și cu totul evidentă. Însă acum presa i-a dat prilejul omului să fie în același timp lipsit de imaginație, necreativ, meschin și *totodată* foarte bine informat. Idiotul modern putea să știe fără probleme ceea ce în trecut știuseră doar geniile, dar rămânea idiot – o combinație periculoasă de trăsături pentru care generațiile mai vechi nu trebuiseră să-și facă probleme. După Flaubert, știrile înarmaseră stupizenia și conferiseră autoritate proștilor.

5.

AGENȚIILE DE ȘTIRI din zilele noastre n-ar reuși sub nici o formă să-l îmbuneze pe Flaubert. Ele continuă să modeleze părerile publicului într-un set de forme extrem de standardizate:

TIPĂRIRE 3D: Pe viitor, totul se va tipări în 3D. Exprimă mirare și respect profund în fața acestei perspective.

INTERNET: A făcut imposibilă concentrarea. În prezent e foarte greu să citești romane lungi.

RAPORT MUNCĂ–VIAȚĂ: Mai greu decât oricând. În curând s-ar putea să fie nevoie de programare ca să-ți vezi soțul/soția.

ARIPI DE AERONAVĂ DIN FIBRE DE CARBON: Se îndoiește uluitor; dar mai mult ca sigur că tot o să se prăbușească într-o bună zi.

MANDARINĂ: Limba viitorului.

6.

CUM REUȘESC ȘTIRILE să ne determine uneori să le împărtășim concluziile clișeizate și greșite?

În primul rând, o fac fiindcă reușesc, printr-o varietate de mijloace, să ni se pară demne de toată încrederea. Din capul locului, nu ne dăm seama foarte bine cine decide ce anume este știre și conform căror criterii – prin urmare, buletinele de știri dau de obicei impresia că au fost produse de natură sau de o necesitate superioară, la care nu avem acces și pe care am fi insolenți dacă am contesta-o. Uităm dinamica profund contingentă și umană pe care se sprijină alegerea unui subiect care în cele din urmă devine „știre“.

O anumită secretomanie sfioasă se păstrează până și în felul cum se face o știre. Aflăm puține lucruri, de pildă, despre cele trei ore pe care-a trebuit să le petreacă reporterul de știri politice în ploaie, postat în spatele unei bariere la intrarea în clădirea Justus Lipsius din Bruxelles, doar ca să consemneze declarația laconică și iritată a prim-ministrului că nu are nimic de adăugat la comunicatul de presă emis cu o zi mai devreme;

sau despre cele douăzeci și patru de ore dramatice de care a avut nevoie corespondentul nord-african ca să ajungă din urmă un grup de rebeli din Mali, spre a ne oferi un subiect pe care să-l parcurgem detașați, în timp ce mâncăm un sendviș la prânz; sau despre strădaniile fotografului care și-a pierdut prea multe ore din viață așteptând o actriță să iasă dintr-o cafenea din Beverly Hills, ca să ne dăruiască plăcerea de-a admira un model surprinzător de nou de trenzi.

Nimeni nu se așteaptă să ne gândim la (sau măcar să fim conștienți de) șirurile negre ale uriașelor servere de computere dispuse pe jumătate de kilometru în Colorado sau în nordul Finlandei, alimentate cu lignit și gaze naturale: avem de-a face aici cu o realitate sumbră și dură, la care nu se face referire pe ecranele noastre ușoare și luminoase.

Deși de sub titluri radiază o importanță impersonală și foarte încrezătoare, știrile pe care le absorbim nu au fost decise prin decret supranatural, după întrunirea unui conclav al îngerilor, ci de un grup de editori îndeobște tracasați și presați, care se căznesc să redacteze o listă plauzibilă de subiecte în ședințe pline de stres, ținute într-un colț de birou, la o brioadă și-o cafea. Titlurile lor sunt nu atât o redare ultimă a realității, cât mai degrabă o serie de intuiții primare despre subiectele care ar putea să conteze, pe care le încearcă niște muritori pradă acelorași prejudecăți, greșeli și șubrezenii cărora le cădem victimă și noi, ceilalți – intuiții pescuite dintr-un bazin de câteva miliarde de evenimente potențiale de care specia umană are parte zilnic.

Dacă un război din Africa ar trebui să aibă întâietate în fața lansării unei colecții de încălțăminte, un tigru evadat în fața unor date despre inflație, violarea unei eleve albe și frumoase din clasa de mijloc în fața decapitării unui negru fără adăpost, iar prăbușirea la bursă a

întreprinderilor miniere în fața primelor cuvinte pe care le rostește un copil – toate acestea depind de niște metode de clasificare care trimit la prejudecățile cele mai ciudate și mai clandestine ale societății.

Ar trebui să fim bănuitori măcar într-o mică măsură față de felul în care sursele de știri, care altminteri cheltuie energii considerabile ca să-și promoveze originalitatea și independența, par uneori în deplin acord asupra chestiunii celei mai importante care s-a petrecut în ziua în curs.

7.

LA RÂNDUL LOR, ȘI ȘTIRILE INDIVIDUALE dobândesc putere când sunt furnizate sub egida brandurilor. Păreri pe care poate că le-am fi cercetat mai atent dacă ne-ar fi fost comunicate de cineva la masă obțin o putere cvasimitologică odată ce apar sub anumite logouri de presă.

Suntem mai puțin dispuși să contestăm validitatea unui articol despre motivele fundamentale ale mersului la război când sunt prezentate în fontul neo-Gothic Cheltenham din *New York Times*, sau să analizăm coerența unei demonstrații care apără bugetul prezidențial când ni se înfățișează în coloanele sobre, și totuși senzuale, cu font Fenway, din *Le Monde*.

Brandurile ne fac, prin forțe proprii, să nu privim cu scepticism conținutul prezentat.

8.

CU TOATĂ PLURALITATEA presupusă a știrilor provenite din diferite surse, întrebările care ajung să fie puse până la urmă într-o serie de domenii nu pot trece dincolo de niște granițe pedepsitor de înguste.

În domeniul educației, pare „normal” să publicăm relatări despre numărul de elevi dintr-o clasă, despre salarizarea profesorilor, despre

poziția pe care-o ocupă țara în clasamentele internaționale și despre echilibrul dintre rolul sectorului privat și al celui de stat. Însă am risca să părem foarte ciudați, dacă nu cumva țičniți de-a binelea, în cazul în care am întreba dacă programa de învățământ este cu adevărat logică; dacă ea pune cu adevărat la dispoziția elevilor resursele afective și psihologice fără de care nu-ți poți propune să duci o viață bună.

Când vine vorba de locuințe, știrile ne îndeamnă să ne facem griji despre felul cum putem pune la treabă firmele de construcții, cum să le înlesnim cumpărarea unei locuințe celor care nu au așa ceva și cum să asigurăm echilibrul dintre cerințele naturale și cele privind locurile de muncă și afacerile. Însă ele nu par să-și găsească timp pentru a pune întrebări primordiale și care sună excentric, din categoria „De ce avem niște orașe atât de urâte?”.

În discuțiile despre economie, energiile ne sunt canalizate spre calcularea nivelului optim de impozitare și spre cele mai bune metode de evitare a inflației. Însă știrile generale ne descurajează să punem întrebări mai puțin obișnuite, dar la fel de importante, despre scopurile muncii, natura justiției și adevăratul rol al piețelor.

Subiectele de știri au tendința de-a configura problemele în așa fel încât să ne micșoreze voința sau chiar capacitatea de-a ni le imagina în modalități radical diferite. Prin puterea lor intimidantă, știrile anesteziază. Iar dacă nu există nimeni care să vrea cu adevărat să obțină alt tip de rezultate, un număr și mai mare de idei personale de tatonare, dar importante în plan teoretic, sunt înăbușite.

9.

BANII SUNT DE VINĂ doar parțial. Nevoile financiare ale companiilor de știri înseamnă că respectivele

companii nu-și permit să avanseze idei care n-ar putea să fie îmbrățișate rapid de un număr uriaș de oameni. Un artist poate trăi decent dacă are cincizeci de clienți cărora le vinde creațiile, un autor se descurcă onorabil cu cincizeci de mii de cititori, dar o agenție de știri nu-și poate plăti facturile fără un public mai mare decât populația unei metropole de dimensiuni respectabile. De ce niveluri de acceptare, de ce suprimare a idiosincraziilor și a ciudățeniilor utile va fi nevoie pentru ca materialul să poată fi asimilat de atât de mulți oameni... Înțelepciunea, inteligența și subtilitatea părerilor nu se prea găsesc răspândite prin populație în blocuri convenabile de câte douăzeci de milioane de locuitori.

10.

DATE FIIND DIMENSIUNILE și complexitatea ei, lumea va depăși mereu capacitatea unui singur individ de-a pune întrebări rodnice despre ea. Agențiile de știri nu vor reuși decât să ofere hărți imprecise și uneori prost întocmite a ceea ce va continua să fie o realitate infinit de evazivă și diversă.

De aceea, ar trebui să auzim semnale de alarmă în mințile noastre, la fel cum auzea Flaubert, la fiecare întâlnire cu un punct de vedere care dă impresia că a întrunit un consens prea larg. S-ar cuveni să rămânem animați de o vigilență sceptică în fața idioției grosolane care s-ar putea ascunde în spatele celor mai frumoase fonturi și al celor mai autoritare și mai credibile titluri. Ar fi bine să fim la fel de vigilenți în fața clișeelelor din media cum era Flaubert în fața celor literare. Acestea din urmă distrug romanele; primele pot distruge națiuni.

III

Știri din lumea întreagă

Informație / Imaginație

Estul Republicii Democratice Congo se confruntă cu o criză umanitară catastrofală, a avertizat o agenție de ajutorare înaintea unei reuniuni la vârf din Uganda. Fundația caritabilă Oxfam a declarat că milioane de oameni sunt acum la discreția milițiilor, înregistrându-se o creștere bruscă a crimelor, violurilor și jafurilor. Fundația a precizat că activitățile de contracarare a rebelilor au deturnat forțele de securitate din alte zone vulnerabile. Națiunile Unite susțin că aproximativ 250.000 de oameni și-au părăsit casele din cauza conflictului.

BBC

1.

AGENȚIILE DE ȘTIRI pot fi niște locuri neașteptat de idealiste. La intrarea în sediul central al BBC din Londra, pe unul dintre pereți se află un citat în latină după cum urmează:

Acest Templu al Artelor și Muzelor este dedicat lui Dumnezeu cel Atotputernic de către primii Conducători ai Postului în anul 1931. [...] Ei se roagă ca [...] toate lucrurile ostile păcii și purității să fie izgonite din acest lăcaș și ca oamenii, plecându-și urechile la lucrurile frumoase, cinstite și de bun augur, să pășească pe calea înțelepciunii și a integrității.

La etaj, vizitatorii pot vedea cum e transpusă în practică o parte din acest idealism. Există birouri care au misiunea de-a se ocupa de evenimentele din cele mai agitate și nefericite părți ale lumii. Personalul responsabil cu Africa ocupă un etaj întreg; există opt redactori doar pentru Somalia; Republica Democratică Congo e dată în grija unui

grup de trei, care se bucură de confortul unei canapele și de vederile inspiratoare din Portland Place.

Axioma idealistă a știrilor sună astfel: răul, pasivitatea și rasismul sunt în primul rând rezultatul ignoranței. Ajutându-i pe oameni să afle ce se întâmplă cu adevărat în alte părți ale lumii, probabilitatea de prejudecată, teamă, înșelătorie și agresiune scade. Știrile pot face din lumea asta un loc mai bun.

2.

ȘI TOTUȘI, logica aceasta are o problemă, iar ea apare când examinăm numărul de accesări zilnice de pe website-ul de știri al BBC:

Ducesa de Cambridge, așteptată să nască în iulie – 5,82 milioane

Ninsori și mai puternice în Regatul Unit – 4,34 milioane

Bowie revine cu un single care urcă în topuri – 2,52 milioane

19 victime după atacul asupra bisericii nigeriene din Kogi – 9.920

Estul R.D. Congo în fața unei crize umanitare catastrofale – 4.450

Africa de Sud: cinci morți după un schimb de focuri între clanurile KwaZulu și Natal – 2.540

Conflictul din R.D. Congo: Kagame și Kabila nu ajung la un acord – 1.890

Dintr-un punct de vedere, marele scop al Iluminismului a fost atins: în prezent, cetățeanul obișnuit are acces cvasiinstantaneu la informații despre evenimente privitoare la toate națiile pământului. Însă în același timp am fost siliți să aflăm un lucru ceva mai surprinzător: *nimeni nu e din cale-afară de interesat.*

3.

REAȚIA STANDARD din partea agențiilor de știri este să acuze publicul că e superficial, că îi pasă mai mult (într-o proporție uimitoare) de un cântec pop decât de o răfuială armată între clanuri, sau de nașterea unui nou membru al familiei regale britanice decât de o sută de mii de copii disperați, care suferă de rahitism și malarie în Africa Centrală.

Dar dacă s-ar dovedi că acest nivel uluitor de dezangajare nu e în întregime din vina publicului? Dacă motivul *real* al faptului că privitorilor și cititorilor nu prea le pasă ce se petrece în alte regiuni ale lumii nu e natura lor superficială sau ticăloasă, și nici măcar faptul că evenimentele prezentate sunt plictisitoare prin ele însele, ci pur și simplu faptul că *știrile nu ne sunt prezentate într-o modalitate suficient de atrăgătoare*? Dacă am ajuns să nu ne intereseze lumea în principal din cauza anumitor presupuneri greșite pe care le-au făcut agențiile de știri cu privire la felul cum ar trebui să ne fie *înfățișată* această lume?

4.

PRIMA DINTRE ACESTE PRESUPUNERI este că deprinderea tehnică cea mai importantă pe care trebuie s-o aibă fiecare jurnalist e capacitatea de-a aduna informații cu acuratețe. Din cauză că agențiile de știri presupun că duc, în esență, o bătălie împotriva ignoranței publicului, strângerea de informații precise ocupă un loc de frunte printre prioritățile educaționale ale școlilor de jurnalism. Debutanții în domeniu sunt învățați să caute și să transcrie citate ale protagoniștilor fiecărei povești, să furnizeze fapte și cifre care să susțină ideile, să se abțină de la stilul literar încărcat, ca să nu distragă atenția, și să încerce să elimine toate prejudecățile personale și culturale din mesajul pe care-l transmit.

Toate aceste strategii par logice, dar problema este că de fapt condițiile care afectează percepția publicului diferă ușor de cele diagnosticate de structurile de știri: la drept vorbind, publicul suferă mai degrabă de *indiferență* decât de *ignoranță*. Informațiile precise despre alte țări nu mai sunt acum foarte greu de procurat; adevărata problemă este cum am putea să simțim un interes sincer pentru ele. Una e ca o poveste să ne spună câți oameni au murit în urma unui atac al gherilelor, s-au înecat din cauza inundațiilor sau și-au pierdut tot ce aveau din cauza unui președinte corupt; în asemenea cazuri, provocările sunt tehnice și administrative, iar reporterul trebuie să manifeste răbdare, curaj și chef de muncă grea. Dar e cu totul altceva (o sarcină neglijată masiv) să-i convingi pe cititori sau pe privitori să le *pese* de asemenea evenimente. Iar calitățile de care e nevoie aici se găsesc într-o zonă trecută cu vederea aproape întotdeauna de secțiile externe ale agențiilor de știri.

Arta ar putea fi definită cel mai bine drept disciplina care încearcă să-i facă pe oameni să înțeleagă bine conceptele. În literatură, spre deosebire de jurnalism, practicienii cei mai capabili nu vor presupune niciodată că osatura unei povești e suficientă pentru câștigarea publicului. Ei nu vor porni de la ideea că un atac, niște inundații sau un furt trebuie să poarte un grad de interes intrinsec care-l va face pe cititor să se înduioșeze sau să se revolte corespunzător. Acești scriitori știu că nici o întâmplare, oricât de șocantă, nu va putea vreodată să garanteze implicarea; pentru acest ultim trofeu, vor trebui să muncească mai mult, exersându-și măiestria individuală, ceea ce înseamnă să acorde atenție limbajului, să valorifice detaliile însuflețitoare și să țină ritmul și structura sub un control riguros. În anumite situații, scriitorii inventivi pot chiar să sacrifice acuratețea – poate prin adaptarea unui fapt,

eliminarea unui element, comprimarea unui citat sau modificarea unei date – și în loc să simtă că, prin asta, comit o infracțiune (presupunerea obișnuită a agențiilor de știri când prind pe cineva din breaslă făcând așa ceva), vor înțelege în schimb că uneori e nevoie de săvârșirea acestor falsuri în slujba unui scop superior acurateței: speranța de-a transmite idei și imagini importante unui public nerăbdător și buimac.

5.

CONFORM CELEI DE-A DOUA PRESUPUNERI după care se ghidează reporterii de știri internaționale, cu cât un incident e mai îngrozitor, mai tragic sau mai macabru, cu atât trebuie considerat mai „important” și făcut, prin urmare, să urce în ierarhia subiectelor. Jurnaliștii și editorii lor tind să creadă că importanța oricărei întâmplări de acest tip e determinată de gradul ei de anormal și de neobișnuit, ceea ce înseamnă aproape invariabil cât de cumplită, de sângeroasă și de criminală s-a dovedit a fi. Prin urmare, un bombardament care ucide treizeci de oameni e considerat mai demn de-a ajunge știre decât o zi calmă într-un sat de pescari, izbucnirea unei boli tropicale care distruge plămânii victimelor în trei ore e considerată de mai larg interes decât strângerea pașnică a recoltelor, iar dezvăluirile despre torturile practicate de serviciile de securitate au o relevanță mai mare decât ritualul unei mese de prânz unde se mănâncă *tabouleh* și frunze de viță umplute, într-un câmp bucolic care dă spre râul Iordan.

Problema cu această filozofie este că dacă nu știm să identificăm ce trece drept normalitate într-un loc anume, s-ar putea să ne vină greu să ne calibrăm sau să ne pese de condițiile anormale. Putem fi preocupați corespunzător de întreruperile triste și violente doar dacă știm destule despre stabilitatea calmă a unui loc, despre viața de zi cu

zi, despre obiceiurile și speranțele modeste ale populației sale.

Și totuși, când vine vorba de majoritatea celorlalte țări ale lumii, în ciuda posibilităților tehnologice uimitoare ale posturilor de știri, în ciuda birourilor, corespondenților, fotografiilor și operatorilor TV, nu ni se oferă nici o informație despre întâmplările obișnuite. Nu știm dacă a avut cineva vreodată o zi normală în Republica Democratică Congo, fiindcă nici o agenție occidentală de știri nu a consemnat vreodată așa ceva. Nu avem idee cum e să mergi la școală sau să te duci la tuns în Bolivia; e un mister absolut dacă e posibil să ai căsnicii reușite în Somalia; și suntem la fel de ignoranți în ceea ce privește viața la birou în Turkmenistan sau îndeletnicirile de weekend din Algeria. Știrile ne parașutează doar în așa-numitele evenimente „importante” – cutremure, violuri în grup, distrugerea totală a satelor de către ucigași narcomani – și presupun că vom fi șocați corespunzător și că ne vom simți atrași de ele.

Însă adevărul este că nu poate să ne pese prea mult de incidentele oribile dacă nu ne familiarizăm mai întâi cu o serie de atitudini și comportamente cu care ne putem identifica; dacă nu ni se prezintă tipurile de momente și amănunte lumești care aparțin întregii omeniri. Scoaterea în prim-plan a acestor lucruri nu ne „distrage” câtuși de puțin atenția de la știrile „serioase”; în schimb, ne oferă temelia pe care trebuie să se sprijine tot interesul pentru întâmplările cumplite și tulburătoare.

Criticii acestui punct de vedere ar putea să susțină că nu avem nevoie să vedem sau să citim relatări despre viața obișnuită de la noi din țară înainte de-a începe să ne pese de întâmplările neobișnuite care au loc între granițele ei; ne pasă oricum, din instinct. Să faci însă o asemenea afirmație înseamnă să uiți că dobândim automat un simț al obișnuitului pe baza vieții de zi cu zi pe

care-o ducem în țară. Știm cum e să iei trenul, să participi la o ședință, să mergi la cumpărături, să-ți duci copiii la școală pe jos, să flirtezi, să râzi și să te superi în locul acela – și tocmai din această cauză devenim imediat atenți când auzim că a fost răpit cineva în Newcastle upon Tyne sau că a explodat o bombă în Edgbaston.

Agenția ideală de știri a viitorului, recunoscând că interesul pentru anormal depinde de cunoașterea apriorică a normalului, va comanda în mod frecvent subiecte legate de anumite aspecte ale naturii umane capabile să ne facă să ne identificăm cu lucruri care există invariabil până și în colțurile cele mai îndepărtate și mai distruse ale lumii. După ce se vor fi pus la curent cu petrecerile de stradă din Addis Abeba, cu iubirea din Peru și cu legăturile de rudenie din Mongolia, publicul va fi pregătit să-i pese ceva mai mult de următorul taifun devastator sau de următorul puci violent.

6.

ȘI MAI EXISTĂ O PRESUPUNERE cu privire la scopul ultim al felului cum sunt prezentate știrile externe. În forma actuală, reportajele externe se supun implicit priorităților statului și ale afacerilor, ocupându-se aproape exclusiv de evenimente cu profil militar, comercial sau umanitar. Știrile externe vor să ne spună cu cine și unde ar trebui să luptăm, să facem comerț sau să fim solidari.

Însă aceste trei zone de interes nu sunt priorități veritabile pentru cei mai mulți dintre noi. La un nivel mult mai profund, mai metaforic, știrile externe ar trebui să ne ofere un mijloc prin care să-l umanizăm pe Celălalt – adică pe străinul de dincolo de munți sau de peste mări care ne scârbește, ne agasează sau ne înspăimântă instinctiv și cu care nu ne putem închipui, fără ajutor, că am avea ceva în comun. Știrile externe s-ar cuveni să descopere modalități prin care să ne

facă pe toți mai umani în ochii celorlalți, în așa fel încât barierele aparent insurmontabile ale geografiei, culturii, rasei și clasei să poată fi depășite, iar peste abisuri să se întindă puntea solidarității empatice.

Multe agenții arogante de știri au vituperat împotriva celor care resimt influxul de imigranți la ei în țară. Însă acest punct de vedere pornește de la presupunerea că suspiciunea reflexă față de străini este mai degrabă semnul Satanei decât rezultatul obișnuit și aproape firesc al ignoranței – o vină pe care agențiile de știri se pricep de minune s-o micșoreze printr-un tip mai imaginativ de relatare (în opoziție cu denunțările ineficiente și provocatoare de vinovății ale bigotismului).

Ca să-și îndeplinească scopurile declarate, știrile externe ar trebui să fie dispuse să adopte o parte din tehnicile artei. Așa cum sugera George Eliot, arta ca mediu e în stare să ne ajute prin „amplificarea experienței și lărgirea legăturilor pe care le avem cu semenii dincolo de granițele peticului nostru de pământ“. Cel mai mare folos al artei este, după Eliot, „creșterea compasiunii noastre“. Acum, mai mult ca oricând, avem nevoie de creșterea acestei compasiunii, iar asta și din cauză că atât de multe dintre informațiile pe care le primim ne parvin sub forma unor date sau fapte abstracte, pe care eurile noastre mai profunde nu le pot asimila („Estul R.D. Congo în fața unei crize umanitare catastrofale“). Eliot a consemnat mai departe că „apelurile întemeiate pe generalizări și statistici reclamă o compasiune de-a gata [...]”; însă imaginea unei vieți omenești așa cum o poate reda un mare artist îi surprinde chiar și pe oamenii banali și egoiști, făcându-i capabili să arate acea atenție pentru ceea ce diferă de ei, care poate fi văzută drept materia primă a simțământului moral“.

Aceasta ar trebui să fie, pe scurt, sarcina știrilor externe: să ne hrănească „atenția pentru ceea ce

diferă“ de noi și prin asta să faciliteze contactul imaginativ, asistența practică și înțelegerea reciprocă dintre noi și alte populații.

O motivație ceva mai îndepărtată, dar înrudită, a știrilor este să ne ajute la recuperarea perspectivei. Trăind într-o singură societate, e ușor să uiți să observi – și cu atât mai puțin să apreciezi – avantajele civilizației noastre specifice: relativa sofisticare a legilor, a obiceiurilor sociale, a tradițiilor educaționale și a rețelelor de transport. Nu vedem ceea ce a fost atât de greu de realizat. Alte țări oferă o scară în raport cu care ne putem evalua propria națiune și modurile ei de viață; ele ne pot fi de folos pentru sesizarea ciudățeniilor, slăbiciunilor și punctelor forte valabile pentru întreaga națiune. Subiectele din aceste țări ne pot face să apreciem mai bine libertățile imperfecte și abundența relativă a patriilor noastre, care altminteri ar fi percepute doar ca niște lucruri din cauza cărora bombăni sau învinovățești. Pe de altă parte, unele probleme cu care suntem extrem de familiarizați în prezent își pot găsi rezolvări mai bune în alte părți. Lucruri care ni se păruseră inevitabile pot fi văzute acum ca opțiuni culturale supuse schimbării.

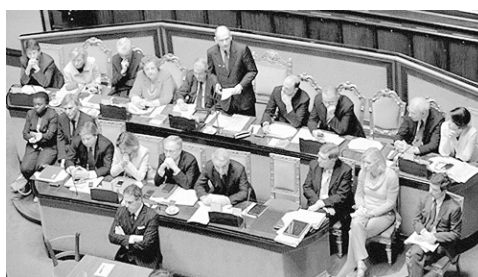
Știrile ar trebui să-și asume sarcina de-a evidenția calitățile și defectele a tot ceea ce-a devenit prea prezent și prea ubicuu ca să-l putem cuprinde cu privirea.

7.

SCEPTICII VOR ARGUMENTA că în această privință suntem naivi și vor insista că, în afara împrejurărilor speciale, nu ni se poate cere să ne pese de ceea ce se întâmplă în jur. Reportajele externe ne vor plictisi mereu, susțin adepții acestui punct de vedere, fiindcă în adâncul inimii suntem interesați doar de „noi înșine“ – o categorie ale cărei limite sunt trasate strict de propriile familii,

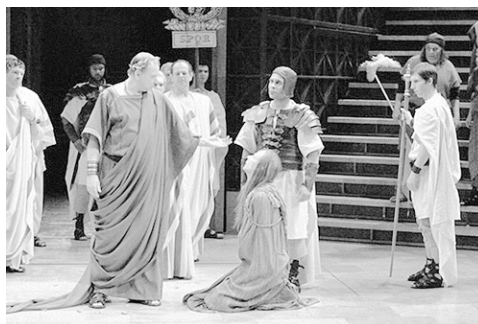
prieteni, siguranță, locuri de muncă și condiții meteo. Așa că dac-ar fi să deschidem televizorul și să nimerim peste un reportaj despre ultimele activități ale guvernului italian (în Senato della Repubblica din Palazzo Madama din Roma, votarea bugetului provoacă iarăși haos, vechile alianțe se uzează și se pun bazele unor alianțe noi, mai eficiente), am căsca inevitabil și am trece pe alt program.

Însă nu se poate reduce totul la asta, întrucât curiozitatea noastră nativă este, la drept vorbind, mult mai insistentă decât lasă să se înțeleagă punctul de vedere de mai sus. Suntem în stare să ne emoționăm și chiar să deplângem soarta unor oameni care au trăit, au guvernat și au murit în alte țări nu doar în timpul vieții noastre, ci cu sute sau poate cu mii de ani în urmă – oameni cu nume străni și ocupații și mai străni, și ale căror acțiuni n-au avut nici un fel de urmări asupra vieților noastre. Putem să stăm două ore și un sfert într-o sală de teatru cufundată în întuneric și să nu ne gândim la pauză în timp ce urmărim îndeaproape povestea unui pretor din Roma antică pe nume Marcus Brutus, care a auzit la un moment dat câteva lucruri îngrijorătoare de la prietenul său Gaius Cassius despre planurile care prindeau contur în senat.

Știri politice

Desfășurări importante – și jenant de plicticoase – în Republica Italiană.

Iulius Cezar

Desfășurări importante – și ciudat de fascinante – în Republica Romană.

Cum se face că ne pasă de ce se întâmplă în *Iulius Cezar* de William Shakespeare? De ce suntem dispuși să ne cheltuim resursele mintale prețioase pentru ceva aflat atât de departe de preocupările noastre? Răspunsul este că deși pare să se refere la niște mașinațiuni politice ciudate, care au avut loc cu vreo două milenii în urmă în Peninsula Italică, piesa este de fapt, dacă ne gândim bine, despre *noi*.

Dacă sunt spuse cum trebuie, poveștile pot să opereze pe două niveluri. La suprafață, ele se ocupă de *elemente specifice* care implică o serie de fapte legate de un timp și un loc anume, de o cultură locală și de un grup social – și tocmai aceste detalii tind să ne plictisească ori de câte ori se află în afara propriei noastre experiențe.

Apoi însă, în stratul de sub amănunte se ascund *elementele universale*: temele psihologice, sociale și politice care transcend decorurilor temporale și geografice ale poveștilor și se sprijină pe elementele fundamentale și invariabile ale firii omenești.

În limbajul elementelor specifice, piesa istorică a lui Shakespeare este „despre” Roma antică, dramatizând întâmplările destul de puțin cunoscute care însoțesc întoarcerea triumfală a lui Cezar după războiul împotriva lui Pompei, în timp ce Gaius Cassius plănuiește să-l ucidă cu sprijinul lui Marcus Brutus. Însă în limbajul elementelor

universale, *Iulius Cezar* abordează teme etern valabile, ca de pildă felul cum decidem ce le datorăm prietenilor noștri și ce ar trebui să dăm țării, felul cum s-ar cuveni să reacționăm la zvonuri și uneltiri și felul cum putem deosebi teama de panică. Piesa analizează modul în care bunele intenții pot avea ca rezultat consecințe dezastruoase și se ocupă de rolurile pe care le joacă eroarea și orbirea chiar și în viața oamenilor cumsecade.

Nu avem pretenția ca știrile obișnuite să fie redactate cu măiestrie shakespeariană, dar am putea insista să acorde un grad de atenție shakespeariană elementelor universale, mai cu seamă când elementele specifice par să fie deconcertant de străine. Există modalități de relatare a unui subiect care ne ajută să efectuăm transferul de cunoștințe în ciuda decalajelor culturale și contextuale, și să privim miile de experiențe ale semenilor ca pe niște resurse din care putem extrage neîntrerupt inspirație, prudență, călăuzire și intuiție.

8.

NU NE-AM PIERDUT DE TOT pofta pentru acel altundeva. Suntem creaturi care, în alte epoci, au stat la coadă ca să audă povești despre așa-numitele ținuturi exotice. Problema e că metodologia pusă la punct de media moderne de știri – care privilegiază relatarea corectă faptic, rapidă tehnologic, impersonală și axată pe criză în dauna celorlalte tipuri de relatare – a dus din greșeală la un fel de provincialism globalizat, prin intermediul căruia aflăm imediat o grămadă de lucruri, dar care, totodată, nu prea ne interesează; prin intermediul căruia câteva cunoștințe de care mai bine ne-am fi lipsit au reușit să restrângă evantaiul curiozității noastre în loc să-l deschidă.

Și totuși, fascinația și empatia noastră sunt doar ațipite. Pentru ca ele să redevină puternice, știrile externe trebuie doar să se supună câtorva dintre procedeele artei.

Amănuntele

Auditorul guvernului ugandez a semnalat că mai multe milioane de dolari au fost transferate din biroul prim-ministrului Amama Mbabazi într-o serie de conturi private. Domnul Mbabazi a recunoscut că i-au fost furați bani din birou, însă neagă orice implicare. Consilierul prezidențial John Nagenda a declarat că guvernul e hotărât să se asigure că vinovații pentru presupusul act de corupție vor fi deferiți justiției. Toți ugandezii sunt „sătui până peste cap“ de corupție, a afirmat consilierul. Domnul Mbabazi a dezmințit orice vină în acest delict, însă a recunoscut că au existat „furturi masive“ din biroul personal.

BBC

1.

ÎN TIMPUL UNEI VIZITE la biroul pentru Uganda al BBC, pe când savuram o prăjitură cu banane pe care un coleg de la BBC Nigeria o adusese și o împărțise cu generozitate, am făcut o aluzie cât mai discretă cu putință la incapacitatea mea de-a manifesta o doză mare de interes pentru informațiile pe care angajații biroului le strângeau atât de sârguincios din țară și încercau să le împrăștie într-o lume apatică – informații care includeau, în ziua aceea, o relatare despre subtilizarea nerușinată a douăsprezece milioane de dolari din banii de ajutoare care se găseau în biroul prim-ministrului ugandez.

2.

DIN PUNCTUL DE VEDERE al știrilor politice din Uganda, aceasta era, evident, o chestiune de o importanță considerabilă, însă pe pagina web a

BBC știrea a avut ghinionul să concureze mai întâi cu o relatare despre soția unuia dintre cei mai cunoscuți maeștri bucătari englezi cu emisiune TV, iar apoi cu o poveste despre o actriță franceză care se accidentase, în împrejurări ciudate, pe iahtul ancorat la Monte Carlo al unui miliardar american al Internetului. Previzibil, știrea din Uganda n-a avut nici o șansă.

Angajații de la BBC Uganda s-au comportat mult mai civilizat decât le-ar fi dat dreptul lipsa mea de interes și a societății. În cele din urmă, unul dintre membrii echipei, un tânăr ugandez care petrecuse în adolescență câțiva ani într-o tabără de refugiați din nordul țării, a sugerat că ar fi mai bine *să mă duc* în Uganda și să văd țara cu ochii mei, sperând ca în acest fel să mi se stârnească interesul pe care nu-l simțisem până atunci.

3.

AȘA CĂ M-AM DUS; nu fiindcă aș fi vrut, ci tocmai fiindcă nu voiam – și totuși, doream să înțeleg de ce. M-am dus ca să-mi dezvolt ideile cu privire la motivele pentru care atât de multor țări le lipsește cu desăvârșire magnetul pentru un segment descurajant de mare al publicului de televiziune și cu privire la rolul pe care ar putea să-l joace știrile în susținerea sau crearea acestei sâstiseli și lipse de interes.

Prima surpriză a fost că a trebuit să pornesc într-o veritabilă expediție ca să ajung în Uganda. Tehnologia ajută la mascarea acestui detaliu într-o câtva evident. În cea mai mare parte din istoria omenirii, obstacolele pe care le presupuneau călătoria și comunicațiile peste mări și țări erau atât de mari, încât distanțele culturale – și, prin analogie, cele psihologice și culturale – erau scoase în evidență în mod constant și reflex. Să străbați un ocean sau chiar să trimiți un simplu mesaj era o ispravă extraordinară de cronofagă și de

costisitoare, care le oferea tuturor o morală ce tinde să se piardă astăzi, când, prin simpla atingere a unui ecran, putem – fără să ne coste nimic – să călătorim cu viteza luminii, prin intermediul cablului submarin de Internet SEA-ME-WE4, din Marsilia la Djibouti, iar pe urmă, *via* cablul submarin din fibre optice din estul Africii (EASSy), din Mombasa la Kampala, unde ne mărturisim sentimentele de plictiseală și nerăbdare; iar morala este că experiențele omenirii sunt infinit mai complexe și mai interesante decât ne-am putea imagina când ne uităm din punctul nostru de observație limitat și static, și că, așa stând lucrurile, suntem datori, în semn de minimă curtoazie față de planetă și de numeroasele ei teritorii, să rămânem deschiși, curioși și modești în fața diverselor ei mistere.

Această morală ți-ar fi rămas în mod firesc în minte pe vremea când singura modalitate de-a ajunge în Uganda era să călătorești două luni pe mare în jurul primejdiosului Cap al Bunei Speranțe, cu destinația Dar es Salaam, după care să mergi pe uscat alte câteva luni, prin junglă și deșert, nefiind deloc exclus să nu te mai întorci. În 1859, John Hanning Speke, primul european care a pătruns în Uganda și totodată omul care i-a conferit lacului Inyansha noua sa denumire, lacul Victoria, s-a înapoiat în Anglia și a ținut o prelegere despre călătoriile făcute, în fața a opt sute de spectatori cvasiisterici, la sediul Royal Geographical Society din Kensington. Pentru acești oameni, nu încăpea îndoială că „știrile externe“ erau cum nu se poate mai incitante. Speke le-a spus că lângă lacul Manyara, în Tanzania, fusese atacat de niște vânători feroși de prin partea locului și se trezise cu o suliță care-i străpunsese obrazii. Câteva zile mai târziu, un gândac îi intrase în ureche, începuse să-i roadă timpanul și în cele din urmă trebuise scos afară cu un cuțit. Momentul în care Speke și-a încheiat

urcușul pe luxuriantele coline tropicale pe care se află astăzi orașul Kampala a fost evocat cu lux de amănunte în bestsellerul lui de călătorie, publicat în 1863 sub titlul *Cum am descoperit izvorul Nilului*:

Am străbătut un deal mai molcom, iar în josul lui se întindea cât vedeai cu ochii priveliștea bogată a unui loc bine împădurit. M-au impresionat din cale-afară curățenia și buna așezare a locului, precum și nemaipomenita lui frumusețe și bogăție. Nici o parte din Bengal sau Zanzibar n-ar fi putut fi mai presus; iar tovarășii mei au exclamat într-un glas: „Oho, ce oameni de ispravă!“ Aveam de gând să rămân acolo o lună, într-atât de frumos era totul. [...] Locul în sine era un tablou al frumuseții liniștite, cu nemărginitul [lac Victoria] undeva în spate. [...] Într-o noapte, o hienă mi-a intrat în colibă și mi-a luat una dintre caprele care fuseseră legate de un țărș, între doi oameni ai mei care dormeau...

Nu se punea problema ca atenția publicului inițial al acestui tip de material să fie distrasă de echivalentul din secolul al XIX-lea al pățaniei unui fotbalist fustangiu.

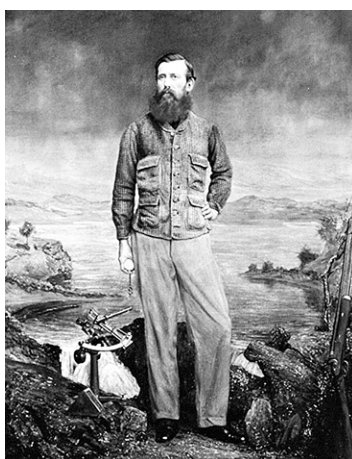
Nici astăzi o deplasare în Uganda nu e o joacă de copii: zborul de opt ore la bordul unui Boeing 767, care înghite aproximativ 6.500 de kilometri din Londra la Entebbe, e un memento puternic al imensității planetei noastre. După șase ore în aer, începi să survolezi deșertul nesfârșit și ocru de lângă Ounianga Kébir, în Ciad. Acum Europa e departe. O oră mai târziu, când plictiseala înghite tot, mai frunzărești o dată revista companiei de zbor, pe când avionul pătrunde în spațiul aerian din nordul Sudanului. Pe harta liniei aeriene, numele de localități sună apăsător și ciudat de poetic – Emi Koussi, Am Djeress, Umm Buru, Muhajiriya –, tot atâtea locuri neprevăzute și necunoscute, unde trăiesc oameni ale căror presupuneri și stiluri de viață ar fi profund provocatoare dacă avionul ar

alege să dea rateuri exact în clipa asta. Ți se oferă acum o gustare pregătită azi-noapte târziu la Hounslow (ai de ales între un sendviș cu brânză sau cu ou și salată), pe care-o mănânci în minutele dintre Khogali și Tambura, un drum între două orașe pe care l-ai face în cinci zile de mers pe jos. În cele din urmă, deasupra Republicii Democratice Congo se aprinde semnalul luminos de fixare a centurilor, se aud mulțumirile căpitanului, li se reamintește pasagerilor despre imigrație și malarie, după care începe coborârea peste Hoima și Luwero până la Entebbe, în timp ce pe fundal lacul Victoria e cufundat într-un întuneric de catran, punctat de luminițele șovăielnice ale sutelor de bărcuțe de pescari.

Acum suntem mefienți față de tot ce e „exotic“. Acest mod de-a lăuda tot ce e străin pare periculos de provincial, condescendent și poate chiar rasist. Știrile externe s-au distanțat activ de literatura de călătorie și de întreaga recuzită de acompaniament a exotismului. Atente nici să nu supraelogieze, dar nici să denigreze alte culturi, ele au adoptat varianta de compromis a unui ton în permanență neutru, care nu exprimă mirare față de metodele sau practicile pe care le relatează din colțuri îndepărtate ale lumii. Știrile nu par niciodată mirate de locul unde prind cheag; ele pur și simplu acceptă fără uluire sau vreun comentariu explicit să vorbească despre un loc unde miresele le oferă mirilor o capră în ziua nunții, unde se poate mânca *luwombo* cu pastă de *sim-sim* la cină și unde pot fi treizeci de grade la umbră în miezul zilei – lucruri care nu mai par interesante când știrile ar putea să se ocupe de probabilul rol al prim-ministrului într-o chestiune de nereguli financiare.

Cu toate acestea, la aterizarea în Uganda, nu poți să nu fii frapat de lucrurile care merită în continuare să fie considerate exotice: reclamele colorate la uleiul vegetal superior Bidco's Golden Fry, pictate de mână pe pereții laterali ai caselor,

numele noilor cunoștințe ale cuiva (Patience, Ignatius și Kenneth), mirosurile de carne prăjită și fum de la focul de tabără, păsările marabu, păsările-țesător și turaco care se rotesc pe cerul albastru-deschis al dimineții și se așază pe antenele de comunicații, smochinii mari care cresc în sensurile giratorii și – peste tot – repetarea constantă, în momentele în care se întârzie (și care sunt foarte dese), a vechiului proverb ugandez *Mpola, mpola, otuuka waala* (o variantă a lui „Grăbește-te încet“).

Știrile au grijă să nu semene câtuși de puțin cu felul cum scrie el.

John Hanning Speke (1827–1864)

4.

ÎN LITERATURA DE CĂLĂTORIE, pătrundem în alte națiuni cu ajutorul unor naratori cu care ne putem identifica și care reacționează în fața altor țări printr-o serie de presupuneri și temeri pe care am putea să le avem și noi. S-ar putea ca și lor să le fie dor de casă și frică de febre și gândaci. S-ar putea ca și ei să-și recunoască slăbiciunea, emoția și deznădejdea. S-ar putea ca și ei să renunțe puțin la impasibilitatea jurnalistică de zi cu zi la vederea, pe strada principală care duce în Kampala, a unui afiș încărcat cu promisiunea că „Împreună putem stârpi maladia Marburg“ (virusul extrem de contagios al unei febre hemoragice care se dovedește fatală pentru 80% dintre victime în

intervalul a două zile de la instalare, și care s-a răspândit deja în zone întinse ale Ugandei).

Cu toate acestea, în prezent, orice tip de narator personal ar fi perceput ca un amestec în obiectivitatea semnalării. De aceea, știrile externe evită să ni se adreseze, fie și cu cea mai mică urmă de voce sau de personalitate. Și totuși, dacă unui privitor ar putea să i se întâmple ceva rău după ce-ar vedea o țară prin lentila deformatoare a unui reporter care-și exprimă reacțiile naturale în fața ei, asta n-ar fi nimic pe lângă plictiseala sufocantă pe care ar produce-o niște reporteri în linii mari neutri și exacți, care, prin refuzul subînțeleș de-a avea o cât de mică reacție în fața oricărui lucru din străinătate, ne-ar submina fatal dorința de-a cunoaște mai bine lumea.

5.

ÎN GRABA DE-A NE FAMILIARIZA cu așa-zisele „subiecte principale“, știrile uită că sentimentul apropierii de o țară depinde de măsura în care ne sunt arătate acele mici elemente vizuale sau senzoriale care sunt singurele capabile să ne trezească un interes mai profund pentru un popor și pentru un loc. Dacă vrem să simțim o preocupare autentică pentru știrile care vin din Uganda, trebuie mai întâi să aflăm câte ceva despre arborii de mango din Kampala, ale căror mirosuri dulci stăruie deasupra bulevardelor ticsite după ploile tropicale care se pornesc aproape din oră în oră. Ne prinde bine să aruncăm o privire într-un birou obișnuit din Kampala, să vedem cum funcționează școlile din țară, să aflăm noutăți despre ritualurile relațiilor, să răsfoim ziarul local, *New Vision*, și să ne punem în temă cu ultimele delictе:

Fostul președinte al colegiului medicilor, dr. Apollo Nyangasi, a fost condamnat la închisoare pe viață după ce-a fost găsit vinovat de uciderea soției sale,

Christine, în urma unor certuri violente cu privire la anumite proprietăți. Odată cu pronunțarea sentinței miercuri, judecătoria Jane Kiggundu de la Înalta Curte a declarat că faptele comise de Nyangasi au fost necivilizate. Nyangasi a comis crima pe data de 24 iulie 2010, în reședința conjugală din Kireka Kira, aflată în cartierul Wakiso. Cei doi au fost căsătoriți șaptesprezece ani și au doi copii. Procurorul a cerut instanței să pronunțe pedeapsa cu moartea împotriva lui Nynagasi pe motiv că acesta și-a ucis soția într-o manieră brutală.

Însuși tonul acestei relatări arată cât de mare e distanța pe care am parcurs-o. Judecătoria a apreciat că uciderea unei femei de către soțul ei a fost doar „necivilizată“, iar procurorul a solicitat pedeapsa capitală nu ca pe o sancțiune corespunzătoare crimei în sine, ci pentru că, în loc s-o trimită pe lumea cealaltă folosind metode mai elegante, Apollo o ucisese pe Christine „într-o manieră brutală“. „Certurile“ pe marginea proprietăților sună la rândul lor derutant de inofensiv („Cum stăteam noi și ne certam așa, am lovit-o cu ciocanul până a murit...“). Fără să-și propună, articolul prezintă o lume neobișnuită, unde violența e mereu gata să se dezlănțuie ca opțiuni de comportament, ca reacție la frustrări și neajunsuri, și unde mutilarea e o amenințare atât de constantă și copleșitoare, încât media care se ocupă de știrile locale, spre deosebire de omoloagele lor senzaționaliste din țările cu mai mult respect pentru lege, o pot aborda doar prin folosirea celor mai delicate eufemisme.

6.

ÎL ÎNSOȚESC PE CORESPONDENTUL BBC la o conferință de presă cu prim-ministrul aflat sub asediu, care e acuzat de câteva săptămâni încoace – atât de guvernele altor țări, cât și de o bună parte a propriului popor – că e un hoț. De la acest tip de

ocazii mașinăria știrilor cere un lucru mai presus de toate celelalte: un citat de aproximativ cincizeci de cuvinte, care să fie completat ulterior de un alt citat la fel de lung din partea purtătorului de cuvânt al taberei adverse.

Însă chiar și acest procedeu obligatoriu al jurnalismului îi oferă privitorului prilejul să afle câte ceva despre Uganda prin metode netradiționale – de exemplu, prin studierea fotografiei foarte mari și remarcabil de bine așezate pentru contemplare publică a prim-ministrului îmbrățișându-l pe colonelul Muammar al-Gaddafi la întrunirea Uniunii Africane desfășurate la Kampala în 2010 (ultimul eveniment de acest tip la care a luat parte colonelul); sau prin observarea uriașelor scaune rotative din piele neagră, după moda anilor 1970, dispuse în jurul mesei de conferințe (așa ar trebui să arate scaunul cuvenit unui CEO important în mintea unui regizor de filme porno), pe care urmează să se așeze prim-ministrul și consilierii lui.

Stuart Franklin, *Prim-ministrul Ugandei*, 2012.

Stuart Franklin, *Holul hotelului Serena, Kampala*, 2004.

Se mai poate afla câte ceva despre Uganda și din refuzul neclintit al gazdei noastre de-a răspunde la vreo întrebare în conformitate cu normele jurnalismului contemporan. Întrebat dacă acuzațiile îndreptate împotriva lui l-au făcut să se gândească la demisie, prim-ministrul oferă un zâmbet încet, de om jignit, și un răspuns teatral și ocolit, care combină în mod straniu engleza unui predicator baptist din sud cu tonul sumbru al unui călău (în realitate, premierul chiar a condus serviciile de securitate pentru multă vreme). „Prietenii“, începe el, „dragi prietenii, voi, toți cei de-aici îmi sunteți prietenii; noi în Uganda ne adresăm lumii întinzându-i mâna prieteniei. Așa că vă spun tuturor celor strânși astăzi aici: gata cu neîncrederea și tristețea, gata cu învinovățirile. Avem siguranța că n-o să ni se întâmple nimic rău în viitorul pe care-l construim pentru ugandezii, pentru toți ugandezii, pentru cei foarte săraci, dar și pentru cei care au ajuns la prosperitate, astăzi și mâine și în fiecare zi pe care ne-o dăruiește Domnul“. Cu siguranță că nu e genul de declarație care poate fi inclusă bine, mersi în următorul buletin de știri.

Dacă reportajele au norme acceptate, la fel stau lucrurile și cu fotografiile folosite la ilustrarea lor. Convenția cere fotografii ale capetelor celor așezați la birouri, fotografii cu oficiali la coborârea din avion, fotografii cu oameni care urcă la tribună – nimic prea idiosincronic și, bineînțeles, nimic prea „artistic“. Și totuși, există un câștig dacă fotografia care a venit la Kampala cu autorul încalcă regulile ca să surprindă atât expresia șocată din ochii prim-ministrului, în fracțiunea de secundă de după punerea de către reporter a unei întrebări directe, cât și pe asistenta care a fost instruită să ne înregistreze *pe noi* în timp ce noi îl înregistrăm *pe el*, poate ca un avertisment subînțeles că deține cheile camerelor de tortură

situate, potrivit organizației Amnesty International, chiar în pivnița clădirii unde ne aflăm.

Stuart Franklin,

Alămuri, Sărbătoarea Independenței, Hoima, Uganda, 2012.

Fotografiile bune comprimă teme lărgite în imagini de sine stătătoare: ele pot vorbi despre corupția endemică din țară, arătându-ne câțiva bărbați care așteaptă leneș în holul unui hotel de lux, sau despre sărăcia ei extremă, fixându-se asupra tubei uzate a unui muzician de la o paradă la care se sărbătorește (deși poate că nu e termenul cel mai potrivit) a cincizecea aniversare a independenței ugandeze.

7.

ÎN POEZIA *Asfodel, floare verzuie* (1955), poetul american William Carlos Williams a scris celebrele versuri:

Este greu
să ai vești de la poeme
și totuși, oamenii mor ca vai de ei zi de
zi
din lipsa
a ceea ce se află aici.

Versul despre oamenii care „mor“ e, desigur, o exagerare. Lucrul de care se teme Williams este că, fără un contact ritmic cu poezia, s-ar putea să ne pierdem vitalitatea, să nu ne mai înțelegem pe noi înșine, să ne neglijăm puterea de empatie sau să devenim prozaici, friabili și sterili. Pentru

Williams, ca și pentru George Eliot înaintea lui, literatura este mediul care ne poate redeștepta în fața lumii. Se prea poate ca știrile să aibă o evidentă seriozitate de suprafață – despre care oamenii sensibili își imaginează în mod natural că ne captează atenția mai ușor decât ar putea vreodată s-o facă versul – , însă artistul îi recunoaște efectele primejdios de anesteziante.

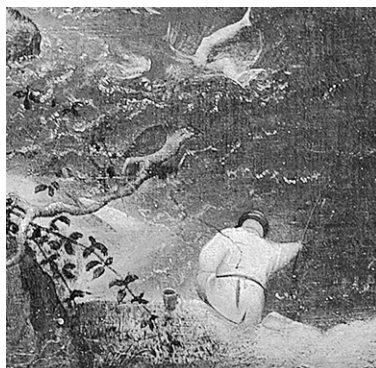
Elev al lui Pieter Bruegel cel Bătrân,
Peisaj cu prăbușirea lui Icar, cca 1565.

Și totuși, această echivalare – poezia ca viață, știrile ca moarte – nu este o lege permanentă; nu categoria „știrilor“ ca atare e în culpă, căci în esență cuvântul nu înseamnă nimic mai precis decât ceea ce se întâmplă în lume într-un anumit moment. Nu știrile în sine sunt problema, ci doar acea versiune a lor care inhibă „viața“, și care e atât de frecventă. Cu toate acestea, dacă Tolstoi, Flaubert sau Sofocle s-ar afla în redacția de știri, s-ar putea ca mediul să ne ofere mai mult decât strictul necesar ca să ne împiedice sufletele să „moară“, fiindcă ce altceva au fost *Război și pace*, *Doamna Bovary* și *Antigona*, dacă nu tocmai lucrurile pe care le-a atacat atât de nedrept William Carlos Williams – altfel spus, subiecte de știri?

8.

CU VREO ȘAISPREZECE ANI ÎNAINTE de publicarea lui *Asfodel*, W.H. Auden își dusesese cititorii la Bruxelles cu ajutorul poeziei lui *Musée des Beaux Arts*, așezându-i în fața *Peisajului cu prăbușirea*

lui Icar, un tablou despre care s-a crezut multă vreme că i-a aparținut lui Bruegel, dar care-i este atribuit în prezent unuia dintre elevii lui.

Elev al lui Pieter Bruegel cel Bătrân,
Peisaj cu prăbușirea lui Icar (detaliu), cca 1565.

Tabloul ne prezintă o scenă superficial-bucolică: câteva corăbii pleacă în larg, un păstor își păzește turma, orașele din depărtare par prospere și îngrijite. Însă în colțul din dreapta jos al pânzei aproape că trece neobservată o tragedie (dac-ar fi existat pe atunci, principalele titluri ar fi fost despre altceva în ziua aceea): din cauză că soarele i-a topit ceara din care i se făcuseră aripile, nesăbuitul Icar tocmai s-a prăbușit în mare și a murit. Plugarul hotărât din centrul tabloului ilustrează proverbul popular „Nu se oprește plugul când trece mortul“.

Nu sunt mulți cei care l-au observat pe Icar – dar pictorul și poetul au făcut-o. Cu *asta* se ocupă artiștii, vrea să ne spună Auden: observă una-alta, lucrurile mici și discrete care altor oameni – plugari și păstori, tu și cu mine, plus jurnaliștii pe fugă – le scapă și care sunt totuși esențiale pentru curmarea indiferenței și a lipsei noastre de sensibilitate obișnuite.

9.

AVEM NEVOIE DE UN TIP DE ȘTIRI externe care să țină cont mai bine de detalii, de știri care să ne stârnească interesul pentru evenimente păstrându-

se deschise față de anumite lecții ale artei, de știri care-i lasă pe poeți, pe autorii de cărți de călătorii și pe romancieri să le împărtășească jurnaliștilor aspecte ale meșteșugului lor – și poate din când în când chiar să-i lase să aibă un birou al lor, într-un colț mai liniștit al secției de știri –, astfel încât să nu putem trece mereu nepăsători pe lângă frumusețea și tragedia mai puțin vizibilă a planetei.

Fotografia

Fotografie clasică a președintelui Barack Obama (Getty Images).

1.

NU EXISTĂ OM mai bruftuluit sau mai oprimat în secțiile de știri ale lumii moderne decât editorul foto. Răspunzători de coordonarea aspectelor vizuale ale producției de știri, cei care ocupă această poziție se plâng aproape întotdeauna (departe de urechea șefului) în același fel: „Nimeni nu mai crede în fotografie“.

Asta nu înseamnă că nici o fotografie nu mai e folosită la ilustrarea știrilor; nici pe departe. În prezent, există mai multe imagini ca niciodată în calupurile de știri pe care le consumăm. Problema ține de lipsa de ambiție din spatele felului în care sunt ele produse și expuse. Fotografiile sunt folosite în continuare, însă argumentele pentru luarea, identificarea și apoi plățirea celor mai bune dintre ele par să fi fost date uitării. Marea majoritate a imaginilor care ajung în pagina ziarului sunt comprimate, anoste, repetitive, clișeizate și depășite, ele fiind văzute în multe cazuri, deloc surprinzător, drept simple blocuri de culoare care pot sparge paginile monocrome de text.

Putem face o împărțire utilă a fotografiilor de știri în două categorii. Primele sunt imaginile de

coroborare, care nu fac altceva decât să confirme un lucru pe care l-am aflat despre o persoană sau despre un eveniment printr-un articol însoțitor. Așadar, dacă o relatare ne informează că președintele a ținut un discurs, alături va apărea o fotografie care va ilustra acest lucru. Aici ideea este că fotografierea ar trebui doar să ofere o dovadă suplimentară despre realitatea evenimentelor care au fost deja descrise prin limbaj.

Există apoi un alt tip de imagine, mai rar, care se cheamă fotografia de *revelare*, a cărei ambiție nu e doar să confirme ceea ce ne spune textul, ci să determine *avansarea* nivelului nostru de cunoaștere. Această fotografie își propune să provoace clișeele.

Anonim, *Portretul lui Henric IV*,
secolul al XVII-lea.

Jean-Auguste-Dominique Ingres,
Henric IV primindu-l pe ambasadorul Spaniei, 1817.

Dacă editorii foto pot părea într-o anume măsură învinși e din cauză că trebuie să se confrunte zilnic cu faptul că fotografiile cerute și plătite de

industria lor intră aproape de fiecare dată în prima din aceste două categorii – mai ieftină și mai puțin folositoare.

2.

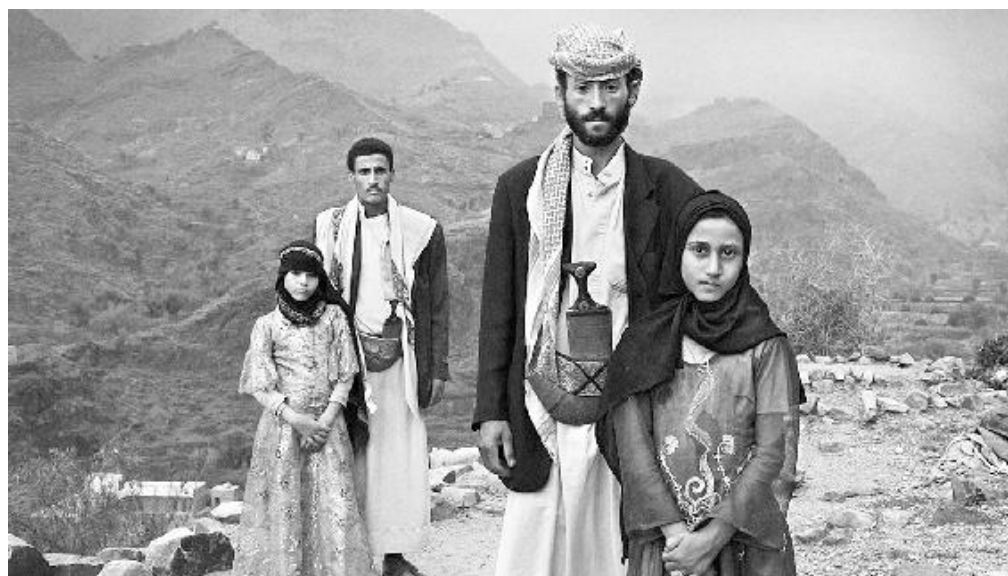
O DIHOTOMIE ASEMĂNĂTOARE între imaginile care coroborează și cele care revelează poate fi găsită în artele frumoase, îndeosebi în portretistică și în tablourile istorice. Am putea, de pildă, să comparăm două tablouri complet diferite care-l înfățișează pe Henric IV, regele Franței. În primul, realizat de un pictor necunoscut din secolul al XVII-lea, monarhul ni se înfățișează afabil, rigid și opac. Putem avea încredere că există asemănări solide cu originalul, însă portretul nu ne spune mare lucru despre firea regelui. Să-l punem acum alături de tabloul pictat la începutul secolului al XIX-lea de Ingres, în care Henric e arătat întins pe jos cu copiii săi și prefăcându-se că e cal sau poate măgar. În partea stângă a pânzei, ambasadorul spaniol tocmai s-a prezentat în audiență, însă regele mai cere câteva minute ca să termine joaca. Imaginea lui Ingres trece dincolo de simpla confirmare a existenței regelui și a faptului că avea barbă: ea ne invită să pătrundem în sufletul unui om de stat.

3.

ÎN ACELAȘI FEL, fiecare mare fotografie de știri ar trebui să ne îmbogățească imaginea altminteri deficitară și subiectivă a realității.

De exemplu, credeam că știu destule despre căsătoriile între copii, însă, până când am văzut o fotografie făcută de Stephanie Sinclair, nu mi-am dat seama că tinerele mirese în cauză nu sunt chiar copii. Căsătoria le transformă rapid în bătrânici mărunțele, cu expresii în același timp resemnate, solemne, trădate și nespuse de triste. Pe de altă parte, nici soții lor nu sunt brutele adulte pe care

mi le închipuisem. Au un aer sincer, inocent și derutat, părând să nu fi ieșit din copilărie. E aproape dincolo de orice închipuire că membrilor acestor perechi înduioșătoare, absurde și blestamate le va da măcar prin cap să se aline unul pe celălalt.

Stephanie Sinclair, *Tahani și Ghada, Yemen*, 2010.

Credeam că știu că, în general, războiul nu e o idee bună și că uneori schimburile de focuri ucid civili nevinovați, dar încă nu-mi dădusem seama cât de mult credeam în toate eforturile diplomatice și cât de puțin îmi păsa că nu se satisfăceau cine știe ce interese strategice importante atâta timp cât războiul putea fi evitat – iar tații nu trebuiau să-și jelească fiii scăldați în sânge.

Manu Brabo, *Un bărbat sirian jeleşte ținându-și în brațe
fiul ucis de armata siriană, aproape de spitalul Dar El Shifa
din Alep, Siria, 2012.*

Credeam că știu câte ceva despre lume, dar îmi dau seama acum că, în ciuda nenumăratelor fotografii pe care le-am văzut și a numeroaselor publicații pe care le-am citit, n-am păstrat în minte nici o imagine a celor mai multe țări de pe planetă. Mă străduiesc să scot la lumină o cât de mică asocierie vizuală legată de Chile sau Peru, habar n-am cum arată Burundi sau Nigerul, nu pot să-mi reprezint Burkina Faso sau Insulele Solomon – așa că mă las fascinat de o fotografie care cel puțin îmi spune că în magazinele din Kinshasa se vând produse de uz casnic, oamenii vorbesc în franceză (*Vente des Appareils Electroménagers*), iar tinerii, indiferent de tulburările prin care au trecut, încă n-au uitat să râdă și să se joace.

Stuart Franklin, *Viața pe străzi, Kinshasa*, 2004.

Credeam că știu câte ceva și despre președintele Obama, fiindcă l-am văzut într-o sumedenie de fotografii ținând discursuri și având în spate vulturul prezidențial. Îl știam capabil să simuleze anumite lucruri ca să câștige alegerile, dar nu mi-am dat seama că putea, în momentele mai bune, să simuleze una sau alta și ca să bucure un copil. Prin urmare, am zăbovit îndelung în fața unei fotografii făcute de Pete Souza, fotograf oficial al Casei Albe, spunându-mi că s-ar putea ca Obama, la fel ca omologul lui de-acum patru secole, Henric IV, să fie mișcător și inegalabil de puternic tocmai când intră în pielea tovarășului de joacă al unui copil.

Pete Souza, *Președintele Barack Obama se preface prins în plasa Omului-Păianjen în timp ce se întâlnește cu fiul unui angajat al Casei Albe la ieșirea din Biroul Oval*, 2012.

4.

ÎN CALITATE DE CITITORI ai unor subiecte de știri, am văzut atâtea fotografii proaste, încât probabil că nici nu ne-a trecut prin cap că din când în când ne-ar fi de folos să ne uităm cum se cuvine la câteva dintre omoloagele lor reușite. Ar putea părea ciudat să ne întrerupem din cititul unui articol ca să-i studiem imaginea însoțitoare la fel de îndelungat cum am studia un tablou dintr-un muzeu – timp de treizeci de secunde sau mai mult, să zicem – și așteptându-ne să descoperim ceva deosebit. Am lăsat să se piardă potențialul fotografiei ca mediu purtător de informații, ca forță căreia îi revine un rol crucial, și anume familiarizarea corespunzătoare cu o planetă despre care presupunem, îngâmfați și nepăsători, că o cunoaștem deja foarte bine.

IV Economie

M2 și Utopie

M2-ul Coreei de Sud, un instrument de măsurare restrânsă a masei monetare, a înregistrat o creștere anuală de 4,6%, și a ajuns la suma de 1.827,3 trilioane înregistrată în octombrie, coborând de la o creștere anuală de 5,2% înregistrată în septembrie, conform Băncii Naționale Sud-Coreene (BOK). În termeni de ajustare semestrială, M2-ul țării a crescut cu 0,2% în octombrie față de luna precedentă, față de o creștere de doar 0,1% înregistrată în septembrie. Rezerva de lichidități a Coreei de Sud, cel mai amplu instrument de măsurare a masei monetare, a crescut la 7,8% în octombrie prin comparație cu anul trecut, față de 8,9%, cât s-a consemnat în septembrie, a adăugat BOK.

Yonhap News, Coreea

1.

ÎN FAZELE LOR MAI SERIOASE, știrile caută să ne explice lumea, ceea ce înseamnă cernerea dramelor, exagerărilor și vacarmului de fiecare zi ca să ne îndrepte atenția spre cele câteva desfășurări care chiar ar putea să conteze. Există o mulțime de lucruri care ni s-ar putea părea incitante (un cuplu a sărit de pe Golden Gate Bridge, câteva regiuni din Tasmania au fost cuprinse de flăcări, un industriaș mexican și-a împușcat mortal un concurent), dar care sunt lucrurile din cadrul știrilor pe care merită într-adevăr să te concentrezi?

Suntem moștenitorii unei idei sprijinite atât de dreapta, cât și de stânga spectrului politic, conform căreia realitatea fundamentală a națiunilor este situația lor financiară – și că, prin urmare, știrile

economice ar trebui să fie recunoscute drept fațeta cea mai importantă a întregii producții de știri.

2.

PE CANALELE DE ȘTIRI mai ambițioase, ochii ne sunt îndrumați regulat spre o serie de indicatori-cheie ai sistemului economic, inclusiv masa monetară (M1, M2, MZM), rezervele băncii centrale, comenzile pentru agenții economici, indicele prețurilor la consumator (IPC), autorizațiile de construcție, ajutoarele de șomaj, deficitul, datoria națională și – cel mai important dintre toți – PIB-ul.

Cifrele pot fi derutante. Într-un fel, a evalua o țară prin datele ei economice e ca și cum te-ai percepe în funcție de cum ți-au ieșit analizele, moment în care markerii tradiționali ai personalității și ai caracterului sunt dați deoparte și devine clar că lucrurile care contează cu adevărat sunt un nivel de creatinină de 3,2, lactat dehidrogenaza de 927, o leucocită (câmp) de 2 și o proteină C-reactivă de 2,42.

La fel ca sângele pentru om, banii reprezintă pentru stat mediul vital și în permanentă circulație în care câteva dintre cele mai relevante date despre viitor sunt incluse în forme codificate. Eșantionarea lor cade în sarcina marilor laboratoare financiare ale guvernului: Oficiul Național de Statistică în Anglia, Departamentul Comerțului în Statele Unite, L'Institut National de la Statistique et des Études Économiques în Franța și Biroul Național pentru Statistică în Coreea de Sud. În fiecare săptămână, statisticienii lor vor efectua sondaje economice; doar în Anglia ei preiau date de la 6.000 de firme din sectorul manufacturier, 25.000 de firme de servicii, 5.000 de firme de desfacere cu amănuntul, 10.000 de companii de construcții și 4.000 de proiecte guvernamentale din agricultură, energie, sănătate și educație. Cu ajutorul unor computere uriașe

care-i ajută să prelucreze această recoltă de informații, statisticienii vor publica rapoarte uluitor de concise, dar în același timp profund relevante. Cifrele PIB-ului, de exemplu, ar putea să ne spună că valoarea financiară a tuturor activităților desfășurate în întreaga țară în trimestrul precedent a crescut cu 1,1% sau (Doamne ferește) a scăzut cu 0,5% – în spatele acestor cifre se află zeci de mii de ședințe, neliniști, impasuri, artificii, discuții în consiliile de administrație, ore matinale de navetă, concedieri, inițiative, lansări și dezamăgiri, analizate și stocate înăuntrul unui număr cu două cifre.

Distilarea este familiară, spre deosebire de alte domenii ale științei – e disciplina la care aspiră și economia. În chimie suntem, de asemenea, invitați să trecem cu privirea dincolo de confuzia realității concrete ca să descoperim o serie de 118 elemente care definesc materia și care pot, cu o grație aproape artistică, să fie clasificate conform proprietăților chimice, numerelor atomice și configurațiilor electronice în coloanele tabelului periodic.

Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															
Periodic Table of Elements																Periodic Table of Elements															

Tot ce se găsește în lume (copacii, soțul /soția, biroul)
este, la drept vorbind, asta.

3.

DATELE ECONOMICE pot să ne fisureze simțul proporțiilor pe care ne bazăm în general ca să conferim sens și speranță vieții. Felul cum ne cunoaștem rostul pe lume poate fi zdrobit de dimensiunile inimaginabile ale sistemului în care

ne plasează economia: un sistem în care PIB-ul planetei se cifrează la 70.000.000.000.000 de dolari, în care piața mondială a obligațiunilor valorează 100 de trilioane de dolari și piața derivatelor 791 de trilioane, în care datoria mondială se ridică la 50 de trilioane de dolari, datoria UE la 17 trilioane de dolari, iar datoria SUA la 16 trilioane (cheltuindu-se un dolar pe secundă, ar fi nevoie de 31.000 de ani pentru epuizarea unui trilion); în care un miliard de oameni trăiesc în sărăcie, în timp ce o elită compusă din cei mai bogați 2% ai planetei dețin peste jumătate din toate averile. Aceste cifre au ceva din efectul anesteziant al statisticilor din astronomie, când ne spun despre Calea-Lactee că are 400.000.000.000 de stele sau că ar fi nevoie de 93 de miliarde de ani-lumină ca să străbați universul. Mințile noastre nu sunt bine echipate să ne contemple condiția din această perspectivă. Aspirațiile noastre devin rizibile, dacă nu absurde de-a binelea, când se profilează pe un asemenea fundal. Devenim mai umili și letargici când ne dăm seama de propria neînsemnătate.

4.

NU DOAR DIMENSIUNILE mașinăriei economice ne pot închide gura, ci și complexitatea ei. Doar un procentaj minuscule din populațiile economiilor dezvoltate au o înțelegere solidă a felului cum funcționează sistemul economic în cadrul căruia există. Cei mai mulți dintre noi se vor lupta să priceapă posibilul mers al lucrurilor cu ajutorul unor termeni esențiali, cum ar fi arbitraj, Basel 1 și 2, bugete curente cu ajustare ciclică, raporturi dintre prețuri și venituri sau relaxare cantitativă. Pe măsură ce urmărim evenimentele financiare la știri, e posibil să ne întrebăm, și nu pentru prima oară, „Care este rata de creștere a banilor?“, „Cum operează fondurile speculative?“, „Ce rată

determină LIBOR?“, „Ce sunt lichiditățile?“, „Ce influență are inflația asupra forței de muncă?“, „Cum poate un guvern să «tipărească bani» și care sunt consecințele pe termen lung?“.

Comentatorii amabili pe care-i folosesc uneori agențiile de știri ca să ne risipească deruta se străduiesc, desigur, să ne ofere explicații, dar poate din cauză că aceste concepte care ne dau amețeli nu se leagă de nimic din viața noastră de zi cu zi, explicațiile lor au obiceiul să ni se șteargă din minte la puține ore după ce le-am auzit.

Dacă vrem cu adevărat să luăm taurul de coarne și să ne educăm cu privire la detalii, avem nevoie de nervi tari. Gândiți-vă, de exemplu, la formula prezentată în mod normal pentru ecuația schimbului, un concept situat pe colinele domoale ale științelor economice, dar care ne cere deja să studiem un scenariu în care

$$M \cdot V_T = \sum_i (p_i \cdot q_i) = p^T \cdot q$$

și în care:

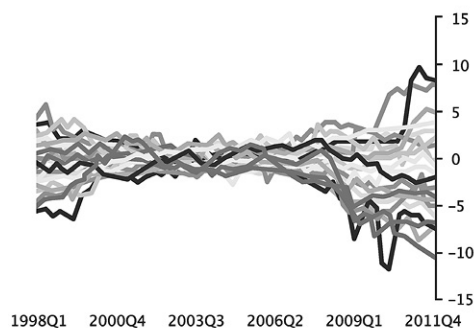
p_i și q_i reprezintă prețul, respectiv cantitatea tranzacției i

p^T este un vector linie al lui p_i

q este un vector coloană al lui q_i ,

moment în care celor mai mulți dintre noi le va veni s-o ia la fugă, eventual să se întoarcă la tragica poveste a cuplului care a sărit de pe Golden Gate Bridge.

În anumite stări de spirit, ne putem simți aproape agreabil de mici în fața maiestuozității și dificultății economiei. În domeniul lor, teologii vorbesc uneori despre amestecul de teamă și venerație care poate să apară când mărunțul eu al omului e pus în fața prezenței divine și are parte de ceea ce se cheamă în latină *mysterium tremendum*, taina divinului. Pot să existe momente de *mysterium tremendum* și când mintea noastră dă peste un grafic de dispersie a producției:

Grafic de dispersie a producției.

5.

DEȘI E POSIBIL să ne retragem uneori de bunăvoie în fața inteligenței superioare a economiei, în alte stări de spirit poate fi complicat să ne reprimăm anumite întrebări rebele care apar când studiem aranjamentele economice ale planetei așa cum ne sunt transmise prin intermediul știrilor.

Stând treji noaptea, de exemplu, unii dintre noi se pot întreba, într-o manieră sinceră, dar incoerentă, de ce oare lumea construită de capitalism nu este (sentimentalism intenționat) mai *frumoasă*. De ce încă există atât de multă suferință? De ce au unii atât de mult, iar alții atât de puțin? De ce sunt majoritatea meseriilor stupide? De ce nu putem avea mai multă siguranță și relaxare? De ce persistă anxietatea și frica aproape pretutindeni? Nu cumva distrugem planeta fără un motiv și o răsplată anume? (Între timp, s-a făcut foarte târziu și doar câțiva încăpățânați mai insistă cu întrebările.) N-am putea s-o luăm de la capăt altfel, să rearanjăm lucrurile, eventual să dăm câteva legi și să aplicăm în practică două-trei idei noi și îndrăznețe, ca să creăm o lume mai liberă, mai puțin stresată și mai *fericită*?

6.

ȘTIM DESTUL DE BINE că acestea nu sunt întrebări serioase; sunt genul de lucruri despre care se scriu poezii sau se ceartă adolescenții de paisprezece ani

cu părinții. Dimineață, o să le dăm hotărât la o parte. Nu aparțin relatării standard pe teme economice de la știri. Am păli dacă ne-am întreba ce-ar face cu ele orice persoană cu adevărat inteligentă și rezonabilă – cineva ca președintele Rezervei Federale, cel mai puternic economist din lume la ora actuală.

Dacă întrebările noastre par imature e din cauză că asociem maturitatea cu acceptarea solemnă a multor lucruri care sunt dureroase, dar necesare bunei funcționări a vieții economice, pe când reveriile noastre seamănă cu fuga din realitate a unui visător utopic. Vârsta adultă presupune și să înveți cum să-ți îngropi convingător o mare parte a speranțelor. Economia standard cinstește acest proces de maturizare și masochismul însoțitor pe care-l reclamă; e o poveste dureroasă, care ne oferă o sumedenie de motive complicate, dar sănătoase pentru care multe lucruri frumoase nu sunt cu puțință: de ce nu putem să avem o baghetă magică și să îmbogățim țările sărace; de ce concurența și, prin urmare, neliniștea sunt necesare într-o economie de piață; de ce siguranța deplină a locului de muncă îi face pe oameni leneși; de ce o țară trebuie să-și răsplătească învingătorii și să-și pedepsească perdantii; de ce oamenii bogați nu pot fi impozitați conform averilor; de ce nu putem trăi cu toții mai simplu, dar cu demnitate; de ce guvernele nu au cum să limiteze piața liberă în numele valorilor mai înalte; de ce bunurile de larg consum inutile sunt o componentă indispensabilă a unei economii înfloritoare; de ce creșterea e stimulată dacă oamenii nu-și împart și nu-și reciclează bunurile și de ce nu ne permitem să fim prea preocupați de crearea unei lumi frumoase și curate.

7.

LA FINAL, ajungem în situația următoare: pe de o parte, avem o agendă a știrilor dominată de relatări despre modul cum funcționează o știință socială extrem de complicată, care se luptă cu probleme de dimensiuni aproape cosmice și de-o dificultate impenetrabilă, despre care emite periodic afirmații deopotrivă pesimiste și resemnate; pe de altă parte, avem un ghem de năzuințe rudimentare, naive, inocente și pătimase, dar puternice, care sunt ascunse cu grijă și sunt în general trecute sub tăcere, de frică să nu ne sacrificăm aspirațiile la decență și seriozitate adultă.

8.

DIN CÂND ÎN CÂND, tensiunile devin insuportabile și se produc explozii. Un grup de oameni declară colectiv că s-au săturat, scriu câteva lozinci, cumpără megafoane și iau poziție în fața băncii centrale, a restaurantelor de tip fast-food sau a sediului central al companiei petroliere. Câteva săptămâni mai târziu, după momentele de exuberanță și de luptă cu polițiștii care au mână grea, taberele improvizate sunt împrăștiate cu tunuri cu apă, iar știrile își văd de treabă.

Exploziile sunt subminate de o naivitate fatală – altfel spus, de un set de intenții dintre cele mai bune pentru îmbunătățirea unei situații problematice, combinată cu lipsa oricăror date concrete (de medicină legală sau de alt tip) despre cauza acelei situații. O nemulțumire care ar fi putut declanșa o dezbatere politică amănunțită sfârșește în schimb ca un urlet primar.

9.

ȘTIRILE SUNT VINOVATUL parțial pentru această furie incoerentă; ele sunt cele care ajută la creșterea unui public fără speranțe pentru propria condiție (pe care nici nu și-o înțelege), supus unui regim de analize economice care distrug cu pricepere

considerațiile ambițioase despre felul cum se poate crea o lume mai echitabilă.

Occupy Wall Street, New York, septembrie 2011.

Protestatarii recunosc, pe bună dreptate, că sistemul economic are o serie de nereguli, dar le vine greu să se axeze pe detaliile ultime ale dificultăților. Ar fi nevoie de perioade intense de studiu și de cercetare ghidată ca să se înțeleagă resorturile mecanismului financiar – și în același timp să se identifice opțiunile realiste de reformare. Ca o provocare, există o mulțime de opțiuni foarte delicate, despre care, deloc întâmplător, auzim foarte rar în programele de știri.

Cele mai multe știri nu simt înclinația să furnizeze o educație economică adecvată, combinată cu o dimensiune politică robustă, fie din cauză că sunt ele însele confuze și înșelătoare, fie din cauză că au de câștigat dacă întrețin situația de statu quo.

Știrile nu au nici sarcina, nici puterea să rezolve singure impasurile economice. Puterile lor sunt ceva mai mici, dar considerabile: știrile au capacitatea să stabilească agenda, canalizând atenția publicului spre problemele care li se par importante, după care pot asigura un electorat interesat și competent guvernelor și corporațiilor.

În prezent, principalele agenții de știri se ocupă îndeosebi de activitățile zilnice dinăuntru mediului economic. Ele ne spun ce se întâmplă, dar nu prea au idee despre ce-ar putea sau despre

ce-ar trebui să se întâmple. În măsura în care știrile creează agenda, ea este limitată: dacă trebuie intervenit pentru stimularea pieței de muncă sau nu, dacă trebuie să ieși din sau să intri în uniunea monetară, dacă e nevoie să rămâi ferm în chestiunea inflației sau poți să fii mai puțin vigilent. „Dezbaterea“ economică așa cum e văzută prin lentila știrilor nu trece dincolo de niște linii atent trasate, care limitează atât așteptările publicului, cât și felul cum se raportează la regimul posibilului. Cum te abați de la agendă (propunând, de exemplu, reevaluarea a ceea ce este și a ceea ce ar trebui să fie un acționar sau punând la îndoială presupunerile despre creștere și bunăstare), cum te trezești, cu o viteză buimăcitoare, într-un teritoriu apreciat ca „radical“ și în consecință ridicol – chiar dacă majoritatea lucrurilor despre care credem că ni se cuvin (salariul minim, protecția copilului, legislația de mediu) au început prin a fi pe deplin radicale, dacă nu nebunești de-a binelea, în ochii oamenilor „rezonabili“.

Un serviciu de știri perfect ar analiza evenimentele curente, dar în același timp ar ajuta la deslușirea principiilor economice care ar trebui, în mod ideal, să se afle la temelia societății. El s-ar baza pe un simț al direcției corecte și ar funcționa având în minte o Utopie economică, o comunitate deopotrivă prosperă și civilizată, pe care s-o preocupe în egală măsură banii și scopurile reale: împlinirea, corectitudinea, generozitatea, frumusețea și bunătatea. S-ar arăta doctrinar doar cu privire la destinație, însă și-ar păstra o flexibilitate empirică față de felul cum ar ajunge la ea – prin contrast cu analizele drepte și stângii, care devin agasante și obositoare prin sprijinul axiomatic acordat mijloacelor previzibile.

10.

PĂSTRÂNDU-ȘI OBICEIUL de-a analiza derivate financiare, rate ale dobânzilor și situația M2-ului, știrile economice n-ar trebui să-și uite responsabilitatea finală de-a căuta o lume capabilă să susțină niște vieți profesionale mai puțin anxioase și ruinătoare, mai sigure și mai semnificative.

Oricât ar părea de vizionară în contextul economiei clasice, o asemenea agendă este, în acest moment din istoria noastră, prea importantă pentru a fi abordată doar într-un cadru privat, în miez de noapte, sau urlată cu o voce aspră la megafon, cu câteva secunde înainte de șarja forțelor de poliție.

Știri despre investitori

Procter&Gamble Co. (PG), cea mai mare firmă producătoare de bunuri de larg consum din lume, își închide centrele de cercetare în domeniul îngrijirii părului din Anglia și Japonia. Operațiunile din Kobe, Japonia, se vor muta la Singapore, iar activitățile din Egham, Anglia, se vor desfășura în SUA. Centrul din Anglia se ocupă de produse de *styling*, pe când cel din Japonia se concentrează pe tratamentele cu balsamuri. P&G mai deține un centru de cercetare pentru șampoane în Cincinnati și unul de vopsire în Germania. P&G a înregistrat o creștere de 0,7% și a ajuns la 69,82 dolari la închiderea Bursei din New York.

Bloomberg

1.

MULTE DINTRE CELE MAI BOGATE agenții de știri din lume își petrec cea mai mare parte a timpului punând în circulație relatări despre ce se întâmplă în interiorul companiilor. Ele reflectă situația din construcția de mașini, aviație, energie electrică, sănătate, consum, media și tehnică, iar centrul lor de interes e dictat cu fermitate de solicitările unui anumit tip de public: investitorii care au nevoie de date rapide și precise despre anvergura comercială a diverselor afaceri, ca să-și dea seama unde și cum trebuie să-și folosească resursele ca să se îmbogățească.

Din punct de vedere istoric, evoluția mediilor care distribuie știri moderne a fost strâns legată de nevoia de informații despre piață a băncilor, a brokerilor și a firmelor de comerț exterior din capitalism. Cablurile transoceanice instalate între Regatul Unit și Statele Unite la mijlocul secolului

al XIX-lea au fost finanțate în comun de oamenii de afaceri și de agențiile de știri (de pildă, Reuters). Pe atunci, în adâncurile apelor reci ale Atlanticului, subiectele de știri care străbăteau cablurile dădeau răspunsuri la întrebări de tipul: „Este cererea de guano în creștere sau în scădere?“, „Ce impact va avea o grevă a țesătoarelor de mătase din Lyon asupra pieței bumbacului?“, „Ce venituri se pot strânge prin introducerea unui impozit pe malt?“ și „Ce s-ar întâmpla cu prețul grâului dacă s-ar ridica restricțiile de import?“.

Accentul pus pe „știrile despre investitori“ se păstrează și în prezent. Chiar și agențiile de știri de interes general vor alocă un spațiu important ultimelor cifre ale principalelor burse de investiții din lume, laolaltă cu actualizări în timp real despre capitalul în creștere sau în scădere a sute de mii de corporații în mod evident mari și importante, deși puțin cunoscute, care ne susțin invizibil viețile, de la Molycorp Inc. (metale rare) la Sphere Drake Holdings Ltd (asigurări pentru proprietăți comerciale).

Burse și indici

Nume indice	Valoare	Schimb
FTSE 100	6.081,95	+17,37
Dow Jones	13.384,29	-50,92
Nasdaq	3.098,81	-2,85
Dax	7.748,03	+15,37
Cac 40	3.729,26	+24,62
S&P 500	1.461,89	-4,58

Companie	Valoare	Schimb	%
Nationstar Mortgage Holdings Inc.	38,83	+5,60	+16,85
Molycorp Inc.	11,56	+1,26	+12,23
Energysolutions Inc.	3,73	+0,29	+8,43
Newcastle Inv Corp.	9,60	+0,61	+6,79
Alcatel-Lucent SA ADR	1,73	+0,09	+5,49
Imax Corp.	24,08	+1,24	+5,43
Ocwen Financial Corp.	36,77	+1,88	+5,39
Quiksilver Corp.	5,29	+0,22	+4,34
Walter Industries Inc.	39,61	+1,59	+4,18
Sphere Drake Holdings Ltd.	6,80	+0,24	+3,66

Ce s-a întâmplat astăzi, conform Bloomberg.

2.

INVESTITORII SE APROPIE de aceste subiecte de știri cu intenția de-a avea o imagine concentrată: când analizează o companie, ei vor să vadă cifrele referitoare la creșterea dividendelor pe o perioadă de cinci ani, rata de evaluare pentru ultimul trimestru, capitalizarea de piață și indicele preț-câștiguri (P/E sau PER – *price-to-earnings*) (pentru „ultimele douăsprezece luni”). La nevoie, pot să verifice și volumul mediu lunar și P/E-ul relativ *versus* indicele de randament SPX.

Însă e în afara preocupărilor unui investitor să se întrebe cum arată viața unui reprezentant de vânzări sau a unui șef de echipă din cadrul companiei; să se gândească la succesiunea managerilor, să-și imagineze cantina, să-și reprezinte în minte unitățile de producție din Shijiazhuang, să se intereseze de originea materiilor prime sau să întrebe care ar fi rostul unei afaceri în registrul mai vast al umanității.

Investitorii sunt ca niște piloți care zboară la înălțime noaptea pe deasupra unui ținut. Pentru navigație, ei se bazează doar pe o serie de semnale luminoase și repere vizuale: centrala nucleară a peninsulei, principala autostradă nord-sud și orașul medieval, sclipind ca un inel cu diamant încrustat la poalele munților. Însă n-au nevoie să-și facă griji în legătură cu discuțiile din blocul de lângă piață, despre dilemele șoferului de TIR aflat cu camionul în service sau despre visele tehnicianului din sala turbinelor. În cabina piloților, singurele sunete sunt cele ale motoarelor gemene Pratt & Whitney, care duduie la 25.000 de rpm (rotații pe minut).

Agențiile de știri financiare și-au trimis jurnaliști în câteva dintre cele mai îndepărtate avanposturi economice ale lumii. Există corespondenți care monitorizează recolta de grâu din Saskatchewan, Canada, evoluția exploatărilor de petrol din largul coastelor Braziliei, extracția de niobiu și de tantal-zirconiu din Malawi, dezvoltarea următoarei generații de trenuri pentru navetiști din Valea Ruhrului, fabricarea de panouri aerospațiale din fibre de carbon din Chubu, în centrul Japoniei – și totuși, în ciuda punctelor de observație extraordinare și privilegiate în care se află, jurnaliștilor li se cere să se concentreze doar pe informațiile care-i vor ajuta pe investitori să răspundă la o singură întrebare: „În care dintre firme merită să ne plasăm banii?”

3.

CU TOATE ACESTE, să scrii despre felul cum merg afacerile doar în termeni economici, să reduci o întreagă companie la +1,20 sau să comprimi experiența a 8.000 de oameni într-o cifră de afaceri de 375.776 pare la fel de limitat ca a reduce un roman de complexitatea lui *Mândrie și prejudecată* la un registru de evidență contabilă a

personajelor. Afacerile ar trebui onorate ca unele dintre structurile organizatorice cele mai importante pentru oameni, ale căror aventuri, tergiversări, înșelătorii, pasiuni și suferințe merită să fie prezentate cu atenție și evocate masiv, cu aceeași intensitate și dibăcie estetică folosite în nararea unei povești de dragoste. Doar printr-un accident cultural putem crede că „interesul omenesc“ e un lucru care se găsește cel mai bine în viața personală a cuiva, nu pe linia de producție, în lanțul de aprovizionare sau în biroul de mici dimensiuni. Dat fiind interesul lor limitat, știrile despre investitori ignoră fenomene care sunt la fel de palpitate, șocante, atrăgătoare și spectaculoase ca acelea pe care le găsim în show-business sau în paginile unui roman.

Jurnaliștii care lucrează în acest sector ar trebui să ceară să fie lăsați să efectueze aterizarea în locul piloților și să insuflă viață cifrelor.

SHARP CORP

BURSA DIN TOKYO

SCHIMBARE DE PREȚ: ¥ -18

LA DESCHIDERE: ¥ 288 LA ÎNCHIDERE: ¥ 270

De exemplu, ar trebui să li se dea voie să ne spună mai multe despre frică. Profanul cunoaște lumea corporatistă prin intermediul produselor finite aflate la îndemână și care nu suflă o vorbă despre împrejurările din spatele procesului de fabricație. Televizoarele Aquos LE836 sau cuptoarele cu microunde R98STM-AA de 900 de wați de la Sharp sunt deosebit de discrete în ce privește originea lor într-o fabrică situată undeva în periferiile sudice ale orașului Taki, din prefectura japoneză Mie. Aceste aparate profund raționale și bine alcătuite nu vor să vorbească despre dinamica în urma căreia au luat naștere: sentimentele de mândrie, invidie, dorință, cruzime și răzbunare care i-au impulsionat pe creatorii lor.

Dar în primul rând nu vor să vorbească despre neliniștea care infuzează capitalismul în general și pe cei 46.000 de angajați de la Sharp în special. „Distrugerea creativă” este o formulă abstractă și utilă pe care economiștii și finanțistii o vor folosi ca să prezinte anihilarea firmelor mai slabe de pe o piață concurențială, însă ceea ce înseamnă ea în realitate, pe terenurile aparținând prefecturii Mie, este sfârșitul brutal al unor decenii de muncă susținută, efort, planificare, energie și speranță. Ar trebui să îndrăznim să auzim mai multe despre vasele coronariene blocate și despre chinurile de pe timp de noapte ale lui Mikio Katayama, președintele Sharp Corp., un om onorabil și inteligent, care cu toate acestea a făcut câteva erori grave – investiții într-un tip de tehnologie falimentară a panourilor extraplate, miza pe un ecran de smartphone de mână a doua, o suprainjecție de capital în cuptoarele cu microunde tocmai când pe piață apăruseră alte tendințe – și care acum va fi eliminat aproape sigur de asaltul producătorilor concurenți, laolaltă cu mulți colegi și cu valoarea acțiunilor pe care le deținea.

NESTLÉ SA

BURSA DIN ELVEȚIA

SCHIMBARE DE PREȚ: CHF +0,20

LA DESCHIDERE: 63,55 LA ÎNCHIDERE:
63,75

Jacqueline Hassink, *Masa de ședințe a consiliului director de la Nestlé, Vevey, Elveția, 1994.*

Edward Burtynsky, *Fabrica din Cankun, Xiamen City*, 2005.

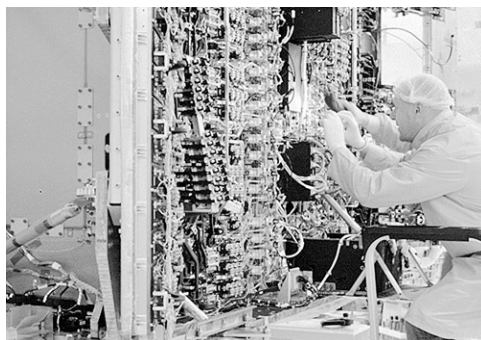
În același timp, ar trebui să ni se permită să vedem lumea din spatele cifrelor, să apreciem capitalismul ca pe un fenomen vizual, senzorial, și să absorbim frumusețea sterilă și teribil de riguroasă a birourilor și a centrelor sale de producție. S-ar cuveni s-o urmăm pe fotografia Jacqueline Hassink în sălile de consiliu ale lumii, unde deciziile care afectează existența a sute de mii de oameni se iau printre piese de mobilier austere, dar scumpe, de către câțiva curteni harnici, adeseori ingineri de profesie, maeștri ai intrigii politice și vehicule ale unor ambiții extrem de precise – figuri care par cumva, în imaginile lui Hassink, cu atât mai prezente și mai puternice cu cât nu sunt de față. De exemplu, în sala de consiliu de la Nestlé, undeva lângă Geneva, am putea să admirăm pe fugă acea hartă a planetei noastre care le permite celor care fac parte din segmentul de vârf al administrației, aidoma generalilor din alte vremuri, când războiul se bucura de prestigiul de care se bucură astăzi afacerile, să urmărească progresele neîntrerupte ale campaniilor pe care le desfășoară pentru creșterea vânzărilor de Honey Nut Cheerios, San Pellegrino și Friskies către oameni și pisici de pe cinci continente.

TSANN KUEN ENTERPRISE CO. LTD
BURSA DIN TAIWAN
SCHIMBARE DE PREȚ: TWD +0,60

LA DESCHIDERE: TWD 58,30 LA
ÎNCHIDERE: TWD 58,90

De asemenea, ar trebui să-l lăsăm pe fotograful Edward Burtynsky să ne ducă în China și să ne arate sacrificiile din spatele multora dintre bunurile minunate de ieftine pe care le cumpărăm încântați: fiare de călcat, filtre de cafea, grătare de tip *barbecue*, storcătoare de citrice, aspiratoare și toastere produse în cantități uriașe de Tsann Kuen Enterprise într-o fabrică de tip hangar din Xiamen City, în sud-estul Chinei, unde lucrează 23.000 de oameni.

Ar trebui să ținem minte că aceste articole sunt – bineînțeles – foarte ieftine nu fiindcă Tsann Kuen Enterprise ar fi din cale-afară de generoasă sau inteligentă, iar tehnologia modernă atât de ingenioasă, ci în primul rând pentru că angajații din zona Xiamen City suferă masiv de pe urma unei afecțiuni pe care economiștii ar numi-o politicos „incapacitatea de a stabili prețuri” – și căreia noi, ceilalți, am putea să-i spunem, mai pe șleau, disperare.

Benedict Redgrove, *Fabricarea unui satelit*, Cannes, 2010.

THALES SA
BURSA DIN PARIS
SCHIMBARE DE PREȚ: EUR +0,08
LA DESCHIDERE: EUR 27,00 LA
ÎNCHIDERE: 27,08

Și totuși, asta n-ar trebui să împiedice momentele în care putem de asemenea să admirăm frumusețea producției, ca acelea trăite în satelitul

de observare a Terrei Pléiades-HR1A, pe măsură ce-și dezvăluie măruntaiele în sălile de întrunire ale întreprinderii franceze Thales din Cannes. Rareori este specia noastră malefică mai impresionantă decât atunci când se vede implicată discret într-o activitate complexă, efectuată la comandă. Dat fiind potențialul nostru de indolență și haos, poți fi impresionat când observi pura precizie, exactitate și disciplină pe care o reclamă cea mai mare parte a activității. La fel ca atunci când te uiți la cineva cum doarme, e greu să nu simți o bunăvoință apriorică față de cineva pe care l-ai urmărit cum assemblează cu îndemânare un satelit.

AMCOR LTD

BURSA DIN AUSTRALIA

SCHIMBARE DE PREȚ: \$ -0,11

LA DESCHIDERE: \$ 8,30 LA ÎNCHIDERE: \$ 8,19

În plus, ar trebui să fim încurajați să ne gândim și la *sensul* eforturilor noastre nebunești. Cei mai mulți dintre noi n-au auzit, bineînțeles, de Amcor, una dintre cele mai rentabile companii din Australia și cea mai mare producătoare mondială de pachete de șervețele, cutii cu scutece, distribuitoare de pastă de dinți, tuburi pentru loțiunile împotriva arsurilor solare și sticle de șampon, însă marile averi din zilele noastre s-au strâns foarte rar prin vânzarea celor mai însemnate articole și servicii, cum ar fi poezia și consilierea în domeniul relațiilor.

Când simțim că avem o slujbă însemnată? Când avem sentimentul că, la sfârșitul programului, munca noastră a folosit, oricât de puțin, fie la micșorarea nefericirii, fie la creșterea satisfacției celorlalți. Ne place să slujim și ne place și mai mult să simțim care este impactul strădaniilor noastre asupra vieților semenilor. Și totuși, când munca se împarte în părți mai mici, când cariere

întregi sunt dedicate producerii unor obiecte care vor influența bunăstarea celui alt preț de o secundă sau poate că n-o vor influența deloc, atunci sensul are de suferit. Nu că burselor de valori le-ar păsa; ele v-ar răspunde că sensul ar trebui să fie ceva rezervat weekendului.

Indicii bursieri îți produc câteva sentimente cu care trebuie să jonglezi: admirație pentru fertilitatea afacerilor moderne și mirare pentru gradul extraordinar de inteligență și efort de care e nevoie ca să ai succes în orice ramură, dar, pe de altă parte, vinovăție față de absurditatea și de irosirea unei părți atât de importante din munca depusă, precum și durerea cu care ne întrebăm, în toiul nopții, când mintea tinde să se răzbune pentru compromisurile de peste zi, ce-am mai putea face în bucățica de viață tot mai prețioasă care ne-a rămas.

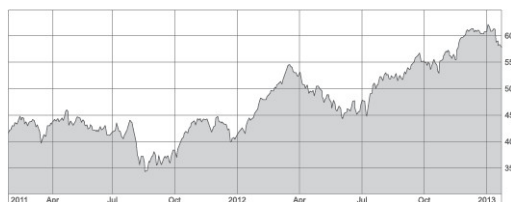
SAP AG

BURSA DIN FRANKFURT

SCHIMBARE DE PREȚ: EUR –0,10

LA DESCHIDERE: EUR 59,70 LA ÎNCHIDERE: EUR 59,60

Putem conchide cu toții că cifrele și graficele din știrile financiare sunt doar forma stenografiată a unor povești și imagini de care avem nevoie ca să înțelegem lumea pe care am construit-o. Afacerile sunt până la urmă prea interesante și prea semnificative ca să fie prezentate doar de dragul celor care vor să investească în ele.

O poveste palpitantă, care are nevoie de un Émile Zola modern pentru a o spune: prețul per acțiune al producătorului de software SAP, 2011–2013.

V
Celebritate

Admirație

Interviewator: Usain Bolt este, fără discuție, cel mai rapid om de pe planetă... Nu mai există nimeni ca Fulgerul de Aur... Ești eroul meu. Cum te face să te simți chestia asta?

Bolt: Mă simt bine.

Interviewator: Cum te simți? Când îți ocupi locul în blocstarturi și ești gata să explodezi, în clipele acelea, ce-i trece efectiv prin minte Fulgerului de Aur?

Bolt: Încerci doar să te destinzi, de fapt. Din punctul meu de vedere, încerc mereu să rămân calm, încerc să nu mă gândesc la nimic, fiindcă de îndată ce-ți intră ceva în cap, știi c-o să ai probleme mari.

Interviewator: Ce-i trebuie cuiva ca să fie campion – mă rog, nu un campion oarecare, ci un mare campion?

Bolt: Păi trebuie să tragă tare... Să tragă tare și să fie implicat.

Interviewator: Ce te motivează cel mai mult acum? Să câștigi? Să fii campion? Banii? Gloria? Femeile?

Bolt: Toate.

Interviewator: De câte ori te-ai îndrăgostit cu-adevărat în viață?

CNN

1.

ȘTIRILE NE FAC MEREU CUNOȘTINȚĂ cu o mulțime de femei și bărbați extraordinari: oameni care aleargă mai repede decât oricine de pe planetă, care știu să ne facă să râdem, care au început afaceri revoluționare, care pot pregăti mâncăruri suculente

și ale căror chipuri sunt de o frumusețe fără cusur. Realizările, personalitatea și înfățișarea lor ne incită cum puține alte lucruri pot s-o facă. Ca urmare, vrem adeseori să-i întrebăm cum au făcut, să-i auzim vorbind despre copilărie, să observăm cum sunt îmbrăcați, să aflăm de cine sunt îndrăgostiți, să aruncăm o privire în casele lor, să ne ținem după ei la mare și chiar să-i însoțim când trec strada ca să-și cumpere de mâncare.

2.

ACEST TIP DE INTERES este condamnat în cvasiunanimitate de paznicii culturii elitelor; într-o companie serioasă, în general nu prea se face să-ți declari interesul pentru știrile despre celebrități. Într-o anumită măsură, acest lucru izvorăște din convingerea – extrem de răspândită în rândul elitelor – că pentru oamenii cu scaun la cap celebritățile nu pot fi considerate admirabile și nu pot fi subiecte demne de interes, dacă punem contribuția lor în folosul societății în contrast cu adevăratele probleme ale omenirii. În rarele cazuri în care anvergura realizărilor unei persoane publice e incontestabilă, apare sugestia arogantă că ar trebui să ne concentrăm exclusiv asupra realizării concrete (afacerea începută sau filmul turnat) și să nu ne fixăm asupra autorului – așa cum avem obiceiul să facem până când devenim obsedați de cele mai mici amănunte din viața lui (sau a ei), ca de pildă pe cine a luat cu el la recepție sau cum și-a prins părul la spate pe plajă. Elita dă de înțeles că nevoia de-a idolatriza o persoană celebră, care e contemporană cu noi, dar nu ne cunoaște, are ceva degradant și infantil; e o nevoie care pare pasivă și inferioară, o recunoaștere a inadecvării, o dovadă că suntem insuficient cuplați la propriile proiecte și ambiții și că am ales să „evadăm” din viețile noastre fiindcă nu știm să ni le trăim cum se cuvine.

Emma Watson își cumpără căpșuni,
New York City, 2012 (Splash News).

3.

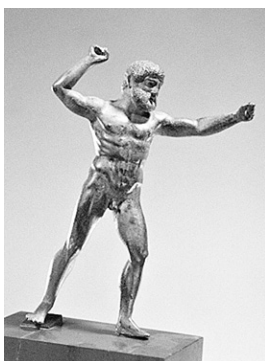
E PĂCAT CĂ SE ÎNTÂAMPLĂ ASTA – în plus, e o situație problematică, fiindcă dacă oamenii serioși apreciază că însuși conceptul de celebritate e sub demnitatea lor, atunci rolul de-a consacra celebrități va reveni unor organizații câtuși de puțin deranjate de perspectiva de-a se adresa celor mai joase forme de apetit.

Mai mult, fără o analiză judicioasă a scopului celebrității, ne va veni greu să ne dăm cu adevărat seama ce ne-am putea dori de la oamenii renumiți care trăiesc printre noi. Poate admirația să ne ducă într-o direcție care să merite osteneala? Avem de câștigat ceva substanțial sau important din venerarea altora?

4.

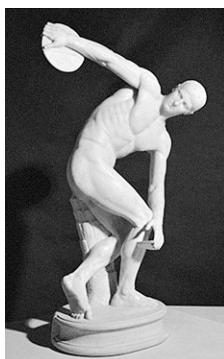
IMPULSUL DE-A ADMIRA este o trăsătură neeradicabilă și importantă a sufletului nostru. Ignorarea sau condamnarea ei n-o va ucide; pur și simplu o va sili să coboare în subteranele sufletului, unde va sta la pândă neîngrijită și nedezvoltată, gata oricând să se fixeze asupra unor ținte necorespunzătoare. În loc să încercăm să ne

suprimăm dragostea pentru celebritate, ar trebui s-o dirijăm în cele mai inteligente și rodnice direcții. O societate organizată cum se cuvine ar fi aceea unde oamenii cei mai cunoscuți ar întruchipa valorile cele mai înalte, cele mai nobile și cele mai folositoare sub aspect social – adică o societate în care recunoașterea venerării unei celebrități ar fi un prilej de mândrie, și nu un motiv de rușine sau de râs autodezaprobat.

Vitejie

Herakles din Mantinea, cca 460 î.Cr.

Cutezanță sportivă

Atlet necunoscut aruncând discul, 460–450 î.Cr.

Conducere

Pericle, 430 î.Cr.

5.

ÎN EPOCA SA DE AUR, străvechiul oraș-stat Atena nu se jena de actul admirării. Orașul ținea o serie de virtuți la mare preț. El credea în conducere democratică, vitejie militară, libertate intelectuală, glorie civică, exprimare artistică și spirit sportiv. Și totuși, credința Atenei în aceste calități nu era abstractă; ea se fixa asupra unui număr de oameni excepționali, care întruchipau calitățile respective într-o formă concentrată – și care se trezeau, în consecință, sărbătoriți și comemorați prin statui, festivaluri și opere literare. Oameni de stat ca Pericle și Demostene, sportivi ca Filemon, boxerul olimpic, și Chabrias, conducătorul de car, sau muzicieni ca Melanipide și Anacreon erau priviți ca niște ghiduri practice ale unei vieți de eŰdaimon...a (*eudaimonia*) sau „înflorire“.

În istoria lui, catolicismul a lăudat la rândul-i în fața credincioșilor un mare număr de oameni de ispravă, cu speranța că exemplul lor va genera admirație și emulație – aproximativ 10.000 de sfinți al căror caracter frumos și ale căror fapte sunt menite să reflecte principalele virtuți creștine: smerenia, dărnicia, neprihănirea, blândețea, cumpătarea, răbdarea și sânghința. În compendiile care cuprind viețile sfinților, cum ar fi bestsellerul *Legenda de aur* de la sfârșitul Evului Mediu, toate lucrurile referitoare la acești oameni canonizați (bărbați și femei) erau considerate semnificative și vrednice de atenție: ce le plăcea să mănânce, ce veșminte purtau, ce culoare avea părul lor. Mai mult, la câțva timp după ce acești sfinți au murit, creștinismului medieval nu i s-a părut de prost gust să-i dezgroape, să le dezmembreze scheletele și să așeze bucăți din oasele lor în nișe și capele speciale, spre care erai invitat să parcurgi uneori distanțe mari pentru venerare și găsirea inspirației.

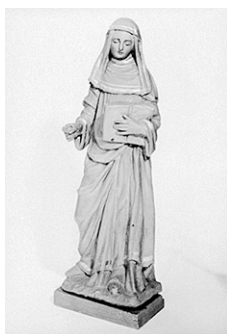

Degetul Sfintei Ecaterina de Siena într-un relicvariu de argint.

Sfântul patron al căsniciilor complicate

Sfântul Gengulf din Burgundia.

Sfânta patroană a neîmplinirilor

Sfânta Brigita a Suediei.

Lucrul pe care se sprijină și creștinii, și atenienii în modul cum abordează celebritatea este ideea autoperfecționării, dublată de convingerea că, pătrunzând în viețile marilor exemplare, avem șansele cele mai mari să aflăm cum să devenim mai buni. Catolicismul chiar ne sfătuiește ca în momentele de cumpănă prin care trecem să ne întrebăm ce-ar fi făcut un sfânt în locul nostru. În timpul unei dispute în familie, de exemplu, s-ar cuveni să ne gândim la firea calmă și iertătoare a

Sfântului Gengulf din Burgundia, patronul căsniciilor complicate, pe când în fața umilințelor profesionale am putea să ne recâștigăm stăpânirea de sine gândindu-ne la imaginea blândeii și neparanoiceii Sfinte Brigita a Suediei, patroana neîmplinirilor.

6.

ABORDAREA PE CARE-O ARE Biserica Catolică față de sfinții ei și cea a vechilor atenieni față de oratorii și discobolii lor oferă indicii importante despre modalitatea optimă de tratare a celebrității moderne.

O primă lecție este că ar trebui să încercăm să definim mai limpede ce anume ni se pare interesant la personajele pe care le admirăm. Aici știrile ne ajută foarte rar, fiindcă au tendința să nu sondeze sursele mai profunde ale curiozității față de celebrități și în felul ăsta ne împiedică să ne folosim de exemplul lor cum se cuvine. Ele pur și simplu se învârt în jurul oamenilor celebri cu un fel de energie maniacală, întrebându-i la nesfârșit „cum a fost“ după o anumită realizare, dând glas unor curiozități logistice nesărate despre când vor începe filmările pentru următoarea producție sau plasând niște paparazzi tenaci în tufișuri ca să le immortalizeze expresia când ies de la curățătorie – ca și cum aceste tactici ar putea potoli cu adevărat tremurul lăuntric pe care-l depistezi evident, într-un fel confuz, în personalitatea unei celebrități.

Având în minte exemplul catolicilor, ar trebui să găsim acele celebrități care pot servi cel mai bine drept călăuze spre calitățile pe care vrem să ni le dezvoltăm – poate vitejia sau spiritul ludic, înțelepciunea sau creativitatea, încrederea sau indulgența. Din sutele de celebrități pe care ni le prezintă știrile (de la negociatori de pace la pictori și de la vedete ale sportului la neuropsihiatri), s-ar cuveni să ne alegem niște oameni cu adevărat

valoroși, ale căror atitudini și realizări ne pot ajuta să ducem vieți mai pline de succes și mai mulțumite. Fără intenții supranaturale sau idealism copilăresc, ne putem întări păstrând în minte un ansamblu neomogen de „sfînți patroni“ seculari – oameni renumiți spre care gândurile noastre se pot întoarce pentru încurajare și inspirație în clipele de ariditate și vlăguire.

În tentativa de-a folosi mai productiv celebritățile, ar fi util să refacem nava-amiral grav avariata a știrilor: interviul cu o celebritate. Un gen fixat în prezent cu precădere pe dezvăluirile personale și pe întrebările brambura despre „noul proiect“, interviul ar trebui să devină pe viitor șansa de-a răspunde la o întrebare înaintea tuturor celorlalte: „Ce putem să învățăm de la acest om de renume?“ N-are importanță dacă respectiva celebritate funcționează într-un alt domeniu decât al nostru. Lecțiile sunt transferabile, iar calitățile sunt eficiente indiferent de zona de activitate. Interviul ideal cu o celebritate ar trebui să ne ajute să primim răspuns la întrebări de genul: „Deși nu joc tenis, ce pot să învăț din atitudinea pe care-o are viitorul câștigător al Wimbledonului față de o greșeală de arbitraj din setul al doilea?“ Sau: „Deși nu am ambiții artistice, cum ar putea exemplul artistului multilateral, care se pricepe la orice, de la olărit la arhitectură, să insufle energie propriilor mele planuri de carieră?“

Ar trebui să nu le mai tratăm pe celebritățile bune ca pe niște apariții magice, potrivite doar pentru contemplare pasivă sau curiozitate furișă. Sunt oameni obișnuiți, care au realizat lucruri extraordinare prin muncă grea și gândire strategică. S-ar cuveni să-i tratăm ca pe niște studii de caz care să fie examinate și disecate riguros, având în minte o întrebare elementară: „Ce pot să absorb de la această persoană?“ Interesul care se axează la ora actuală pe amănunte despre îmbrăcămintea sau regimul celebrităților ar trebui

îndreptat spre un proiect de creștere. În serviciul ideal de știri al viitorului, fiecare subiect legat de o celebritate ar trebui să fie, în esența lui, un material educativ: o invitație de-a învăța de la o persoană admirabilă cum să devii o versiune îmbunătățită a celui care erai.

7.

NE-AM OBIȘNUIT să credem că oricine „copiază” o celebritate e trist și neautentic, dar, în forma ei cea mai înaltă, imitarea întemeiată pe admirație face parte din rețeta unei vieți bune. Să refuzi să admiri, să nu manifesti nici un interes față de ce-și propun să întreprindă semenii noștri distinși, înseamnă să faci abstracție, fanfaron și neplauzibil, de cunoștințe importante.

Rostul știrilor este să păstreze secțiunea mondenă la fel de incitantă ca acum, asigurându-se însă că ne pun la dispoziție portrete pedagogice și bogate sub aspect psihologic ale anumitor oameni nobili care ne vor aprinde imaginația, fiindcă ne ajută să ne ocupăm de neajunsurile personalităților noastre și de punctele vulnerabile ale propriilor ambiții. În forma lor matură, știrile despre celebrități ar trebui să fie un mediu serios și respectabil, prin care să învățăm să devenim mai mult decât suntem în prezent.

Invidia

Pentru un tip bogat, cu avion personal și o mașină sport de un milion de dolari, Elon Musk este neobișnuit de tăcut și de timid. E înalt, cu brațe lungi, mâini mari, o figură de copil și o expresie adeseori distrată; îți dai seama că roțițele din cap i se învârt fără oprire. Înainte să înființeze SpaceX în 2002, Musk a creat două companii pe Internet: Zip2, pe care i-a vândut-o lui Compaq în 1999 cu 307 milioane de dolari bani gheață, și PayPal, care a intrat în domeniul public cu puțin timp înainte de-a fi vândută pe eBay. Musk, principalul acționar, avea 30 de ani.

Wired

1.

WEEKENDUL POATE FI perioada dedicată știrilor mai cuminti: suplimentele de culoare, blogurile de tehnică, design și media, secțiunea de *lifestyle*, interviurile cu și articolele despre celebrități. Acesta e locul unde putem afla, după o oră de navigare pe apele știrilor, despre maestrul bucătar de 25 de ani care conduce patru restaurante de succes unde se servesc fructe de mare în Lower Manhattan, despre linia vestimentară inaugurată de fiica unui cunoscut regizor de film, despre întreprinzătorul din Silicon Valley care a pus bazele unei universități online cu ajutorul unui miliard de dolari câștigați din capitalul de risc din Qatar, despre îndrăgitul artist german care lucrează la propriul muzeu din Berlin și despre fostul bancher de pe Wall Street care e pe punctul să deschidă douăzeci de hoteluri de tip *boutique* de-a lungul și de-a latul Chinei – toate acestea într-o dimineată care a început cu o stare de relaxare

lăuntrică, de calm și punere în slujba scopurilor casnice, cu soarele cernându-se prin perdele și cu triluri de păsări în grădină.

2.

TRĂIM ÎNTR-O EPOCĂ fără seamăn în măsura în care pune accent pe ideea de ocazie individuală. În cea mai mare parte a istoriei, am trăit și am murit pe aceeași treaptă a scării sociale. Ocupația părinților o determina pe a noastră. Perspective de îmbunătățire nu existau. Piețele financiare erau primitive, iar capitalul nu era ușor de procurat. Descoperirile tehnologice se produceau din 200 în 200 de ani, iar schimbările politice și mai rar.

Acum, după cum o confirmă știrile, cu relatările lor permanente despre inițiativă, perseverență, muncă și împlinire, teoretic nu există limite în privința a ceea ce poți realiza. Ipotetic, totul este posibil pentru cei creativi și perseverenți. Chiar în acest moment, pe toate continentele, cei mai inteligenți dintre noi găsesc modalități ingenioase de-a strânge bani, de-a scrie scenarii, de-a inventa formule și de-a proiecta dispozitive care vor modifica datele vitale ale existenței. Resemnarea mulțumită cu o condiție modestă a ajuns să pară nu doar o gravă greșală, ci poate chiar un semn de boală psihică.

Ca reacție la poveștile de succes pe care ni le înfățișează, știrile ne invită să ne simțim satisfăcuți și maturi: mulțumiți în tăcere de succesul magnatului, impresionați de inițiativa întreprinzătorului, interesați și puși pe gânduri de faima mondială a artistului. Agențiile de știri care altminteri ne previn în legătură cu efectele secundare negative ale stroboscopului, nudității sau limbajului vulgar nu simt nevoia să ne pregătească pentru consecințele prezumtiv problematice pe care le suportă cei care asistă la succesele celorlalți. Ele se așteaptă să fim

recunoscători pentru selecția aleatorie de învingători pe care s-au străduit din greu – în săptămâna asta, ca în toate celelalte – să ni-i înfățișeze. Și dau de înțeles că am putea să stăm la masa din bucătărie, duminică dimineața, asimilând binedispuși informații despre acești titani fără să avem ulterior vreun gând care să ne tulbure sau să ne facă rău, ci simțindu-ne încântați de geniul pur și de resursele nesfârșite ale omenirii.

3.

ÎN LOC DE ASTA, e foarte probabil ca unii dintre noi să se surpe interior sub presiunea invidiei, simțind durerea eurilor noastre ignorate în mod tragic și amenințate cu uitarea rapidă într-o lume a posibilităților aparent infinite. Dincolo de suprafața impasibilă, s-ar putea să ne chinuie contrastul dintre speranțele care au fost investite cândva în noi și realitatea a ceea ce-am făcut cu viețile noastre, diferența dintre lucrurile pe care s-au arătat capabili să le facă alți oameni de vârstă noastră (ba chiar și câțiva mult mai tineri) și realizările banale pe care le pot revendica eurile noastre șovăielnice, timide și debusolate. Deși avem aici un motiv pentru câteva clipe de melancolie înduioșătoare, de la un punct încolo până și autocompătimirea încetează să fie interesantă.

E posibil, bineînțeles, ca panica existențială să nu fie cea mai rezonabilă reacție la un articol optimist și ilustrat atrăgător, cu titlul „Primii douăzeci de investitori din Silicon Valley“, dar s-ar putea ca, după ce parcurgem relatarea, să fim periculos de aproape de-a arunca deoparte ziarul, de-a izbi cu pumnul în masă și de-a țipa, cu un suspin deznădăjduit, la o lume căreia nu-i pasă (sau la soția mirată, care tocmai pregătește prânzul): *Nu mai suport să fiu eu!*

4.

ȘTIRILE AR TREBUI SĂ NE AJUTE în materie de sentimente. Ele nu s-ar cuveni să susțină că e normal să-i prezinte publicului dovezi repetate ale realizărilor celor mai energici și mai inventivi membri ai speciei fără să se aștepte ca oamenii s-o ia puțin razna în consecință. Ar trebui să fie de acord că numai cineva complet lipsit de imaginație ar putea să citească despre un seamăn de aceeași vârstă și de același sex care a cumpărat și a vândut firme, a stat la masă cu cei puternici și a atras atenția a milioane de oameni, având apoi ca singură reacție o plăcere autentică și senină. Știrile ar trebui să fie îndeajuns de generoase ca să admită că avem nevoie de ajutor urgent pentru înțelegerea, interpretarea și conviețuirea cu invidia pe care chiar ele le dezlănțuie asupra consumatorilor nevinovați și fără apărare.

5.

DEȘI A FOST MEREU calul de bătaie al unor critici aspre, inclusiv din partea moraliștilor, invidia e totodată o trăsătură indispensabilă a unei vieți decente. Ea implică o chemare la acțiune căreia ar trebui să i se dea curs, căci cuprinde mesaje bruiate, trimise de părți confuze, dar importante ale personalităților noastre, despre ce-ar trebui să facem cu ce ne-a rămas din viață. Ascultarea invidiei ar trebui să ne ajute să luăm măsuri dureroase, dar necesare ca să devenim ceea ce suntem cu adevărat.

Prin urmare, în loc să încercăm să ne reprimăm invidia, s-ar cuveni să facem eforturi susținute ca s-o studiem. Fiecare persoană pe care-o invidiem posedă câteva bucățele din tabloul care zugrăvește posibila noastră condiție viitoare. Există un portret al „eului nostru adevărat“ care așteaptă să fie compus din impulsurile invidioase pe care le simțim când frunzărim o revistă, dăm paginile unui

ziar sau auzim noutăți la radio despre ultimele succese în carieră ale foștilor colegi de școală. Deși s-ar putea ca la început invidia să ni se pară un lucru umilitor și o confirmare a propriului nostru eșec, ar trebui să ne punem cu calm o întrebare esențială și de natură să ne reabiliteze: „Ce aș putea să învăț de-aici?” E păcat că reacțiile invidioase sunt adeseori derutant de vagi și însoțite de panică. Începem prin a invidia anumiți oameni în întregime, când de fapt, dacă am sta puțin și le-am analiza calm viețile, ne-am da seama că doar o mică parte din ce-au făcut se potrivește cu pașii noștri prin viață și chiar ar trebui să ni-i călăuzească.

6.

INVIDIEM CEL MAI MULT realizările cuiva când nu știm aproape nimic despre felul cum au fost obținute. Dacă agențiile de știri ar fi mai amabile, în loc să ne prezinte pur și simplu triumfurile celorlalți ca pe niște *faits accomplis* misterioase, ar consuma energii importante ca să analizeze cu acuratețe care au fost ingredientele lor. Ar prezenta poveștile oamenilor de succes în principal ca pe niște studii de caz pe care să le putem înțelege și imita, în loc să se limiteze, cum fac în prezent, fie la admirație neutră, fie la resentimente.

7.

EXISTĂ, FIREȘTE, LIMITE ale felului cum folosim invidia. Excesul de evocări aleatorii ale succeselor altora ar putea pur și simplu să ne îngrozească, să ne facă inactivi și să ne împiedice involuntar să ne transpunem planurile în practică. Ca să realizăm ceva pe cont propriu, trebuie să scăpăm timp îndelungat de presiunile psihologice pe care le exercită știrile despre succesele altora. Avem nevoie de perioade de izolare și de calm interior dacă ne propunem să ducem la bun sfârșit ceva

important – altfel spus, ceva pentru care să putem fi și noi invidiați într-o bună zi.

De asemenea, știrile ar trebui să ne ajute reamintindu-ne realități statistice. Deși e posibil ca ziarele să fie mereu pline de povești de succes, succesul ca atare va rămâne întotdeauna profund anormal, realizat de câteva mii de oameni din multe milioane – un amănunt pe care editorii de știri ni-l ascund cu grijă (și cu sadism).

Prin contrast cu ceea ce sugerează știrile, cele mai multe afaceri capotează, cele mai multe filme nu se mai fac, cele mai multe cariere nu sunt stelare, figurile și corpurile celor mai mulți oameni nu sunt nici pe departe fără cusur și aproape fiecare dintre noi e trist și îngrijorat o mare parte a timpului. N-ar trebui să ne plângem de milă fiindcă nu ne putem ridica la nivelul unui etalon profund nerealist și nici să ne detestăm doar pentru neputința de-a sfida niște condiții vitrege.

După ce explorăm invidia cât mai meticulos cu putință, ar trebui să ni se ofere șansa să ne simțim uluiți împreună (nu persecutați individual) pentru cât de puțin am reușit să realizăm.

Dorința de faimă

Cele mai puternice celebrități din lume:

- 70. Dwayne Johnson, 36 milioane \$
- 71. Maria Șarapova, 26 milioane \$
- 72. Ben Stiller, 33 milioane \$
- 73. Khloe Kardashian Odom, 11 milioane \$
- 74. Seth MacFarlane, 36 milioane \$
- 75. Charlize Theron, 18 milioane \$
- 76. Sofia Vergara, 19 milioane \$
- 77. Serena Williams, 13 milioane \$
- 78. Alec Baldwin, 15 milioane \$
- 79. Janet Evanovich, 33 milioane \$

Forbes

1.

DE CE VOR OAMENII să ajungă celebri? E destul de ușor să-ți bați joc de celebrități, dar din ce parte a sufletului izvorăște dorința de faimă? Puțini dintre noi devin celebri din întâmplare sau cu un preț foarte mic – și-atunci, ce anume inspiră sacrificiile profunde pe care le presupune faima?

2.

ÎN MIEZUL DORINȚEI DE FAIMĂ stă o aspirație mișcătoare, vulnerabilă și simplă: dorința de-a fi tratat *frumos*. Indiferent ce alt impuls secundar ar putea fi oferit de apetitul pentru bani, lux, sex sau putere, combustibilul care alimentează de fapt dorința de faimă e faptul că vrei să fii respectat.

Iar dacă ni se pare că acesta nu este un combustibil destul de puternic ca să propulseze eforturile permanente de care e nevoie ca să devii și să rămâi celebru, n-ar trebui să subestimăm stimulenta negativă pe care-l produce opusul faimei, umilința. E posibil să ajungem să ne dorim

cu disperare faima tocmai din cauză că doare foarte rău să fii nebăgat în seamă, privit de sus, lăsat singur într-un colț, trimis la capătul cozii, privit ca un nimeni sau anunțat să revii cu un telefon peste câteva săptămâni. Dorința de-a fi celebru e o încercare de-a face în așa fel încât demnitatea să ne fie respectată integral într-o lume în care cu siguranță că n-o să avem parte de așa ceva dacă nu vom fi pregătiți să luăm măsuri extreme. Se prea poate să fim egali în fața legii și în cabina de vot, dar nu există nici o garanție a demnității în felul cum suntem tratați la serviciu, în viața socială sau între roțile birocrățiilor guvernamentale sau comerciale. Mai cu seamă în marile orașe, veritabile centre ale lipsei de amabilitate față de oamenii simpli, unde viața e nemediată de influența benefică a cerurilor imense și a orizonturilor uriașe, respectul e o marfă rară, cartelată cu grijă, iar norma o dă indiferența. Ar fi bine, de aceea, să nu pui piciorul în Manhattan sau în Los Angeles fără să-ți fi pregătit un răspuns impresionant și colțos la întrebarea inevitabilă despre felul în care îți câștigi existența.

3.

FAIMA LE ÎNGĂDUIE CELEBRITĂȚILOR să absoarbă amabilitatea și respectul celorlalți. Un nume celebru poate să realizeze într-o clipită lucruri pe care purtătorul lui ar fi fost silit să le cerșească ani în șir cu întreaga lui personalitate. Se câștigă mult timp în felul ăsta.

Alții trebuie să se poarte frumos cu oamenii celebri fiindcă aceștia apar ca emanații ale întregii lumi, ale judecății a milioane de simpatizanți. Faima este puterea sprijinită de o armată nevăzută de admiratori. Să refuzi să râzi la gluma unei celebrități sau să-ți exprimi scepticismul cu privire la talentul ei înseamnă să înfrunți nu doar un individ, ci și întregul sistem care l-a consacrat:

jurații inteligenți care i-au dat premiul sau revistele venerabile care l-au pus pe copertă – toate acestea fac parte dintr-o forță invizibilă, dar extrem de eficientă, pe care o persoană celebră poate s-o mobilizeze ori de câte ori se întâlnește cu un contestatar la o petrecere sau are de-a face cu recepționera de la hotel. Faima îngrădește tendințele de josnicie oportunistă; în același timp, ea o scutește pe persoana celebră de neplăcerea de-a rămâne la mila străinilor.

4.

ÎNSĂ NU TOATĂ LUMEA are nevoie de faimă la fel de mult. Apetitul pentru faimă tinde să depindă atât de copilăria pe care-ai avut-o, cât și de societatea în care trăiești.

În primii ani ai arhetipului celebrității, există – aproape inevitabil – o doză de respingere; dorința puternică de a fi celebru nu poate să existe fără ea. E obligatoriu ca un părinte sau altul să fi fost dezinteresat, absent din punct de vedere afectiv, mai preocupat de un frate – sau pur și simplu mort. În cazurile cele mai disperate, în care se știe din capul locului că faima va deveni o obsesie, părinții și-au neglijat copilul fiind prea ocupați să devină ei înșiși – sau măcar să fie văzuți în compania celor care erau deja – celebri.

Când atenția și amabilitatea contau cel mai mult, când erau fără apărare și slabi (de la naștere până la zece ani), când nu aveau alte mijloace sofisticate prin care să atragă iubirea celorlalți, ci doar simpla lor existență, cei embrionar celebri nu-și puteau convinge spontan părintele de care aveau nevoie de propria importanță, iar această neglijare era o catastrofă suficient de mare ca să modeleze traiectoria unei vieți. Cât de invizibil erai făcut să te simți atunci determina cât de special și de omniprezent aveai nevoie să fii mai târziu.

Din păcate, obținerea faimei îndreaptă foarte rar, bineînțeles, neglijarea din primii ani, fiindcă adevărata dorință nu e să impresionezi prin realizări (muzică, sculptură, încheiere de acorduri și așa mai departe), ci să fii iubit pur și simplu pentru că *exiști*. De aceea, momentul de dobândire a faimei e însoțit de cele mai multe ori de o anume pustiire interioară, căci faima în sine nu poate îndrepta umilința care a declanșat dorința inițială de celebritate. Comportamentul autodistructiv pe care-l vedem adeseori la oamenii celebri este articularea derutată a mâniei în fața acestei victorii à la Pirus, dorința de-a distruge adulația celor mulți, care n-a izbutit să compenseze neglijarea de către câțiva oameni decisivi în primii ani.

Prin contrast, adultul fericit în anonimatul lui, care n-are nevoie de ovații și se poate mulțumi cu o slujbă modestă, este privilegiatul real din acest scenariu, căci s-a bucurat de unul dintre cele mai mari daruri aflate la îndemâna omului: sentimentul că ocupă locul cel mai important în atenția și în afecțiunea unui părinte. Un deceniu de iubire părintească îi poate oferi unei persoane suficientă putere ca să reziste la cincizeci de ani de neînsemnătate. Singura copilărie care merită într-adevăr epitetul de „privilegiată“ este cea în care nevoile emoționale ale copilului au fost satisfăcute corespunzător.

Această analiză are beneficiul colateral de-a ne furniza un test turnesol pentru a vedea cât de bine ne facem datoria de părinți față de copiii noștri: trebuie doar să ne întrebăm dacă își doresc vreodată să devină celebri.

5.

INTENSITATEA DORINȚEI de faimă depinde și de natura societății în care trăiești. Cu cât demnitatea și bunătatea vor fi dăruite mai mult doar câtorva oameni, cu atât mai puternic va fi impulsul de-a

evita să fii pur și simplu obișnuit. De aceea, cei care consideră că vinovați pentru „cultura celebrității” sunt tinerii imorali nu înțeleg fenomenul. Adevărata cauză a culturii celebrității nu e superficialitatea narcisistă, ci deficitul de bunătate. O societate în care toți vor să fie celebri este o societate unde, dintr-o sumedenie de motive esențialmente politice (în sensul larg), a fi obișnuit nu-ți aduce gradul de respect necesar ca să satisfaci apetitul natural al oamenilor pentru demnitate.

În măsura în care lumea modernă e obsedată de celebritate, trăim nu atât vremuri superficiale, cât vremuri fără bunătate. Faima a devenit un mijloc de-a atinge un scop, drumul cel mai drept spre un tip de respect care altminteri ar fi fost câștigat prin alte mijloace, mai puțin dependente de renume – mai degrabă prin bunătate decât prin coperte de reviste.

Dacă vrem să micșorăm impulsul de-a obține faimă, ar trebui să nu începem prin a ne încrunta sau a încerca să cenzurăm știrile despre celebrități; ar trebui să începem să ne gândim la niște modalități prin care bunătatea, răbdarea și atenția să fie la îndemâna tuturor, îndeosebi a celor tineri.

Rănilor faimei

Înalta Curte din Londra a decis recent că un articol în care a fost satirizat Elton John nu avea nimic defăimător. Elton John susținuse că articolul din *The Guardian* îi persiflase intensă activitate caritabilă. El a pretins chiar că se făcuseră glume pe seama unor evenimente importante, cum ar fi Balul Papioanelor Albe, și că în articol se scrisese că Elton John le organiza doar ca să se autopromoveze și să se vadă cu celebrități, nu ca să strângă bani... Elton John a declarat că articolul avusese „un ton inutil de ofensiv, malițios și prefăcut“. Cu toate acestea, judecătorul a fost de altă părere, declarând: „Cititorii rezonabili ai secțiunii de weekend a ziarului *The Guardian* n-au putut sesiza în cuvintele vizate acuzațiile serioase despre care s-a făcut vorbire“. Elton John a pretins despăgubiri și scuze publice. Într-un comunicat de presă, secțiunile de știri și de media ale ziarului *The Guardian* au declarat: „Ne pare rău că Elton John și-a pierdut simțul umorului citind acest articol... Ziarele publică materiale satirice încă din secolul al XVII-lea în această țară: judecata critică este o recunoaștere importantă a dreptului de-a face din când în când haz de ceva sau de cineva“.

Perezhilton.com

1.

CEI CARE-ȘI PROPUN să devină celebri visează de asemenea să-și procure un anumit tip de atenție: *atenția de nivel înalt*, prin care își închipuie un public sensibil la talentele lor și iertător cu scăpările, un public care să semene cu un partener iubitor, un profesor ideal sau un Dumnezeu atotvăzător și generos.

Pe urmă, odată celebri, acești oameni își dau seama că au devenit receptorul unui tip de atenție cu totul perplexant: o atenție în care iubirea intensă e urmată de o ură neașteptată, în care cele mai mărunte scăpări sunt tratate cu o intoleranță violentă, în care slăbiciunile sunt speculate și ținute minte veșnic, în care interesul pentru lucrurile deșuchete înconjoară chestiuni fără legătură cu talentul care i-a adus în atenția publicului, în care jurnaliștii le scormonesc prin gunoi la primele ore ale dimineții și în care imagini stânjenitoare cu ei în prim-plan apar online și provoacă milioane de comentarii batjocoritoare în decursul câtorva ore. Dacă s-ar plânge de acest gen de atenție, căreia i-am putea spune *atenție de joasă speță*, ar fi puși cu botul pe labe imediat și fără menajamente, și li s-ar aduce la cunoștință că un om care își dorește atenție nu poate să aleagă o anumită versiune a ei și trebuie să fie pregătit pentru – și chiar să merite – orice tip de atenție.

2.

CELEBRITĂȚILE SUNT ATÂT DE NEOBIȘNUITE și de privilegiate, încât trebuie să faci eforturi ca să-ți aduci aminte că nu sunt o specie diferită în toate privințele, ba mai mult, că, dintr-un punct de vedere, seamănă perfect cu mine și cu tine: se consideră imediat jigniți.

Nevoia exagerată de aprobare care le-a adus în primul și-n primul rând notorietate celebrităților le face teribil de nepregătite pentru împunsăturile și denigrările de care vor avea cu siguranță parte de îndată ce-și vor face un nume. Ele vor fi nevoite să priceapă că reputația nu le aparține exclusiv, ci este dobândită prin conlucrarea cu un public asupra căruia dețin un control îngrozitor de imperfect și de indirect. Călăuzirea unei reputații are ceva din futilitatea încercării de-a impune

traectoria unui balon de săpun. Când insulta lovește, înăuntrul minților lor înfricoșate toată lumea a citit articolul veninos, a văzut fotografiile jenante și va crede ce-i mai rău. Temerile despre ele însele care le-au făcut pe celebrități să lupte ca să obțină faimă se dovedesc a fi reale: aceste temeri sunt până la urmă exact monștrii despre care au încercat să se autoconvingă (și să convingă și lumea) că nu există.

3.

ÎN ACEST PUNCT, se sugerează uneori adoptarea unei posturi de sfidare eroică; celebritatea ofensată e sfătuită să-și vadă de treabă și să desconsidere ce spune lumea. Însă cum ar putea cineva să devină celebru fără înclinația de a-i păsa ceva mai mult decât e cazul despre ce cred ceilalți?

O tactică mai bună pentru celebrități ar fi să pătrundă în mintea inamicilor. Persoana celebră ar putea să-și imagineze despre criticii ei că sunt motivați doar de o ură obsesivă și fără margini și că și-au formulat deducțiile veștejitoare pe baza unor convingeri de nezdruncinat. În realitate, adversarii lor nu sunt nimic altceva decât niște oameni nesocotiți și lipsiți de empatie, deprinși cu standardele joase și obișnuiți să se ia după alții. Atacurile lor crude se bazează în principal pe faptul că e foarte puțin probabil ca persoana față de care sunt josnici să-i asculte și să fie profund vulnerabilă. La fel ca atunci când lansezi o bombă de la mare înălțime, capacitatea de-a le face rău altora crește enorm când nu ești obligat să-i privești în ochi.

4.

MOTIVELE PENTRU CARE avem nevoie ca alții să dea rateuri și ne place să bârfim pe seama pașilor lor greșiți sunt în cele din urmă extrem de triste; asta din cauză că suntem furioși pe faptul că nu ne

bucurăm de atenție – așa că încercăm să ne despovărăm pedepsindu-i pe cei care par să ne fi privat de ceea ce ni se cuvine. Ambițiile noastre dezamăgite ne transformă în eșecuri: oameni care au nevoie ca alții să dea greș.

Imboldul de-a bârfi și dorința de faimă izvorăsc din același rău: ambele sunt cauzate de faptul că nu se bucură de atenție. Celebritățile nu fac în fond decât să încerce – e adevărat, la o scară și pe o scenă mult mai mare – să rezolve problema care ne frământă pe toți, aceea a ignorării de către ceilalți. Am putea chiar să spunem că oamenii celebri au cu lipsa de atenție din partea celorlalți relația pe care-o aveau pionierii zborului cu transportul aerian. Deși mulți dintre acești primi aviatori au murit în explozii și prăbușiri violente, scopul ultim a fost ca într-o bună zi toată lumea să poată zbura în siguranță, la fel cum speranța din arena faimei este că la un moment dat demnitatea va deveni monedă curentă și că tipul de respect care e în prezent doar privilegiul câtorva va avea într-o bună zi o răspândire largă și democratică.

Încă n-am terminat de deslușit care e de fapt sensul cuvântului *democrație*. La început, el a reflectat convingerea că puterea n-ar trebui să se afle doar în mâinile unui grup restrâns. A fost nevoie de mult timp, de sensibilizare și de articulare politică pentru ca ideea să-și croiască drum și pentru ca elitele să admită că interzicerea dreptului de vot ar merita să fie trecută pe lista marilor rele pe care ar putea să le provoace un conducător supușilor. Acum s-ar cuveni să ducem procesul democratic mai departe și să acceptăm că avem și alte nevoi la fel de urgente și de importante ca dreptul de vot, printre care e obligatoriu să includem nevoia de demnitate și respect. Ar trebui să devenim conștienți de imensele repercusiuni psihologice pe care le suportă cei dați la o parte și umiliți. O societate care-și devalorizează sistematic cea mai mare parte

a membrilor se va trezi sâcâită de o puternică dorință de faimă, amestecată cu atacuri sarcastice, vindicative și schizofrenice împotriva minorității celor care și-au asigurat un renume.

Atât pentru bârfele răutăcioase, cât și pentru dorința pătimasă de faimă, soluția se află într-o manevră de neimaginat în condițiile în care arată acum societatea: o distribuire mai largă a atenției de nivel înalt. Dacă acest lucru va fi mai prezent, atât nevoia maniacală de a-i insulta pe cei puțini, cât și aceea de-a te face remarcat se vor diminua, spre folosul și înflorirea tuturor.

VI Dezastru

Tragedie

Un medic din Manhattan a căzut ieri pe distanța a treizeci de etaje dintr-un zgârie-nori din Upper East Side și a murit în ceea ce poliția și martorii consideră un act de sinucidere. Cadavrul medicului anestezist Sheldon „Shelly“ Steinbach, în vârstă de 68 de ani, a aterizat într-un balcon de la etajul doi al clădirii de pe 63rd Street, nr. 246 E., la ora 9.35. „Am auzit o bufnitură puternică, ne-am uitat pe geam și l-am văzut. Pur și simplu îi explodase corpul“, a declarat locatarul Jonathan Kershner, în vârstă de 25 de ani, care locuiește la două etaje deasupra locului unde a aterizat medicul. „Pe urmă a venit un portar care ne-a spus că era cu o femeie care-și căuta soțul“, a adăugat Kershner. Steinbach avea pagină de Twitter, dar n-o mai actualizase din octombrie 2011. Autoprezentarea de pe contul de Twitter era următoarea: „Sunt anestezist, trăiesc în New York City și mă bucur de viață. Căsătorit. Îmi plac activitățile de aerobic și muzica“.

New York Post

1.

ORI DE CÂTE ORI ne conectăm la știri, putem fi siguri că vom fi puși în fața unor relatări explicite despre cele mai urâte întâmplări prin care poate trece specia noastră: un bărbat în depresie se aruncă pe geam, o mamă își otrăvește copiii, un profesor își violează o elevă, un soț își decapitează soția, un adolescent își împușcă mai mulți colegi de clasă. Știrile ne conduc cu pas sigur spre calvarul ororii umane.

O reacție decentă ar fi să-ți întorci privirea și să persisti în ideea că aceste morți și traume sunt pur și simplu prea triste și prea intime ca să fie văzute

de un străin. Din această perspectivă, orice curiozitate pare o formă de patologie extrem de nerușinată și de modernă.

Motivate de frica de intruziune, agențiile de știri mai serioase adoptă de obicei un ton rezervat în relatarea acestor evenimente care testează sever încrederea pe care-o mai putem avea în înțelepciunea și decența omenirii.

Ele lasă în seama colegilor mai puțin demni și nestingheriți de scrupule sarcina de-a evoca amănuntele cu adevărat oribile ale celor mai recente nenorociri: să ofere imagini de aproape ale cadavrului imediat după ce-a aterizat pe balcon, ale dormitorului unde a fost legat copilul sau ale cuțitului pe a cărui lamă se află sângele soției. Răsplata lor pentru că au acceptat să întreprindă asemenea investigații este interesul concertat, lucrativ și din când în când vinovat a multe milioane de cititori și privitori.

2.

NU E GREU SĂ SPUI că interesul publicului pentru poveștile oribile e lipsit de gust și contraproductiv. Însă dincolo de această banalitate epidermică ar trebui să recunoaștem că încercăm adeseori – în modalități confuze și dezordonate – să ajungem la ceva important. Când ne cufundăm în relatări scaldate în sânge, nu suntem întotdeauna doar în căutarea senzaționalismului sau a divertismentului; nu ne însușim întotdeauna o intensitate afectivă, în cheia desfrâului sau a cruzimii, pe care propriile vieți n-au reușit să ne-o ofere.

S-ar putea să ne expunem unor povești barbare și fiindcă vrem ca ele să ne ajute să ne ținem mai bine sub control eurile mai civilizate – și mai ales să ne hrănim rezervele mereu efemere de răbdare, stăpânire de sine, indulgență și empatie.

În loc să vituperăm moralizator împotriva fascinației pentru evenimentele oribile, provocarea

ar fi să îmbunătățim felul cum sunt relatate – astfel încât să-și arate mai bine importante, deși prea des latentele, avantaje afective și societale.

3.

ÎN FIECARE AN, la sfârșitul lui martie, cetățenii din Atena antică se strâneau sub cerul liber, pe versantul sudic al Acropolei, în Teatrul lui Dionysos, și acolo ascultau cele mai noi opere ale marilor dramaturgi ai cetății. Intrigile acestor piese erau de un macabru incorigibil și se potriveau fără probleme cu tot ce oferă știrile noastre de azi: un bărbat își ucide tatăl, se însoară cu propria mamă și își scoate ochii (*Oedip rege*); un bărbat pune să i se ucidă fata ca să răzbune astfel infidelitatea soției fratelui lui (*Ifigenia*); o mamă își ucide cei doi copii ca să zădărnicească planurile soțului infidel de-a pune bazele unei noi familii cu o altă femeie (*Medeea*).

În loc să privească aceste episoade ca pe niște spectacole grotești, pe care toți oamenii cu scaun la cap ar trebui să le evite, în *Poetica* scrisă în jurul anului 335 î.Cr., filozoful Aristotel a privit cu îngăduință fascinația pe care-o exercită ele asupra oamenilor. El a avansat ideea că, atunci când sunt scrise bine și puse în scenă cu măiestrie, aceste povești pot deveni resurse cruciale pentru educația morală și afectivă a întregii societăți. În ciuda barbariilor pe care le prezintă, ele pot funcționa ca forțe civilizatoare.

Dar ca să se întâmple așa ceva, pentru ca un *horror* (o relatare fără noimă a unor întâmplări revoltătoare) să se transforme în ceea ce Aristotel a numit o *tragedie* (o poveste educativă ce are la bază o serie de grozăvii), filozoful era de părere că este esențial ca intriga să fie bine ticluită, iar motivele și personalitățile personajelor să ne fie prezentate cum se cuvine. Era nevoie de calități dramatice extraordinare pentru ca publicul să

ajungă spontan în punctul unde recunoștea că protagonistul aparent dezechilibrat al povestirii, care acționase impetuos, arogant și orbește, care poate că ucisese alți oameni și-și distrusese propria reputație și viață, persoana pe care la început ai fi considerat-o (dac-ai fi întâlnit-o într-o relatare de la știri) un maniac și nimic altceva, era, în ultimă analiză, destul de asemănătoare nouă în anumite direcții-cheie. O operă tragică se ridica la adevăratele ei posibilități morale și edificatoare când publicul se uita la teribilele greșeli și delictive ale eroului și nu-i rămânea decât să ajungă la o concluzie înspăimântătoare: „Cât de ușor aș fi putut să fac și eu la fel“. Sarcina tragediei era să demonstreze ușurința cu care o persoană funciarmente cumsecade și simpatice putea în cele din urmă să dezlănțuie iadul.

Un bărbat intră cu mașina în locuința familiei ca să-și pedepsească soția, Manchester, 2012.

Medeea își ucide fiul ca să-și pedepsească soțul, vas grecesc, cca 330 î.Cr.

E posibil ca fascinația noastră pentru delictive să facă parte dintr-un efort inconștient de-a ne încredința că nu le comitem noi.

Dacă-am fi în întregime sănătoși la cap, dacă nebunia n-ar pune zdravăn stăpânire pe o parte a fiecăruia dintre noi, tragediile altora ne-ar interesa mult mai puțin. În timp ce dăm ocol poveștilor fioroase din media, e posibil să formulăm, la un nivel pronunțat inconștient, întrebări șocante, dar însemnate: „Dacă lucrurile chiar ar lua-o razna într-o seară târziu, iar eu m-aș simți încordat, obosit și nesigur, oare aș fi capabil să-mi ucid partenera?“, „Dacă-aș fi divorțată, iar soțul meu nu m-ar lăsa să-mi văd copiii, aș fi vreodată în stare să-i omor și să mă răzbun astfel pe cine nu trebuie?“, „Aș putea să încep să conversez cu un minor pe Internet și, fără să-mi dau seama de enormitatea pe care-o fac, să sfârșesc prin a încerca să-l/s-o seduc?“

Pentru ca civilizația să evolueze, firește că avem nevoie ca răspunsul să fie un *nu* hotărât în toate cazurile de mai sus. Aici știrile au o sarcină serioasă: dezastrele care ne sunt zugrăvite ar trebui încadrate în așa fel încât să ne încurajeze cât mai puternic să *nu* facem lucrurile pe care părțile mai haotice din noi ar fi tentate – în condiții extreme – să le exploreze. Probabil că n-o să ne aruncăm niciodată copiii de pe pod la sfârșitul zilei în care avem voie să-i vedem și n-o să ne împușcăm partenerul de viață după o ceartă, însă din când în când ne aflăm cu toții, din punct de vedere emoțional, în spațiul unde acest gen de lucruri se poate întâmpla. Tragediile ne amintesc cât de mult avem nevoie să ne stăpânim arătându-ne ce se întâmplă când oamenii nu reușesc s-o facă.

4.

TRAGEDIILE N-AR TREBUI DOAR SĂ NE AJUTE să fim buni, ci și să ne îndemne să fim amabili. Cât de mare e probabilitatea să-i arătăm compasiune cuiva care își ucide soția sau copiii depinde într-o mare măsură de felul cum ne e spusă povestea lui:

ce informații ni se dau despre cei implicați, cum facem cunoștință cu motivele pe care le-au avut și cu câtă finețe și complexitate ne sunt înfățișate sufletele lor.

În tragediile grecești, există un cor care întrerupe frecvent firul întâmplărilor ca să dea direcție sentimentelor și să contextualizeze masiv acțiunile personajelor. El tinde să se exprime cu un respect solemn la adresa protagoniștilor, indiferent de păcatele pe care le-au comis. Această sensibilitate garantează că foarte puțini membri ai publicului vor pleca de la *Oedip rege* punându-i nefericitului personaj principal eticheta de „ratat” sau de „dement”.

Știrile sunt ceva mai puțin precaute în materie de relatări; iar judecățile noastre sunt – ca urmare – mult mai înfierbântate și mai neplăcute.

Un medic din Teesside care a descărcat peste 1.300 de imagini de pornografie infantilă, inclusiv cu scene de tortură, a fost arestat. Poliția a descoperit imaginile „dezgustătoare” în laptopul lui James Taylor, 31 de ani, din Wensleydale Gardens, Thornaby. Medicul, care a lucrat la Spitalul Pinderfields din Wakefield, a admis anterior că s-a uitat la imagini cu copii în posturi indecente. Taylor a fost condamnat la un an și o zi de închisoare de un judecător al curții din Teesside și i s-a interzis să mai lucreze vreodată cu copiii.

BBC

La prima vedere, medicul nu pare să merite nici un dram de compasiune. Însă decizia noastră despre cum îl privim depinde în mod esențial de modul în care ne sunt prezentate faptele acestui caz. Am putea să arătăm compasiune aproape pentru oricine dacă povestea sa ne-ar fi spusă într-un anumit fel – *și n-am face neapărat o greșeală comportându-ne așa* (după cum ne-ar aminti Dostoievski sau Isus).

În contextul prezentării de știri, acest punct de vedere pare discutabil, ba chiar periculos, fiindcă

trebuie să jonglăm cu două idei care par să se bată cap în cap: ideea că putem manifesta compasiune pentru un delincvent și ideea că, în același timp, îi condamnăm cu fermitate infracțiunea. Știrile nutresc convingerea tacită că publicul lor n-ar fi în stare să înfăptuiască această ispravă conceptuală și că, dacă ar exprima o cât de mică formă de compasiune, același public ar vrea să deschidă închisorile și să-i lase pe criminali să umble liberi pe străzi. De aceea, știrile rămân neclintite în refuzul de-a efectua manevrele narative și psihologice de care e nevoie pentru umanizarea infractorilor.

În schimb, ele trec repede de la o relatare la alta. Un spectacol cu *Oedip rege* poate să dureze o oră și jumătate; relatarea de la știri în care apare doctorul are 304 cuvinte.

Inevitabil, sentimentul de revoltă atinge apogeul când citim titlul:

Medicul avea imagini „dezgustătoare“ de pornografie infantilă.

Dar, pe măsură ce citim mai departe, certitudinile noastre pot fi puse sub semnul întrebării. Spre sfârșitul articolului, aflăm următoarele:

Ordonându-i lui Taylor să semneze în Registrul de Infracțiuni Sexuale pentru zece ani, judecătorul a spus: „Ca urmare a acestei condamnări, fără îndoială că ați pus cruce carierei“.

Am putea simți un fior pe șira spinării gândindu-ne cum se alege praful de șapte ani lungi de Facultate de Medicină. Articolul face aluzie la panica pe care mai mult ca sigur că a simțit-o medicul:

Curtii i s-a spus că inițial Taylor a negat orice responsabilitate, dar că ulterior, în cursul

interogatoriilor de la poliție, a recunoscut că descărcase imaginile.

Dar și la prețul uriaș pe care a trebuit să-l plătească după aceea:

Stephen Rich, avocatul apărării, i-a spus judecătorului George Moorhouse că soția și-a luat bebelușul și l-a părăsit pe Taylor și că viața acestuia a fost distrusă.

O anexă ne informează că, în timpul detenției, bărbatul a încercat să se sinucidă. Toate acestea sunt la fel de triste ca intriga din *Doamna Bovary* sau *Hamlet* – și, de dragul discuției, să recunoaștem că nici caracterul medicului nu este cu nimic inferior; Hamlet e, în fond, un ucigaș, iar Emma Bovary e vinovată de cruzime extremă față de copii. Le considerăm figuri „tragice” – adică îndreptățite la o anumită doză de înțelegere complexă – fiindcă ne imaginăm că trebuie să fi existat ceva neobișnuit de nobil și de demn în firea și în împrejurările vieții lor. În realitate însă, doar generozitatea de spirit a lui Flaubert și Shakespeare îi ridică pe Bovary și Hamlet deasupra borfașilor ordinari și ne convinge să nu-i judecăm la fel de aspru cum l-am fi judecat pe medicul trimis la închisoare.

5.

CÂND RELATEAZĂ DESPRE O TRAGEDIE, știrile tind să facă din comportamentul îngrozitor trăsătura unei persoane anume. Ele rezistă în fața rezonanței mai ample și a concluziei mai folositoare – aceea că suntem cu toții la un pas de catastrofă. Dacă ar fi absorbită cum se cuvine, cunoașterea acestui fapt ne-ar cufunda într-o stare de spirit a tristeții reflexive și mature. Suntem mai implicați decât ne place să credem în nelegiuirile altor membri ai speciei. Absența unui cazier serios e în mare măsură o chestiune de șansă și de conjunctură favorabilă, nicidecum dovada unei naturi

incoruptibile. Conștiința curată e domeniul celor fără destulă imaginație. Dacă viața sau ceea ce vechii greci numeau zei ne-ar pune cu adevărat la încercare, aproape sigur am lăsa de dorit – iar pe conștiința acestui fapt ar trebui să se întemeieze o anume înțelegere față de vinovați.

Dramaturgii din Grecia antică n-au uitat niciodată acest lucru. Le-a plăcut să ne spună cât de răi, proști, sexuali, furioși și orbi puteam fi, dar au lăsat loc și pentru compasiunea complexă. Prin exemplele pe care ni le dau, ne lăsăm convinși să acceptăm că facem parte dintr-o specie nobilă, dar cu hibe cumplite; o specie capabilă să înfăptuiască lucruri uimitoare, să practice medicina la nivel înalt sau să cuprindă părinți iubitori ani în șir, iar pe urmă să se răsucească și să ne arunce existența în aer dintr-o mișcare nesăbuită. S-ar cuveni să ne speriem.

6.

VECHII GRECI vedeau piese tragice o dată pe an, într-o perioadă anume, într-un context bine precizat și știind în linii mari care era scopul mai amplu al creațiilor.

Spre deosebire de ei, noi avem parte de buletine de știri aproape în fiecare zi, dar ni se întâmplă foarte rar să le recunoaștem apartenența la un ciclu narativ coerent, care își propune să disemineze o morală bine definită. Știrile nu ne ajută să grupăm într-un singur gen toate incidentele în care stăpânirea de sine se pierde și i se dă drumul monstrului dinăuntru. Ele nu adună, cum ar fi normal, toate poveștile oribile sub titulatura comună de „tragedie“, pentru ca apoi să le nareze în așa fel încât să ne putem recunoaște mai ușor propriile tendințe mocnite în acțiunile scelerate ale protagoniștilor plini de sânge.

Tatăl și fiul – și mașina în care l-a ucis mai târziu.

După ce s-a străduit să-și revină din criza produsă de destrămarea unei căsnicii de zece ani cu soția sa, Erica, domnul Pedersen și-a ucis cei doi copii, Ben, în vârstă de șapte ani, și Freya, de șase, după care s-a sinucis. Cadavrele lui Ben și Freya Pedersen au fost descoperite, având răni de cuțit, alături de cel al tatălui lor, după ce acesta i-a înjunghiat în cursul serii de duminică. Tatăl lor se despărțise recent de soția lui în vârstă de 43 de ani. După ce și-a înjunghiat mortal copiii cu lovituri repetate de cuțit, într-un atac „îngrozitor“, domnul Pedersen a îndreptat cuțitul de mari dimensiuni spre sine, înfigându-și-l de trei ori în piept și o dată în antebraț. Domnul Pedersen i-a dus pe copii pe un drum de țară pustiu din Hampshire, unde și-a parcat mașina. Cadavrele au fost descoperite de un bărbat care ieșise să-și plimbe câinele și care a văzut Saab-ul decapotabil al domnului Pedersen, după care a observat un picior de copil.

Daily Mail

7.

O MARE PARTE A ȘTIRILOR constă până la urmă în relatări despre diverși oameni de pe glob, în tot felul de funcții, care au o înțelegere greșită a lucrurilor. Ei nu izbutesc să-și controleze emoțiile, să-și domine obsesiile, să distingă binele de rău și să se comporte cum se cuvine cât încă au timp. Iar noi n-ar trebui să le irosim eșecurile. Știrile, la fel ca literatura și istoria, pot juca rolul celui mai important dintre instrumente, al „simulatorului de viață“ – altfel spus, un dispozitiv care ne introduce într-o varietate de scenarii ce se întind mult dincolo de limitele noastre obișnuite și ne oferă

șansa de-a găsi, în siguranță și fără să ne pripim, cele mai bune reacții.

Și totuși, adeseori știrile nu ne ajută să tragem învățăminte din experiențele semenilor noștri urgisiți; ele nu încearcă activ să ne cruțe, laolaltă cu societățile noastre, de forța deplină a greșelii la fiecare pas. Dacă, așa cum am văzut deja, o viață bună cere să învățăm din (și să imităm) exemplul figurilor inspiratoare, ea ne obligă în același timp să-i studiem îndeaproape pe cei al căror comportament ar trebui să ne avertizeze, să ne îngrozească și să ne sperie profund. Există două fețe ale monedei – creșterea și dezvoltarea – și stă în puterea știrilor, dacă nu și pe agenda lor, să ne ajute în privința ambelor.

Accident

Un tată care își ducea fiica la școală în Derbyshire și-a pierdut viața după ce mașina lui a derapat și s-a prăbușit în apa foarte rece a unui râu, cu doar câteva minute înainte ca soția lui, care gonia tot spre școală cu fiul lor, să se prăbușească de asemenea în apă. Cei doi copii și mama lor au reușit să scape nevătămați din mașini, însă, în ciuda eforturilor disperate ale localnicilor, tatăl n-a mai putut fi salvat și a murit la spital. El se deplasa pe un drum de țară aflat la nord de autostrada A6 din Derbyshire când Toyota Aygo pe care-o conducea a derapat și s-a scufundat în râul Wye.

Huffington Post

1.

ESTE, FIREȘTE, O POVESTE CUTREMURĂTOARE. Bărbatul care murise avea doar 42 de ani; prietenii îl țineau minte ca pe un „tată, soț, frate și fiu minunat și iubitor“. Ca să ne șocheze și mai mult, reportajul continuă cu detalii despre eforturile disperate ale familiei în râul rece ca gheața; el prezintă încercările nereușite ale vecinilor de a-l salva pe șofer din mașina răsturnată; și dezvăluie decizia fatală și de ultim moment a părinților de-a merge pe acest drum îngust și periculos în locul celui obișnuit (mai sigur și mai lat). A fost nevoie doar de-un petic de gheață neagră pentru ca o viață

să fie distrusă. Ar fi fost atât de ușor să fie pur și simplu o dimineată ca atâtea altele. Accidentul a dominat știrile din Anglia timp de câteva ore dintr-o zi de ianuarie (până când un avion a explodat imediat după decolare undeva în Nepal).

Dezastrul face parte dintr-o a doua categorie de vești proaste, la fel de incitantă și de populară, care diferă de tragedie prin aceea că nu există un vinovat anume. Cauzele calamităților nu se află în vreun factor psihologic sau în vreo tulburare mintală a protagoniștilor, ci pur și simplu în vulnerabilitatea speciei umane în fața ghinionului, în extrema fragilitate a constituției noastre și în imprevizibilitatea naturii. Ni se aduce aminte că între noi și sfârșit se află doar o scânteie rebelă, un microb rezistent, o țigla desprinsă sau o pală puternică de vânt.

2.

ÎNCĂ O DATĂ, paradoxul de suprafață ne silește să ne întrebăm de ce ne interesează atât de mult aceste povești cu accidente, când logic ar fi să presupunem că ne-am hrăni, desigur, mai bine cu niște relatări mai vesele; iar curajul de-a ne vedea mai departe de viață ar fi stimulat mai eficient de expunerea la aspectele pozitive și energice ale experienței.

Deși avantajele știrilor pozitive pot fi evidente în ceea ce privește viețile noastre, e limpede că ele nu sunt valabile când vine vorba de ale altora. Există un avantaj ciudat, deși incontestabil, pe care-l găsim în expunerea la suferințele străinilor.

S-ar putea să fie așa fiindcă suntem cu toții, undeva în străfunduri, stânjenitor de triști și de dezamăgiți. Adăpostim mult întuneric în tăcere. În același timp, trăim în societăți care promovează neîncetat imagini ale ambiției și fericirii, ale relațiilor înfloritoare, carierelor bănoase și strădaniilor încununate de succes, dintre care cele

mai multe nu ne sunt, spre durerea noastră, la îndemână.

Știrile despre dezastre ne ajută să suportăm mai ușor tocmai impactul persecutant al acestor imagini ale împlinirii. Accidentele, cancerele, exploziile și incendiile ne relativizează propriile eșecuri. Dezastrul poartă în el un mesaj util și de interes larg: *omenirea suferă*. Aceasta este morala pe care înconștientul nostru și-o însușește și o aplică cazurilor specifice ale propriilor suferințe (care pot să nu fie mai grave decât respingerea unei propuneri de afaceri sau o lovitură în orgoliu primită din partea unui dușman). Diferența de proporții dintre greutățile noastre și victima accidentului poate părea nerușinată, însă e în același timp (în particular) nespus de folositoare. Scara exagerată a durerii pe care trebuie s-o suporte altcineva ne ajută să ne contextualizăm problemele. Începem să simțim o recunoștință nouă pentru anumite privilegii elementare, pe care le-am pierdut din vedere din cauza invidiilor și frustrărilor noastre. Indiferent ce dezamăgiri am avea, nu ne-a murit o rudă într-un accident de mașină, am evitat deocamdată contractarea unui virus fatal și încă n-a căzut casa pe noi. Faptul că ne abandonăm relatărilor despre nenorociri ne poate face să adoptăm o atitudine mai constructivă și mai generoasă față de noi înșine și față de ceilalți. Creșterea toleranței și a dozei de speranță poate fi alimentată, paradoxal, de știrile despre niște nenorociri cumplite.

3.

ACCIDENTELE ORIBILE SERVESC totodată unei funcții de reajustare. Majoritatea lucrurilor care ne supără de la o zi la alta sunt deconectate de ceea ce dă sens în ultimă instanță vieții noastre – și totuși, aceste motive de stres ne absorb energiile cu o intensitate malefică. Evocările puternice ale

condiției noastre muritoare declanșează obsesii prozaice. Când anumite preocupări sunt raportate la durata limitată a vieții noastre, neînsemnătatea lor reală e scoasă în evidență, iar tendințele narcisiste și frivole pot ceda în fața sincerității și hotărârii noastre.

Știrile despre accidente ne fac să recunoaștem cu umilință că, dacă viața e atât de fragilă și dacă nu există de fapt nici o garanție că mai avem de trăit câteva decenii, atunci nu vrem să fim niște oameni care și-au petrecut o după-amiază certându-se cu persoana iubită, care au refuzat să-și ierte un prieten pentru o abatere mărunță sau care și-au neglijat un talent autentic de dragul unei sinecuri nefericite. Gândul morții are puterea să ne rearanjeze prioritățile, readucând la suprafață părțile noastre mai valoroase, care au tendința de-a se da la fund în luptele de zi cu zi. Dovezile despre lucrurile de care trebuie într-adevăr să ne temem au șansa să ne sperie și în felul ăsta să ne facă să ne ducem viața așa cum știm, în străfundurile ființei noastre, că se cuvine.

Ideea că gândul morții ar trebui să restituie sensul pierdut al vieților noastre are o istorie îndelungată. Pe durata câtorva secole, în Europa, birourile și dormitoarele celor puternici erau împodobite în mod obișnuit cu câte un craniu uman – real sau pictat – care era amplasat la vedere, ca să le sară în ochi și să le întrerupă șirul gândurilor dacă puneau la cale o răzbunare meschină împotriva unui rival sau se pregăteau să-și trădeze persoana iubită.

Philippe de Champaigne, *Vanitas*, cca 1663.

O femeie ucisă pe loc de o creangă

Erena Wilson, o directoare de vânzări născută în Noua Zeelandă, a fost victima unor „lovituri fatale în zona capului“ după ce-a fost izbită duminică de o creangă smulsă de vânt dintr-un cedru libanez în Grădina Botanică din Kew, în sud-vestul Londrei. Erena Wilson se plimba prin această zonă turistică de larg interes împreună cu două prietene când a primit lovitura mortală. Prietenele femeii de treizeci și unu de ani au declarat că au auzit o „pârâitură“ puternică înainte să-și dea seama că se prăbușea o creangă. Ele s-au îndepărtat în goană, dar când s-au uitat în urmă au văzut-o pe domnișoara Wilson căzută la pământ. Deși paramedicii au încercat din răputeri să o salveze, i s-a constatat decesul la fața locului. Familia s-a declarat „foarte întristată“. Colegele au omagiat o „vedetă“ pe care-o aștepta un viitor strălucit. „E greu de pus în cuvinte felul cum ne simțim cu toții după dispariția colegei și prietenei noastre Erena Wilson“, a afirmat Gez Lowry, directorul de resurse umane al companiei unde lucra victima.

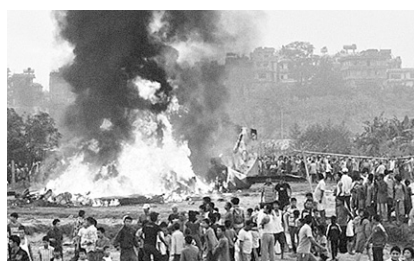
Daily Telegraph

Știrile ne oferă posibilitatea să le folosim poveștile tragice ca pe niște versiuni moderne și personale ale craniilor. Ar fi de folos dacă aceste povești chiar ar putea fi strânse laolaltă sub titlul *Vanitas*, ca să nu existe nici un dubiu cu privire la morala pe care am putea s-o desprindem din ele. Atunci ar înceta să fie simple consemnări ale unor dureri personale și ar putea, în schimb, să ne ajute să ne îndeplinim sarcina mult mai importantă de-a trăi conform propriilor talente și preocupări reale, indiferent de momentul prețios în care am plecat înainte ca o creangă smulsă de vânt să ne anunțe că ne-a venit sorocul.

4.

ȘI DE DATA ASTA ar trebui să avem grijă și să nu lăsăm dramele altora să aibă asupra noastră un efect contrar și mai puțin folositor. În loc să ne

îndemne să ne concentrăm asupra priorităților neglijate, aceste povești pot risca să ne distragă de la preocupări mai profunde. Amploarea, culoarea și imediatul dezastrelor de la știri le dau puterea să-și croiască drum în prim-planul conștiinței noastre, unde se încapățânează să rămână, cerând actualizări din zece în zece minute (ceea ce știrile furnizează fără probleme) și în felul ăsta acoperind grijile mult mai tăcute, dar în același timp mult mai importante, pe care trebuie să le rezolvăm în noi înșine. Când un avion tocmai s-a prăbușit în Nepal, ne putem trezi că reacționăm în mod reflex ca un anchetator de accidente aviatice sau ca o rudă panicată, în loc să ne amintim că de fapt problema aceasta nu ne privește câtuși de puțin – și că ar fi mult mai bine dacă ne-am petrece ziua autoexaminându-ne și încercând să interpretăm acele pulsuni vagi ale anxietății de care depinde felul cum avem grijă de noi.

Infern în avionul nepalez

Un avion care zbura spre Muntele Everest cu nouăsprezece persoane s-a prăbușit în flăcări vineri, în apropierea capitalei nepaleze, provocând moartea tuturor celor aflați la bord, printre care șapte englezi și cinci chinezi, au declarat reprezentanții poliției. Aparatul cu două elice al companiei Sita Air tocmai decolase din Kathmandu și se îndrepta spre orașul Lukla, când s-a prăbușit pe malul unui râu din apropierea aeroportului, înainte de ivirea zorilor. Martorii declară că au auzit urletele pasagerilor și au observat flăcări la una din aripile avionului cu câteva clipe înainte de contactul cu solul, în timp ce conducerea aeroportului susține că pilotul ar fi raportat

lovirea unei păsări imediat după decolare. „I-am auzit pe oamenii din avion că urlă, dar n-am putut să aruncăm apă spre avion ca să stingem focul, fiindcă ne temeam că motoarele erau pe punctul să explodeze“, a declarat Tulasha Pokharel, o gospodină de 26 de ani care s-a numărat printre primii sosiți la fața locului.

Agence France-Presse

O viață echilibrată presupune o combinație curioasă de preocupare pentru interior și exterior: trebuie să interiorizăm mesajul general care transpare din accidentele altora – că suntem extrem de fragili și de efemeri –, însă fără să ne scufundăm atât de mult în detaliile lor, încât să lăsăm dezastrele unor străini să devină pretexte sau mijloace prin care să evităm răspunderile față de noi înșine. Trebuie să consemnăm tristețea și durerea pe care ni le scot în față știrile la fiecare pas, dar în același timp să nu facem o fixație pentru ele.

Suntem atât de obișnuiți să punem semnul egalității între calitatea de om și actul simplu al simțirii, încât riscăm să pierdem din vedere cât de necesară este uneori paralizia afectivă. Așa se prezintă limitele concentrării și resurselor noastre emoționale, ceea ce înseamnă că o preocupare serioasă pentru noi înșine și pentru mâna de oameni care depind profund de noi trebuie să implice adeseori o restrângere calculată a compasiunii și a interesului pentru alții – e vorba, altfel spus, de recunoașterea cuvenită, și deloc psihopată, a faptului că, indiferent ce sugerează știrile și cât de urgente, alarmante și înduioșătoare pot fi relatările din cadrul lor, problemele pe care le ridică nu sunt întotdeauna și ale noastre.

Natură

Peste numai trei ore, întreaga zonă metropolitană New York va fi acoperită de un strat record de zăpadă și supusă unor vânturi extrem de puternice. Serviciul Național de Meteorologie a emis o alertă de viscol valabilă pentru New York City, Long Island, nord-estul New Jersey-ului, Connecticut și zona de sud a Westchester County. Se estimează o grosime a stratului de zăpadă între cincizeci și șaiszeci de centimetri, cu valori mai ridicate în zonele de nord și de est din New York City. În multe zone rafturile magazinelor sunt goale, după ce locuitorii s-au grăbit să-și facă provizii în așteptarea acestei furtuni de proporții, care i-ar putea ține blocați în locuințe pentru multe zile.

CBS News

1.

...Predominant noros și cald, cu majoritatea regiunilor ferite de precipitații în cursul nopții, dar cu posibile ploi sau burnițe ușoare, îndeosebi în regiunea estică...

De obicei, nu prea suntem atenți la vreme. Ea se manifestă în general conform așteptărilor, așa că rămâne pe dinafara știrilor propriu-zise. Se întâmplă destul de rar să avem răbdare pentru datele meteo. Cu siguranță că nu urmăim exemplul lui John Constable, care, între 1821 și 1822, și-a petrecut câteva ore pe zi pe pantele line din Hampstead Heath, studiind cu maximă atenție schimbările cerului și producând o sută cincizeci de lucrări precise, care te lasă cu gura căscată – acuarele, studii în creion și în ulei –, inspirate de formele vapoare care i-au plutit pe deasupra

capului, într-un proces de observare devotată pe care l-a numit „încercuire“.

În schimb, ochii noștri se fixează asupra dramelor omenești de dedesubt: cine a fost avansat; încotro se îndreaptă valoarea obligațiunilor; cum a fost rezolvată criza bugetară. Ce se află deasupra noastră în atmosferă este simplificat zi de zi în unul sau altul dintre simbolurile îndrăgite de crainicii meteo, care, în reductivismul lor naiv, au aceeași relație cu subtilitățile cerului pe care-o au știrile cu complexitățile existenței.

2.

...Furtuna de zăpadă se îndreaptă în prezent spre nord-est, amenințând douăzeci de state și 160 de milioane de locuitori...

Asta până în ziua când natura ne va confisca atenția distrasă printr-una dintre marile ei manifestări destabilizatoare: o tornadă, niște inundații, un viscol, un tsunami sau un alt tip de apocalipsă limitată.

John Constable, *Studiu de nori*, 1821.

În cazul acestei furtuni de zăpadă, meteorologii au obținut o imagine corectă a monstrului. La sediul Institutului Național de Meteorologie, un supercomputer IBM Power 7, cu o capacitate maximă de procesare de un petaflop, monitorizează atent spectrul de gheață, deși abilitatea de-a prognoza ce se va petrece nu le dă

experților puterea să schimbe câtuși de puțin intenția implacabilă a naturii.

Șapte aeroporturi importante vor fi închise și aproximativ 8.000 de zboruri vor avea întârzieri sau vor fi anulate. Toate șoselele principale din regiune vor fi închise. Cursurile se vor suspenda. Liniile de electricitate se vor prăbuși.

Guvernatorul din New Jersey a apărut la televizor și a numit furtuna o „catastrofă iminentă“. Dar nu va fi doar asta. Evenimentul va avea în același timp câteva dintre trăsăturile distincte și nu tocmai neatrăgătoare ale unui scurt război pe care-l vor câștiga ai noștri.

3.

...Locuitorii din North Canaan, Connecticut, printre care și un mare număr de copii, au rămas fără curent electric în primele ore ale zilei și au trebuit mutați într-o serie de moteluri din apropiere (unde vor și rămâne), cu ajutorul echipelor de intervenție în situații de urgență...

Viața este, în felul ei, tot o situație de urgență, însă luptele pe care le ducem trebuie să fie de obicei ascunse cu îndârjire. Neliniștile ne macină pe dinăuntru, dar la vedere trebuie să zâmbim și să răspundem vesel când suntem întrebați ce mai facem. Furtuna pune punct, măcar pentru o vreme, acestei șarade. Cu vântul mugind afară, ni se dă voie să fim îngrijorați, ba chiar – un fapt binecuvântat – ne putem canaliza grijile spre ceva mare, obiectiv și (oricât de ciudat li s-ar părea echipajelor de patrulă care împrăștie antiderapant pe străzi) relativ *simplu* – căci până la urmă e mai ușor să sapi, să salvezi, să găsești și să resuscitezi decât să înfrunți provocările zilelor mai tăcute și mai potolite, când suntem lăsați să purtăm singuri răspunderea pentru câștigarea existenței, păstrarea iubirii, creșterea de copii sănătoși și neirosirea scurtelor noastre vieți.

În același timp, furtuna ne ajută să refacem legăturile cu alți oameni. În timpuri normale, nu putem presupune la ce le stă gândul, însă acum avem un punct de conectare și de comuniune de-a gata cu aproape toată lumea. În mod normal, impresiile noastre despre felul de-a fi al celorlalți, formate în mare măsură de buletinele de știri, pot inspira concluzia că fiecare e, mai mult ca sigur, ucigaș sau pedofil, însă pe furtună lucrurile nu se mai văd așa; de fapt, ele arată o înclinație spre încălzirea câinilor degerați, hrănirea cu supă a celor blocați pe drum și dezăpezirea SUV-urilor unor străini. Pe fundalul imensității de un alb polar, e scoasă în evidență valoarea fiecărui seamăn. Criteriile de compatibilitate coboară la nivelul modest la care poate că ar fi trebuit să se afle dintotdeauna. La fel ca atunci când ne îmbătăm, avem impresia că am putea iubi pe oricine.

4.

...Câteva dintre cele mai mari căderi de zăpadă au fost semnalate lângă Rezervația Forestieră Allegheny și în regiunea de lângă DuBois și Slippery Rock...

Există poezie în denumirile unor locuri îndepărtate din țară unde n-am fost niciodată și despre care poate că nici nu știam că există. Ne vine în minte arta naivă, care înfățișează gospodării izolate, turnuri de apă, hambare pictate – un stil de viață mai vechi, în care oamenii știu multe lucruri despre vite și despre flori și în care nu există grabă; și totodată o dojană la adresa stilului nostru citadin, supraîncercător din punct de vedere tehnologic, dar până la urmă ignorant.

5.

...Oficialitățile au anunțat că înrăutățirea viscolului a obligat conducerea aeroportului să-l

închidă de tot. Anterior, condițiile grele impuseseră folosirea unei singure piste, însă mecanicii de întreținere făceau mari eforturi să se vadă unul pe celălalt prin zăpada orbitoare.

Totul e cu susul în jos. Aeronavele care urcă de obicei la 11.000 de metri stau acum una lângă alta, imobilizate sub straturi grele de zăpadă. Un pilot se dă în spectacol încercând să deszăpezească un Airbus A320 cu o lopată. Cade curentul la sediul unei companii de asigurări, iar angajații altminteri sobri ies din clădire ca să facă oameni de zăpadă. După ce îngheață țevile dintr-un hotel șic, oaspeții schimbă luxul izolat al camerelor pe convivialitatea puternic iluminată a patinoarului din apropiere.

Natura îl pune pe fiecare dintre noi unde-i e locul. Nimănui nu-i place să fie făcut să se simtă mic de către o altă persoană, însă faptul că ni se dezvăluie neînsemnătatea funciară de către ceva atât de mare prin comparație cu noi nu e deloc umilitor. S-ar putea ca eurile noastre, obositor de conștiente de fiecare atitudine disprețuitoare și gata să-și compare neîncetat avantajele cu cele ale altor oameni, să se simtă ușurate văzându-se în sfârșit umilite de niște forțe mult mai mari decât cele ale oricărei ființe omenești.

În vremurile de demult, eram trimiși unde ne era locul de amenințarea divină. Zeii ne potoleau orgoliul extrem și ne puneau în vedere, cu glasuri de tunet, să nu ne luăm nasul la purtare. Într-o lume pronunțat seculară totuși, acest rol îi revine naturii și mai ales „vremii rele“, în timp ce știrile sunt chemate să împrăștie vorba. Este sarcina izobarelor și a fronturilor polare să ne aducă aminte că – în ciuda mașinărilor noastre inteligente și a metodelor noastre ingenioase – suntem încă slabi și trebuie să învățăm ca din în când să ne predăm pur și simplu în fața evenimentelor. Ne agităm și ne plângem, dar nu ne

rămâne decât să cedăm unui Sabat meteorologic prelungit.

Pe coasta de est antenele de satelit sunt la pământ, alimentarea cu energie electrică s-a întrerupt, tirurile au rămas blocate, supermarketurile sunt închise, iar zăpada cade peste Central Park și mai așază un strat peste pinii din pădurea Mohawk. E un dezastru, o calamitate, cea mai urâtă furtună a ultimei generații: aici știrile nu mint. Însă ar putea să adauge că dezastrul acesta e și o lecție de înțelepciune. Societatea ordonată, modernă și tehnologizată, în care există un solipsism concurențial constant, ne-a făcut celor mai mulți dintre noi destul rău ca să nu ne pese atât de mult când, măcar pentru o vreme, se vede scărmanată un pic de mâna formidabil de indiferentă a naturii.

Știri din sănătate

Ceaiul verde și vinul roșu sunt promovate de mult ca posibile arme împotriva cancerului. Apar acum noi dovezi care arată că ambele au compuși care pot fi de folos în combaterea maladiei Alzheimer. Cercetătorii universitari au descoperit că anumite chimicale naturale – EGCG (galatul de epigallocatechină) din ceaiul verde și resveratrolul din vinul roșu – pot să blocheze un pas-cheie din evoluția maladiei. Ei au reușit să întrerupă un proces care permitea grupurilor dăunătoare de proteine să invadeze celulele cerebrale, cu ajutorul extraselor purificate de EGCG și resveratrol.

CTV News

1.

DEȘI ÎȘI CHELTUIE CEA MAI MARE PARTE a energiilor ca să ne informeze despre modalitățile oribile în care diverși indivizi și-au găsit sfârșitul în ultima vreme, în zona așa-numită „a sănătății“ știrile își asumă un cu totul alt fel de proiect. Aici ele strâng informații care să ne ajute în sarcina de-a avea o viață foarte lungă sau chiar (deși nu vin niciodată s-o spună pe șleau) de-a trăi veșnic. Ne fac cunoștință cu savanți care sunt mereu pe punctul de-a reinventa existența. Aceștia sunt ocupați să inventeze roboți microscopici care ne vor circula prin vine; vor obține droguri de sinteză care să ne amelioreze starea de spirit; ne vor trasa genele; ne vor clona organele și membrele; și vor reevalua natura pozitivă sau negativă a alimentelor și medicamentelor de zi cu zi, îndeosebi a vinului, a uleiului de măsline și a aspirinei.

2.

A TRĂI ÎN MODERNITATE – o eră contemporană cu triumful știrilor – înseamnă a ți se reaminti constant că, mulțumită științei și tehnologiei, schimbarea și îmbunătățirile sunt continue și implacabile. Acesta e unul dintre motivele pentru care trebuie mereu să vedem ce mai e la știri: am putea fi informați oricând de o reușită extraordinară, care va modifica fundamental realitatea. Timpul este o săgeată cu o traiectorie nesigură, rapidă și totuși provocator de verticală.

Prin contrast, în societățile premoderne oamenii priveau timpul ca pe o roată. Viața era ineluctabil ciclică. Cele mai importante adevăruri erau recurente; ciclul nu putea fi nici evitat, nici întrerupt. Chiar dacă, tehnic vorbind, accesul regulat la știri ar fi fost posibil, n-ar fi fost un lucru foarte necesar din punct de vedere psihologic. Societățile care văd timpul ca pe o roată și nu ca pe o săgeată nu simt nevoia presantă să se intereseze ce mai e la știri din sfert în sfert de oră.

3.

SUNTEM MAI NERĂBDĂTORI – și mai optimiști față de viitor. Promisiunea permanentă și subînțeleasă a știrilor din sănătate este că s-ar putea ca într-o bună zi știința să descopere un remediu pentru orice, inclusiv pentru moarte.

Ar putea fi mai simplu dacă această pretenție nerostită ar fi categoric mincinoasă. Însă realitatea e mai complicată. Într-o bună zi, poate peste 780 de ani, vom descifra misterul îmbătrânirii și pe cel al bolii. Însă va fi prea târziu pentru mine și pentru tine. Datele fundamentale ale vieților noastre sunt menite să adere la același ciclu pe care l-au cunoscut toți strămoșii noștri.

În ciuda interesului lor general pentru macabru, știrile refuză să fie excesiv de lugubre sau de pesimiste când semnalează noutăți care țin de „sănătate“. Ele continuă să trateze cele mai noi

descoperiri despre vinul roșu, terapia genică și avantajele consumului de nuci cu o venerație superstițioasă nu foarte diferită de cea care ar fi putut să-l inspire cândva pe un pelerin catolic să atingă tibia Mariei Magdalena – cu speranța că-și va putea procura astfel o protecție divină permanentă. În loc să accepte pur și simplu inevitabilitatea deplină a decăderii, știrile preferă să bată monedă pe recent descoperitele avantaje pentru sănătate pe care le oferă consumul de suc de grepfrut și purtatul șosetelor de bumbac strânse pe picior în timpul zborurilor de lungă durată.

Cu tot apetitul lor pentru crime și explozii, știrile rămân inutil de reținute când vine vorba de mortalitatea obișnuită. Tendința lor de a transforma moartea într-un spectacol fulminant ne descurajează s-o acceptăm ca pe o realitate zilnică. Suntem smulși din locul unde a căzut bomba și duși lângă rămășițele avionului prăbușit; dar ni se vorbește foarte rar despre banalitatea unei inimi octogenare care cedează.

Înainte să fie înlocuite în conștiințele noastre de către știri, religiile plasau pregătirea noastră pentru moarte în centrul misiunilor lor comune. Nevoile și temerile pe care le-am adus cândva în lăcașurile noastre de cult nu au dispărut în era seculară: rămânem chinuiți de anxietate și de dorința de-a avea parte de alinare în relația cu mortalitatea. Însă aceste emoții se bucură de o recunoaștere publică foarte mică, fiind în schimb lăsate să ne obsedeze în puterea nopții, pe când în părțile mai practice și mai funcționale ale zilei știrile continuă să ne facă atenți, cu un zel nebun, la recent descoperitele proprietăți anticarcinogenice ale afinelor și la lingurița zilnică de ulei de nuci.

VII
Consum

Alimentație, călătorii, tehnologie...

Ficatul mărunțit de pe *crostini* avea o aromă de afumătură iernatică, la fel ca lipia pusă pe grătar ca să se înnegrească ici și colo, iar apoi acoperită cu bucăți de ciuperci sălbătice cu usturoi. Cel mai bun a fost un *fritto misto* de calamar, anșoa și creveți în crustă de aluat. [...] Dat fiind că maestrul bucătar de aici a gătit înainte la Bocca di Lupo, aflată în apropiere, n-a surprins pe nimeni cât de remarcabil a fost cârnatul Cotechino fărâmicios și aspru, cu varză înăbușită și muștar.

The Observer

1.

ȘTIRILE SUNT STRÂNS LEGATE de felul cum funcționează „societatea de consum“. În fiecare zi, o parte considerabilă din producția lor e alocată punerii noastre la curent în legătură cu obiecte și servicii care aparțin unor categorii ca Alimentație, Călătorii, Tehnologie, Modă, Auto și Mobilier de casă. Știrile vor să fie de folos, să ne ferească de greșeli și să ne asiste la efectuarea unor achiziții mai înțelepte și mai satisfăcătoare.

Anumite cercuri dezaprobă puternic dorința noastră de-a consuma. Apetitul modern pentru achiziționarea de obiecte mult peste strictul necesar e considerat de multe ori superficial, distrugător pentru planetă, futil, lacom și, cu un cuvânt care strânge toate insultele într-una singură, *materialist*.

Și totuși, gândindu-ne cât de mult din resursele societăților noastre intră în producerea și vânzarea de produse neesențiale, s-ar putea să aibă rost să ne asumăm sarcina de-a încerca să ne asigurăm că actele noastre de consum se desfășoară în cel mai

bun mod cu puțință. Știrilor le revine rolul important de-a ne ajuta să ne cheltuim banii cum se cuvine.

2.

ÎN ÎNDEPLINIREA ACESTEI MISIUNI AUTOIMPUSE, știrile tind să cerceteze și să informeze cu privire la trei lucruri: în primul rând, ce este disponibil pe piață; în al doilea rând, cât costă; și în al treilea rând, dacă sunt sau nu lucruri de calitate.

În aceste scopuri, ele îi vor trimite pe jurnaliști în restaurante ca să testeze salata de cicoare cu pere și gorgonzola, la hoteluri ca să evalueze weekendul *all-inclusive* la spa și la târgurile de produse electronice ca să studieze browserul și camera ultimului tip de smartphone.

Plătică întreagă la grătar, în curs de examinare.

Sunt, firește, chestiuni importante, însă cine restrânge știrile despre consum la asemenea investigații practice omite din capul locului o trăsătură-cheie a motivelor pentru care suntem motivați să cumpărăm anumite lucruri. Tipurile de cumpărături prezentate la știri se situează în general mult în afara necesității. La achiziționarea lor, se întâmplă foarte rar ca lucrul pe care-l căutăm să fie exclusiv (sau măcar în principal) satisfacția materială; suntem călăuziți totodată de o

dorință mai profundă, și adeseori inconștientă, de-a suferi o modificare de resort psihologic. Nu vrem doar să fim *posesorii* unor lucruri; vrem de asemenea să fim *schimbați* de faptul că aceste lucruri sunt în proprietatea noastră. Odată ce vom studia comportamentul consumatorului cu suficientă atenție și generozitate, va fi limpede că nu suntem deloc niște materialişti iremediabili. Trăsătura distinctivă a perioadei în care trăim e ambiția noastră de-a ne îndeplini o varietate de scopuri psihologice complexe prin achiziționarea de bunuri materiale.

3.

Puțini pești sunt atât de gustoși și de simpli ca plătica friptă pe grătar, servită pe un fund obișnuit de lemn, cu un șervet de masă în carouri și cu tacâmuri masive și uzate. Carnea avea consistența ideală, fără adaosuri, în afară de puțină sare de mare, pătrunjel tocat mărunt și câțiva stropi de zeamă de lămâie...

Motivul declarat pentru care vrem să mergem la noul restaurant din centrul orașului este că vrem să mâncăm ceva. Însă o parte substanțială, dacă nu cumva chiar decisivă, a dorinței noastre are o bază mai puțin prozaică și mai (subtil) psihologică: vrem să asimilăm valorile restaurantului ca atare. Vrem (într-un fel nelămurit) *să devenim aidoma lui*: Destinși, Impunători, Conviviali, Mulțumiți cu Simplitatea, În Contact de Natura, În Largul Nostru printre Ceilalți. Acestea sunt virtuțile abstracte pe care le depistăm semiconștient în felurile de mâncare, în serviciu și în decor, și pe care încercăm pe băjbăite să le interiorizăm prin înghițirea unei plăti cu pătrunjel tocat mărunt și garnitură de *burrata* (brânză italiană de capră) cu linte și ulei de busuioc.

Fiecare dintre cele optzeci și două de camere dă spre marea azurie din golf. În fața hotelului se află

o piscină mare și liniștită, pe a cărei suprafață grădinarul împrăștie flori în fiecare dimineață. Aerul e înmiresmat, iar vântul adie cum nu se poate mai plăcut...

La fel, nu vrem doar să vizităm un hotel calm și liniștit timp de câteva zile; la drept vorbind, căutăm acel mediu fizic care să ne asiste în demersul nostru mai ambițios de-a deveni oameni Calmi și Liniștiți. Mergem în alte țări nu doar pentru o schimbare de peisaj, ci și în speranța că peisajul exterior ne va ajuta să-l rearanjăm pe cel lăuntric.

Smartphone-ul expediază date cu o viteză uimitoare, poate face fotografii de mare acuratețe, poate înțelege comenzile vocale și-ți poate stoca întreaga bibliotecă în memoria sa prodigioasă...

În aceeași logică, nu ne dorim aparatul doar din motive practice; vrem de asemenea să preluăm o parte din trăsăturile lui, vrem să fim ceva mai Raționali, Eleganți, Capabili și Preciși.

4.

ÎN CONDIȚIILE ÎN CARE CONSUMUL este un proces mult mai complicat – și mai interesant – decât pare la prima vedere, știrile despre consum ar trebui să-și revizuiască ipotezele de lucru referitoare la nevoile publicului.

În prezent, ne-am obișnuit să fim călăuziți referitor la ceea ce-am putea să cumpărăm de existența unor categorii de tipul:

ALIMENTAȚIE
CĂLĂTORII
TEHNOLOGIE
MODĂ

Însă o evaluare mai corectă și mai nuanțată a nevoilor noastre ar duce la gruparea știrilor despre consum în categorii cu totul diferite:

CONVIVIALITATE

CALM
ENERGIE
RAȚIONALITATE

Se prea poate ca restaurantele, excursiile în străinătate și echipamentele electronice să dea naștere dorințelor, dar e incorect să sugerăm că reprezintă scopurile noastre ultime. Ele sunt simple auxiliare ale unor obiective psihologice mai mari, asupra cărora ar trebui să se concentreze cum se cuvine investigațiile jurnalismului care se ocupă de consum.

5.

ȘTIRILE DE CONSUM IDEALE ale viitorului nu s-ar opune domeniului material. Deși unele școli de gândire au susținut că materialismul de orice fel n-ar trebui să joace nici un rol într-o viață decentă, adevărul e ceva mai complex. Bunurile materiale sunt promisiuni și momeli pentru stări de spirit viitoare; ele ne oferă imagini idealizate ale locului unde vrem să ajungem. Mașinuțele din orașele italiene vorbesc despre o impertinență și o bună dispoziție victorioase, lampa de birou cu titan trimite la o viață aglomerată, redusă la esența ei autentică, vacanța de cățărări pe munte promite sfârșitul ezitărilor și al fragilității, precum și nașterea unui eu nou, mai plin de energie.

Simpla achiziționare a oricăruia dintre aceste articole nu ne va garanta un control mai bun al stărilor interioare la care fac ele trimitere. Însă articolele ne pot furniza tabloul inspirator al unei destinații și prin asta ne pot susține eforturile pe care le facem ca să ajungem acolo. Indiferent ce credem despre el, consumerismul e condamnat să *nu* fie o risipă totală de bani.

Religiile au înțeles dintotdeauna acest dualism. Deși au încercat să-și influențeze credincioșii prin mijloace spirituale, ele au apreciat în același timp funcția care ar putea fi îndeplinită în modelarea

caracterului de anumite mâncăruri, haine, călătorii și articole de decorațiuni interioare. De exemplu, budismul zen își sfătuiește adepții nu doar să citească și să se roage, ci și să-și mobileze locuințele cu vase de porțelan translucid, pe care sunt îndemnați să le contemple ca să-și cimenteze atașamentul față de Simplitate și Absența Eului. În această recomandare de achiziție nu există nimic din ideea Occidentului modern, după care un vas frumos ne poate transforma prin forțe proprii caracterul, dar în același timp budismul zen are înțelepciunea de-a recunoaște că vasul potrivit abordat din unghiul potrivit poate contribui meritoriu la evoluția interioară.

În sfera seculară, putem să recunoaștem în același mod că bunurile materiale sunt uneori capabile să ne livreze încurajări decisive – că o haină nouă poate, de pildă, să ne ajute la întrezărirea unui eu mai încrezător sau că un simplu obiect de ceramică ne poate influența în adoptarea unui comportament mai calm. În același timp însă, trebuie să ținem cont că transformarea mult dorită nu se va produce exclusiv prin actul achiziționării. Trebuie să ne însușim lucrurile în contextul unui asalt îndeajuns de fațetat și de subtil asupra aurelor dezirabile care plutesc în jurul obiectelor.

În secțiunea ideală a știrilor de consum, categoriile de genul Încrederii sau Calmului ne-ar pune în față o serie de opțiuni atât conceptuale, cât și materiale. Am afla despre abordările psihologice pe care le-am putea avea ca să ajungem la destinația dorită – ascultarea unei anumite bucăți muzicale, citirea unei cărți despre o perioadă istorică, studierea unei școli de filozofie sau efectuarea unui exercițiu mintal –, dar ni s-ar arăta, de asemenea, o serie de achiziții materiale care să corespundă concepției spre care tindem – un anumit tip de sacou, poate, o excursie în străinătate sau un fotoliu confortabil.

6.

FIINDCĂ NE-AM ÎNGĂDUIT să despărțim consumul de nevoile noastre mai profunde, achizițiile pe care le-am făcut au încetat să ne susțină în plan sufletesc. Așa cum au contribuit la crearea acestei schisme, știrile despre consum pot să ajute și la lichidarea ei, fiindcă în mare măsură media, nu altcineva, ne informează cu privire la ce să cumpărăm și în ce scop. Categoriile, limbajul, poziționarea și formulele folosite la prezentarea opțiunilor de cumpărare au o extraordinară putere de-a influența ce anume simțim că trebuie să deținem în proprietate și să facem. Schimbând ceva atât de (aparent) minor ca niște categorii în care își încadrează știrile de consum descoperirile, concentrându-ne mai degrabă pe nevoile autentice decât pe cele necristalizate, am putea începe să facem dreptate aspirațiilor subînțelese pe care le generează bunurile de larg consum – bunuri pe care le producem și le plătim epuizându-ne și pe noi, și planeta. În aceste condiții, vom avea șansa să devenim versiuni superioare a ceea ce au dorit întotdeauna știrile de consum să fim: niște cumpărători fericiți.

Cultură

A venit primăvara și, odată cu ea, o serie de recitaluri, spectacole, cărți și evenimente artistice. Dați-le voie criticilor și articlierilor noștri să vă ghideze printre momentele de vârf ale unui sezon încărcat în materie de arhitectură, literatură, film, arte frumoase, dans, teatru și jazz, muzică clasică, pop și country.

Los Angeles Times

1.

TRĂIM ÎNTR-O ERĂ de o bogăție culturală fără egal. În fiecare an, omenirea produce aproximativ 30.000 de filme, două milioane de cărți și 100.000 de albume, iar 95 de milioane de oameni vizitează un muzeu sau o galerie de artă.

Date fiind constrângerile temporale, în acest domeniu, ca în multe altele, rubricile de știri joacă un rol esențial și prestigios în felul cum ne recomandă la ce evenimente să luăm parte. Este sarcina jurnalismului cultural să filtreze torentul de creativitate ca să ne dirijeze spre cele mai bune opere de artă ale vremii. Jurnalismului cultural i se încredințează nici mai mult, nici mai puțin decât brokerajul unui set de căsnicii mulțumite între artă și publicul ei.

2.

CÂȘTIGAREA EXISTENȚEI din evaluarea și recomandarea operelor de artă pare simplă de la distanță, dar pentru ca ea să fie profesată cu ambiție și coerență e nevoie ca agențiile de știri să-și pună o întrebare decisivă și eminentă alunecoasă: „La ce ne folosește de fapt arta?”

Lumea modernă tinde să fie de acord că arta este extrem de importantă, legându-se îndeaproape de sensul vieții. Printre accesoriile acestei concepții elevate se numără considerabile resurse de stat și private care finanțează arta, nenumărate sacrificii individuale care se fac în numele ei și o atenție uriașă care i se acordă în viața publică și privată.

În ciuda acestei stime, motivele care stau în spatele statutului special al artei tind să fie mai degrabă presupuse decât explicate pe șleau. Valoarea ei e considerată o chestiune de bun-simț. Cine întreabă de ce-ar trebui să citim cărți, să ascultăm muzică sau să admirăm tablouri riscă să pară fie insolent, fie blocat într-una dintre acele întrebări la care toți oamenii inteligenți par să fi găsit de mult răspunsuri satisfăcătoare.

Și totuși, n-ar trebui să se poată vorbi despre cel mai nou film ca despre ceva „de neratat“ sau despre o carte recentă ca despre „o capodoperă“ în absența unei teze bine argumentate – și, mai mult decât atât, exprimate clar – despre scopul artei.

3.

UNA DINTRE TEORIILE POSIBILE este următoarea: arta (care aici include literatura, muzica, filmul, teatrul și artele vizuale) este un mediu terapeutic care ajută la ghidarea, impulsionarea și consolarea publicului, îndrumându-l pe fiecare membru al lui să evolueze într-o versiune superioară a propriei persoane.

Arta este un instrument care ne e de folos în legătură cu o serie de carențe psihologice pe care altminteri ne-ar veni greu să le gestionăm: neputința de-a ne autoînțelege, de-a râde înțelept de propriile greșeli, de-a empatiza cu și de a-i ierta pe ceilalți, de-a accepta inevitabilitatea suferinței fără să cădem pradă maniei persecuției, de-a ne păstra speranța în limite tolerabile, de-a aprecia

frumusețea cotidianului și de-a ne pregăti corespunzător pentru moarte.

În raport cu aceste neajunsuri și cu multe altele, arta își pune la dispoziție puterile vindecătoare, oferindu-ne, de exemplu, o carte de poezii care conturează o emoție pe care am simțit-o timp îndelungat, dar n-am înțeles-o niciodată, o comedie care ne face să ne dezbărăm de indignarea ipocrită, un album care ne dăruiește o coloană sonoră a iubirii, o piesă care preschimbă oroarea în tragedie, un film care deschide un drum mai sănătos printre greutățile iubirii sau un tablou care ne invită să acceptăm cu mai multă grație bătrânețea și boala.

4.

LA RÂNDUL EI, această teorie a artei explicit terapeutice face trimitere la scopul jurnalismului cultural: acesta ar trebui să ne ghideze sufletele însingurate, confuze, speriate și îndurerate spre acele opere culturale care ne pot ajuta cel mai mult să supraviețuim și să prosperăm.

Jurnalistul cultural s-ar cuveni să acționeze ca un fel de chimist, selectând dintr-o infinitate de opere disponibile pe cele capabile în cel mai înalt grad să fie de folos publicului în zbaterile lui lăuntrice și tratând magazia artei ca pe o uriașă farmacie.

La sfârșitul recenziilor, am putea găsi referințe discrete, comparabile cu etichetele de pe flacoanele cu pastile, care să precizeze pentru care tip de situație s-ar potrivi o operă de artă – și din ce motiv. Recenzenții și-ar da seama cât de important este să-și orienteze analizele în funcție de viața interioară a publicului și și-ar pronunța verdictele ca pe tot atâtea echivalente ale rețetelor psihologice.

O abordare terapeutică a jurnalismului cultural ar spori numărul de ocazii în care momentele de

impas personal ar fi depășite prin artă, momente când am avut la îndemână romanul ideal ca să trecem cu bine peste o traumă afectivă, tabloul ideal ca să redevenim calmi și cumpăniți, filmul ideal ca să ieșim dintr-o stare de spirit negativă și frivolă – s-ar înregistra, pe de altă parte, o scădere simetrică a numărului încă uimitor de mare de ocazii în care (în ciuda milioanei de opere de artă existente) nu găsim nimic care să merite cu adevărat să fie citit, ascultat sau privit.

Asistați de un jurnalism cultural mai ambițios, am putea să deținem, în momentele-cheie, o nouă capacitate de-a fi mai puțin meschini și mai puțin nefericiți.

5.

FAPTUL CĂ AVEM PROBLEME în găsirea drumului spre operele de artă necesare este pe cât de straniu, pe atât de mișcător în condițiile în care, teoretic, n-am avut niciodată un acces mai simplu la cultură. Ne mândrim cu invențiile tehnologice care au făcut ca milioane de cărți, filme și imagini să devină disponibile aproape instantaneu și adeseori la un preț mic. Însă accesul la o varietate de opere se dovedește a fi cu totul altceva decât cunoașterea acelor opere care ar putea să ne fie de folos. Până acum am făcut tot ce-a depins de noi ca arta să fie disponibilă; dar mai avem mult până să știm cum să-i unim pe oameni cu operele care au cele mai mari șanse să conteze pentru ei.

Jurnalismul este vinovatul parțial al acestei despărțiri, fiindcă el are grijă de stăvilă culturală. Aici, la fel ca în multe alte domenii, informațiile care ne sunt prezentate sunt derutant de aleatorii, fiindcă jurnaliștii nu au obiceiul să-și stabilească prioritățile profesionale conform unei agende psihologice bine întocmite, ci în funcție de calendarul de promovare din industria editorială, al cinematografelor și al muzeelor. Paginile de

recenzii sfârșesc prin a fi dominate de liste de bestselleruri sau clasamente ale publicului de film, ca și cum popularitatea intrinsecă ar fi cel mai productiv criteriu prin care se decide ce trebuie citit sau văzut.

Mai mult, un segment inutil de jurnalism cultural e rezervat atacării operelor de artă pe care criticii le consideră sub standard. Deși poate fi un sport distractiv pentru public, el n-are legătură cu misiunea mai utilă de-a încerca punerea în relație a unui public în criză de timp și suferind cu opere care i-ar prinde cu adevărat bine. Nu pare înțelept să cheltuiești atâta energie ca să informezi publicul cu privire la niște opere de artă despre care el nici nu bănuise că existau, pentru ca imediat după aceea să insiști – adeseori cu risipă de efort – că ar fi bine să le ignore cu desăvârșire.

În orice caz, e posibil ca o operă să fie absolut demnă de interes, dar fără ecou, dacă facem cunoștință cu ea într-un moment nepotrivit pentru *noi*. Putem sfârși prin a ne afla în compania unei cărți, a unui film sau a unei expoziții „mari“, ale căror merite obiective le recunoaștem, dar care ne lasă reci și ne fac să ne simțim plictisiți și vinovați – întrucât criticii n-au specificat, suficient sau subtil, așa cum ar fi trebuit să facă niște farmaciști adevărați, pentru remedierea cărei afecțiuni ar fi fost potrivită opera respectivă. Adevărul incomod este că o parte importantă, chiar decisivă, a valorii posibile a oricărei opere de artă depinde de starea psihologică a publicului. Arta poate cu adevărat să se trezească la viață în ocaziile prețioase când se sincronizează cu o nevoie lăuntrică – ocazii pentru a căror identificare și popularizare jurnalismul cultural ar trebui să-și antreneze inteligența, asumându-și rolul farmacistului care prescrie medicamentul cu cea mai mare putere terapeutică asupra omenirii.

VIII

Concluzie

Personalizare

Poți să controlezi manual multe elemente de pe Google News. Principalul loc al setărilor de personalizare poate fi găsit dând click pe „personalizare știri“, care se prezintă sub forma unui simbol în colțul din dreapta sus al *homepage*-ului Google News. În aceste setări puteți hotărî cât preferați să vedeți dintr-o secțiune dată ajustând *slider*-ul spre semnul plus (+) sau minus (–).

Google News

1.

A EXISTAT O VREME când consumam tot ce ne dădeau știrile – treizeci de pagini de ziar sau o jumătate de oră de buletin informativ – și aveam încredere că oamenii însărcinați cu furnizarea lor captaseră cât de cât cele mai semnificative evenimente ale lumii cu mijloacele pe care le aveau la dispoziție. Tehnologia a schimbat datele problemei. Acum suntem conștienți că proviziile de știri sunt aproape infinite, că fiecare zi livrează un nou exabyte de imagini și cuvinte și că ziarele și buletinele de știri sunt de fapt mici înghițituri de informații luate arbitrar dintr-un ocean nesfârșit de date, de către editori strânși cu ușa, care sunt siliți zi de zi să ghicească pur și simplu dorințele prezumtivului „cititor mediu“.

Inevitabil, editorii n-o nimeresc de fiecare dată. Poate că insistă prea mult cu un război în vestul Africii sau cu un plan ininteligibil de achitare a datoriilor. Poate că ne oferă, împotriva voinței noastre, date de ultimă oră despre o nuntă din lumea bună sau despre un uragan din Caraibe. Și e posibil să avem impresia că ni se vâra cu forța pe gât niște antreuri pe care nu le-am comandat.

Însă n-o să se întâmple așa de fiecare dată. Tehnologia promite să ne ofere puterea de-a le preciza computerelor ce gusturi avem și de-a le pune să ceară automat prin oferta zilei, ca să ne prezinte buletine de știri croite pe măsura personalităților noastre. Proviziile de știri nu vor mai fi dictate doar de presupunerile, eronate uneori, ale editorilor. Vom ajunge la un moment dat într-o utopie a individualismului – o lume cu atâtea canale de știri câți telespectatori există.

2.

ȘI TOTUȘI, PERSPECTIVA DE-A RENUNȚA la conducerea editorială obiectivă are aspectele ei alarmante, căci dă naștere întrebării cu privire la cât de bine suntem echipați cei mai mulți dintre noi ca să știm cu adevărat ce tip de știri ne interesează.

Ambiția de-a duce o viață bună ca adulți într-o democrație modernă ne cere să asimilăm tot felul de cunoștințe prin intermediul cărora să rămânem morali, conștienți de sine și siguri, și care să ne ajute să ne îndeplinim eficient răspunderile publice și private. Și totuși, e posibil ca o parte dintre aceste cunoștințe să nu ni se pară deosebit de atrăgătoare la prima vedere. Lăsați să ne programăm singuri știrile, riscăm să ne decuplăm de la informații care ar putea fi extrem de importante pentru evoluția noastră. Departate de-a ne ajuta să ne dezvoltăm o individualitate bogată și complexă, e cu puțință ca până la urmă „știrile personalizate“ să ne agraveze patologiiile și să ne condamne la mediocritate.

Imaginați-vă cum ar fi funcționat personalizarea pentru Maria Antoaneta, de exemplu – o persoană sensibilă la știrile politice deprimante, care ar fi fost convinsă să apese pe semnul ce indică Modă și Divertisment. Informația că existau 5.000 de supuși ai ei care mureau de foame la Rennes ar fi putut fi sacrificată în favoarea unui raport

exhaustiv cu privire la toaletele arborate de oaspeți la o petrecere dată de ducesa de Polignac – o reasezare a priorităților care s-ar fi dovedit problematică doar până în octombrie 1793, când regina își va fi așteptat sfârșitul pe treptele care duceau la ghilotină.

Sau imaginați-vă un bărbat cu o dorință puternică de-a evita sentimentul de invidie, și pus de noua tehnologie în situația de-a refuza orice știre despre oamenii de succes. Oricât ar fi de mulțumit pentru eliberarea din chingile a ceea ce el însuși ar numi „niște aiureli“, s-ar putea ca în același timp să-i lipsească anumite indicii esențiale, deși incomode, despre propria dezvoltare și direcție de urmat.

Purtând aceiași ochelari de cal, dar în mod diferit, o altă persoană și-ar putea dori să nu audă despre nimic altceva decât despre tragediile din țările subdezvoltate. Dar dacă această atenție îndreptată exclusiv asupra relatărilor despre foamete și măceluri ar fi folosită de persoana în cauză ca un pretext nobil, însă convenabil în plan emoțional, de a nu-și exprima afecțiunea pentru oamenii mai bine hrăniți, dar mai solicitanți, care îi sunt apropiați?

Personalizarea ar reprezenta o îmbunătățire a actualului sistem editorial dacă și numai dacă utilizatorii ei ar avea conștiința matură și complexă a știrilor pe care ar trebui cu adevărat să le primească. Însă pentru asta ar fi nevoie ca, înainte să fie lăsați lângă panoul de unde se programează fluxul de știri, acești oameni să-și cunoască extrem de bine sufletele. Abia după o autoexaminare minuțioasă, eventual cu ajutorul unui psihanalist, ei vor fi pregătiți corespunzător pentru a-și regla motoarele personale de căutare a știrilor, conștienți de tipul de relatări de care au nevoie pentru testarea propriilor mecanisme de apărare, lărgirea orizontului și trezirea în ei a unei invidii pozitive. La fel ca toate porțile de acces spre o mai mare

libertate a opțiunilor, perspectiva știrilor personalizate ajută doar la scoaterea în evidență a dificultăților unei alegeri înțelepte.

3.

CHESTIUNEA PERSONALIZĂRII ne obligă să revenim la o întrebare esențială a cărții de față: Ce ar trebui să fie știrile într-o lume ideală? Care sunt nevoile profunde de care ar trebui să se ocupe? Care ar fi modalitatea optimă prin care ar putea să ne îmbogățească?

Am studiat șase tipuri de știri ca să încercăm să definim rolul pe care ar putea să-l joace pentru noi:

Știri politice

În fața tuturor distragerilor și confuziilor care ne amenință, știrile politice ar trebui să ne stârnească interesul pentru mecanica deosebit de complexă a societăților noastre, să ne ajute să ne agităm inteligent pentru reformarea lor și să acceptăm anumite limitări inflexibile fără să ne înfuriem. Știrile politice ar trebui să creeze o națiune rotundă și tolerabilă în ochii publicului, îngăduind momente de mândrie și de compasiune colectivă. Ele s-ar cuveni să nu-i monitorizeze doar pe cei aflați la putere, ci toate relele sistemice care trag înapoi comunitatea, recunoscându-și în plus puterea remarcabilă de-a influența valorile națiunii pe care-o comentează.

Știri despre lume

Această subspecialitate ar trebui să ne deschidă ochii asupra felului cum arată viața în alte țări, dincolo de momentele de criză spectaculoase și scăldate în sânge, care, în mod paradoxal, ne blochează capacitatea de empatie și de identificare. Ele ar face bine să scape de obsesia relatării neutre ca să ne ofere portrete bogate, sensibile și pe alocuri personale ale altor nații. Însușindu-și o parte din tehnicile literaturii de călătorie și prin recurgerea constantă la fotojurnalismul de calitate,

aceste știri ar trebui să ne ajute să-l umanizăm pe Celălalt din mințile noastre, făcându-ne totodată să ne descotorosim de provincialismul global.

Știri economice

Într-o lume ideală, acest gen nu s-ar concentra doar pe punerea în lumină a dezvoltărilor economice prezente, ci și pe cercetarea numeroaselor abordări teoretice inteligente și funcționale, care ar putea duce la versiuni mai sănătoase și mai productive ale capitalismului de piață, potolindu-ne prin asta cinismul inutil și furia imatură. În același timp, știrile economice ar reprezenta activitățile din sfera afacerilor în termeni care s-ar întinde dincolo de datele economice reci pe care le cer investitorii. Ele ar evoca realitățile umane din spatele produselor noastre, astfel încât să declanșeze sentimente utile de recunoștință, mânie, vinovăție și respect.

Știri despre celebrități

În această categorie ne-ar fi prezentați o parte dintre oamenii cu adevărat admirabili ai timpului nostru – evaluați cu ajutorul unor criterii mature și subtile – și ni s-ar arăta cum să ne lăsăm inspirați și sfătuiți de ei. Celebritățile ne-ar stârni o invidie productivă și cumpătată, ajutându-ne să ne fructificăm talentele autentice, dar timide, prin exemplul îndrăzelii și perseverenței lor. Însă ni s-ar aminti de asemenea că remediul cel mai bun împotriva dorinței de faimă ar fi, până la urmă, o lume în care bunătatea și respectul ar fi distribuite mai generos și mai echitabil.

Știri despre dezastre

Tragediile altora s-ar cuveni să ne aducă aminte cât de aproape suntem și noi de comportamentul amoral, mărginit sau violent. Faptul că vedem ce rol nefast au consecințele acestor impulsuri asupra vieților unor străini ar trebui să declanșeze în noi teamă și compasiune, nicidecum îngâmfare și ipocrizie. În ce privește accidente care doboară

în fiecare zi semenii de-ai noștri, ele ar trebui să ne demonstreze cât de expuși suntem în permanență riscului morții sau rănirii neașteptate, și prin urmare să ne spună că se cade să tratăm fiecare oră trăită fără dureri cu recunoștință și generozitate.

Știri despre consum

Domeniul jurnalismului ar trebui să ne avertizeze cu privire la cât e de complicat, în cadrul unei societăți agresiv comerciale, să generezi fericire veritabilă cheltuind bani. Ar trebui, de aceea, ca știrile de acest tip să caute să ne orienteze cu abilitate spre acele obiecte și servicii (și, la fel de important, spre acele manevre ale minții) care au șansele cele mai mari de-a răspunde aspirațiilor noastre permanente către o existență împlinită.

4.

ÎNSĂ CHIAR DACĂ, printr-o succesiune de miracole, știrile ar izbuti într-o bună zi să realizeze toate cele de mai sus la un nivel înalt, am avea în continuare câteva motive care să ne îndemne la prudență neîntreruptă...

Știri din interior

Dacă citim despre cineva prădat sau ucis sau mort într-un accident sau despre o casă arsă sau un vas naufragiat sau un vapor explodat, sau o vită călcată de tren pe magistrala de vest, sau un câine turbat ucis, sau un stol de lăcuste iarna – nu trebuie să mai citim despre altele [...]; cât despre Anglia, aproape că ultima informație semnificativă din acea parte a lumii a fost revoluția din 1649; iar după ce înveți evoluția recoltelor ei, într-un an mediu, nu mai trebuie să-ți bați capul cu asta niciodată, decât dacă speculațiile tale au un caracter cu totul pecuniar. Cineva care se uită destul de rar prin ziare poate aprecia că nimic, fie ea chiar o revoluție franceză, nu se întâmplă în străinătate.

Henry David Thoreau, *Walden*, 1854⁴

4. Vezi Henry D. Thoreau, *Walden*, în românește de Ștefan Avădanei și Al. Pascu, Editura Junimea, Iași, 1973, pp. 104–105 (n. ed.).

1.

AM EVOLUAT din niște ființe omenești care au trăit în societăți unde nu existau mari schimbări – și unde orice schimbare care totuși se producea trebuia să fie foarte însemnată și poate chiar să ne amenințe viața. Din cauza acestui fundal, am moștenit un fel de slăbiciune cognitivă cu privire la noutate: subînțelegem imediat că tot ce e nou trebuie să fie și important.

Dar nu e întotdeauna așa. Discernământul celui care trăiește într-o epocă dominată de știri îi cere să-și dea seama că noutatea și importanța sunt două categorii care, deși se pot suprapune, sunt profund diferite una de alta.

Când ne simțim țăfnoși și tentați să ne delimităm de noi înșine, nu există soluție mai bună, mai înrobitoare și mai *respectabilă* decât să dăm fuga la știri. Ele furnizează pretextul ideal și serios pentru a nu acorda atenție multor lucruri care ar putea să conteze mai mult decât dau impresia. Renunțăm de bunăvoie la toate responsabilitățile față de noi înșine ca să aflăm chestiuni esențiale și presante cum ar fi datoria națională a Braziliei, noul lider al Australiei, rata mortalității infantile din Benin, despăduririle din Siberia și un triplu omor din Cleveland.

2.

PRIN DIMENSIUNILE și ubicuitatea ei, mașinăria știrilor actuale ne poate distruge capacitatea de-a gândi independent. În camera de control a unei agenții de știri globale se găsesc aproape 500 de oameni care stau într-un atrium de beton uriaș, slab luminat, plin de ecrane și panouri conectate prin fibre optice la toate colțurile lumii. Într-o singură zi, în clădire intră mai multe date decât ar fi putut produce întreaga omenire în cele douăzeci și trei de secole dintre moartea lui Socrate și inventarea telefonului. Prin cabluri parvin relatări despre cutremure în Guatemala și crime în Congo, avertismente de scădere a profitului în Helsinki și explozii în Ankara. Există povești despre tot ce-ți poate trece prin cap și din toate regiunile geografice: despre alegerile din Burkina Faso și mortalitatea infantilă din Vietnam, despre subvențiile pentru agricultură din Canada și strategia africană a multinaționalei Rio Tinto, despre colecția de toamnă de la Prada și restaurantele cantoneze din Zürich. Ceasurile arată că la Khartoum abia a trecut de ora prânzului, dar că în La Paz e încă dimineață. Te simți ca în zona de plecări a unui mare aeroport internațional, unde fiecare om își permite să aibă sentimentul

îmbătător că a lăsat în urmă tot ce e local, înrădăcinat și lent, intrând în schimb într-un teritoriu frenetic, imponderabil și global. Iată-ne înșurubați ferm în lumea modernă, într-un timp de dezorientare și de aleatoriu în care, mulțumită noilor tehnologii, am renunțat la legăturile provinciale, am abandonat ritmurile naturii și, înăuntrul unor orașe întinse, am devenit pe deplin conștienți de existența simultană a milioane de semeni nebuni, împovărați cu toții de un amestec specific de necazuri, ambiții și ciudățenii.

Ritmul noului ciclu e neîntrerupt. Oricât ar fi de importante știrile de ieri – alunecările de teren, descoperirea cadavrului pe jumătate ascuns al unei tinere, umilirea unui politician puternic cândva –, în fiecare dimineață întreaga cacofonie reîncepe. Centrul de știri are amnezia instituțională a serviciului de urgențe a unui spital: în fiecare noapte se curăță petele de sânge și se șterge amintirea celor morți.

Te întrebi dacă șuvoiul de povești ar putea fi făcut să sece pentru o vreme; dacă – printr-un extraordinar efort de coordonare – omenirea ar accepta să se comporte atât de precaut, încât, preț de o zi, să ne trezim că pur și simplu nu mai există știri. Ucigașii din întreaga lume să-și amâne intențiile, înotătorii temerari să rămână pe mal, politicienii adulterini să-și îndrepte atenția asupra gazonului. Însă monitorii generali ai știrilor n-au a se teme niciodată de o asemenea penurie. Statistica îi va asigura că, la capătul oricărui interval de 24 de ore, 3.000 de oameni își vor fi pierdut viața pe drumurile lumii, 45 vor fi fost asasinați pe teritoriul Statelor Unite și 400 de incendii vor fi izbucnit în sudul Europei – asta fără a se pune la socoteală inovațiile recente și neprevăzute care au legătură cu mutilarea, terorizarea, furtul și exploziile.

3.

NU-I DELOC UȘOR să fii introspectiv. Există o mulțime de adevăruri anevoioase care stau la pândă înăuntrul nostru și pe care investigația amenință să le disloce. Perioadele în care începem să devenim disperați și să evităm autoscopia sunt cele când avem în incubajie idei deosebit de incomode, dar teoretic vitale. Exact atunci pun și știrile stăpânire pe noi.

Ar trebui să fim conștienți ce adversari invidioși ai examenului interior sunt știrile – și cât de mult le place să înainteze în această direcție. Furnizorii lor vor să ne monteze ecrane pe scaunele din față, receptoare în ceasuri și telefoane în creiere, ca să se asigure că vom fi în permanență conectați, întotdeauna conștienți cu privire la ce se întâmplă și niciodată singuri.

Însă nu vom avea nimic substanțial de oferit celorlalți atâta timp cât nu vom fi deprins mai întâi arta de-a fi moașe răbdătoare ale propriilor gânduri.

Avem nevoie de călătorii lungi cu trenul, în care să nu avem semnal wireless și nimic de citit, în care vagonul să fie aproape gol, în care peisajele să se întindă cât vezi cu ochii și în care singurele sunete să fie cele ritmice, făcute de roți la îmbinarea șinelor. Avem nevoie de călătorii cu avionul în care să stăm la fereastră și să nu ne concentrăm asupra nici unui lucru, timp de două sau trei ore, în afară de conturul norilor și de prezența constantă, la câțiva metri de noi, în frigul inimaginabil și sub aripa de culoarea cenușii, a unui motor de Rolls-Royce a cărui disciplină și vitejie ne ajută să ne propulsăm propriile gânduri vagaboande.

4.

NU PUTEM GĂSI tot ce ne trebuie ca să ne îmbogățim umanitatea în prezent. Există atitudini, ideologii, moduri de-a simți și filozofii pentru care trebuie să

ne întoarcem cu secole în urmă, pe coridoarele secțiunilor de specialitate ale bibliotecilor, prin dreptul unor săli uitate de muzeu pline de armuri medievale în curs de ruginire, în paginile unor cărți la mână a doua cu adnotări ale proprietarilor morți între timp sau la altarele unor temple pe jumătate în ruină și acoperite de mușchi. Avem nevoie să echilibrăm contactul cu pixelii în permanentă schimbare de pe ecrane cu paginile unor cărți masive, care proclamă, prin cotor și prin corpul de literă, că au de spus ceva care va merita să-și păstreze locul în gândurile noastre și mâine.

5.

TREBUIE SĂ NE DECUPLĂM de la impresia alimentată de știri că trăim o perioadă de o importanță fără egal, cu atâtea războaie, datorii, tulburări, copii dispăruți, petreceri de după premiere, OPI-uri³ și proiectile rătăcite. Din când în când, avem nevoie să fim capabili să ne ridicăm în spațiu în imaginația noastră, la mulți kilometri deasupra scoarței pământului, într-un loc unde cutare conferință și cutare epidemie, cutare telefon de ultimă generație și cutare incendiu de pădure șocant își vor pierde o parte din puterea de-a ne afecta – și unde până și cele mai complicate probleme vor părea să se dizolve în eonii pe care-i atestă vederea altor galaxii.

5. Ofertă Publică Inițială (n.tr.).

6.

DIN CÂND ÎN CÂND, ar trebui să renunțăm la propriile știri ca să devenim atenți la știrile mult mai stranii și mai frumoase despre speciile mai puțin vorbărețe care ne înconjoară: vânturei-roșii și găște polare, gândaci-păianjeni și lăcuste negre, lemuri și copilași – cu toatele, creaturi binefăcătoare de neinteresate de melodramele

noastre; contraponderi la anxietățile și la egocentrismul nostru.

O viață înfloritoare presupune capacitatea de-a recunoaște acele vremuri când știrile nu ne mai pot învăța nimic original sau important; perioade când ar trebui să refuzăm legăturile fanteziste cu străinii, când ar trebui să lăsăm guvernarea, triumful, eșecurile, creația sau uciderea în seama altora, dându-ne seama că avem niște obiective personale de onorat în timpul scurt care ne-a rămas.

Credite fotografice

Akg-images/Erich Lessing: 190 (jos); akg-images/Pirozzi: 158 (dreapta sus); Alamy/View Pictures: 47; Bridgeman Art Library/De Agostini: 158 (jos); Bridgeman/Louvre, Paris: 158 (stânga sus); Bridgeman/Musée de la Tasse, Le Mans: 202; Bridgeman/Musée du Petit-Palais, Paris: 112 (jos); Bridgeman/Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, Bruxelles: 106, 108; Bridgeman/National Gallery, Londra: 25; Bridgeman/Royal Geographical Society, Londra: 98; Bridgeman/Yale Center for British Art, Paul Mellon Collection, New Haven: 208; © Edward Burtynsky, prin amabilitatea Nicholas Metivier Gallery, Toronto/Flowers, Londra/Paul Kuhn, Calgary: 146 (detaliu din dipticul *10 ab*); Cascade News, Manchester: 190 (sus); Corbis: 156, 213; Getty Images: 110; © Jacqueline Hassink: 145 (din *The Table of Power [1993–1995]*, 6 decembrie 1994); Nico Hogg: 36 (jos); INS News Agency, Reading: 196 (stânga); © KIK-IRPA, Bruxelles: 160 (dreapta jos); © Magnum Photos/Stuart Franklin: 102 (sus și jos), 104, 118–119; PA Photos: 50, 60, 89 (sus), 116–117, 196 (dreapta), 204; Benedict Redgrove/Wired © The Condé Nast Publications Ltd: 148; Carol Rosegg/Shakespeare Theatre Company, Washington, DC: 89 (jos); Ross Parry Agency, West Yorkshire: 198; David Shankbone: 134; Shutterstock: 36 (sus); © Stephanie Sinclair/VII Photo: 114–115; Pete Souza/White House Photo Office: 120–121; Topfoto: 112 (sus), 160 (sus); Yale University Art Gallery, New Haven: 160 (stânga jos); Jenny Zarins: 222 (din *Polpo: A Venetian Cookbook (Of Sorts)* de Russell Norman, Bloomsbury, 2012. Reproduse prin amabilitate.)

Table of Contents

ȘTIRILE

I. Prefață

II. Politică

Plictiseală & derută

Un strop de speranță

Teamă & mânie

Ticăloși & rele

Idei primite de-a
gata

III. Știri din lumea întreagă

Informație _____ /

Imaginație

Amănuntele

Fotografia

IV. Economie

M2 și Utopie

Știri _____ despre
investitori

V. Celebritate

Admirație

Invidia

Dorința de faimă

Rănil faimei

VI. Dezastru

Tragedie

Accident

Natură

Știri din sănătate

VII. Consum

Alimentație,

călătorii,

tehnologie...

Cultură

VIII. Concluzie

Personalizare

Știri din interior

Credite fotografice

Table of Contents

ȘTIRILE	3
I. Prefață	6
II. Politică	15
Plictiseală & derută	16
Un strop de speranță	28
Teamă & mânie	40
Ticăloși & rele	48
Idei primite de-a gata	55
III. Știri din lumea întreagă	64
Informație / Imaginație	65
Amănuntele	78
Fotografia	92
IV. Economie	99
M2 și Utopie	100
Știri despre investitori	111
V. Celebritate	121
Admirație	122
Invidia	131
Dorința de faimă	137
Rănila faimei	142
VI. Dezastru	147
Tragedie	148
Accident	159
Natură	166
Știri din sănătate	172
VII. Consum	175
Alimentație, călătorii, tehnologie...	176
Cultură	183
VIII. Concluzie	188
Personalizare	189
Știri din interior	195

